

Рэгіёны
Пётр ЮЖЫК:
"Віцебшчына —
гэта край, які дынамічна
развіваецца"
Стар. 4

BELARUS 21.BY
Беларусь on-line у Інтэрнэце

Лад жыцця
Салодкае свята —
мядовы спас
Стар. 6

Кошт
у Беларусі
1 500 рублёў.

Газета выходзіць
у другі і чацвёрты
чацвер месяца.

24 жніўня, 2006

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

№ 33-35 (3007-3009)

Выдаецца з 1955 года

Спецвыпуск
да Дня беларускага
пісьменства ў Паставах

Нацыянальны адвет

Мікалай СЦЕПАНЕНКА:

"Прыярытэтны накірунак
дзеянасці — супрацоўніцтва з
нацыянальна-асветніцкімі
аб'яднаннямі"

Стар. 10

Скарбонка

"Стары Млын"

працуе
спраўна!

Стар. 11, 12

Крыжаванка

Паставы — 2006

Стар. 24

Ірына ВАЛЫНЧЫК

РОДНАЯ МОВА

Колеры, гукі, словы
Роднай п'явучай мовы
Шчодрэ чаруюць, ззяюць.
Казачны свет ствараюць:
Дождж усміхнецца,
Ранак прачнецца,
Сэрца на сэрца

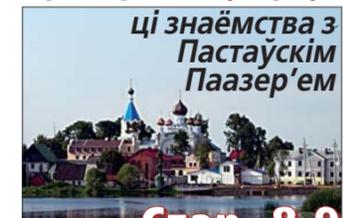
Зноў адгукнецца.
Далеч вітае.
Ціха світае.
Сцежка, як свята,
Сонца багата.
Родная мова —
Цуд і замова.

Паставы рады гасцям!

Турыстычны атлас

"Край азёр, касцёлаў, паркаў",

ці знаёмства з
Пастаўскім
Паазер'ем

Стар. 8,9

Паэтычны чацвер

Там, дзе
Пастаўшчына

Уладзімір ДУБОУКА

О, Беларусь, мая шыршына,
ззялены ліст, чырвоны цвет!

Стар. 18

Інфармацыйная прастора

"Пастаўскі край" —
асветнік, які прыходзіць
у кожны дом

Стар. 24

Спорт

Па даручэнні Прэзідэнта Беларусі міністр спорту і турызму Аляксандр Грыгар'ю павіншаваў беларускіх спартсменаў, якія заваявалі залатыя медалі на чэмпіянаце Еўропы па лёгкай атлетыцы ў шведскім Гётэборгу.

Рыта Турава прынесла першае "золата" нашай камандзе ў спартыўнай хадзьбе на 20 кіламетраў. На вышэйшую прыступку п'едэстала гонару ўзняліся таксама: Наталля Харанека (штурханне ядра), Іван Ціхан (кіданне молата), Аляксей Турава (без на 3 000 метраў з перашкодамі).

Усяго беларускія легкаатлеты атрымалі дзевяць узнагарод і занялі трэцяе каманднае месца, прапусціўшы ўперад толькі каманды Расіі і Германіі і пакінуўшы заду каманды больш як 30 краін.
НА ЗДЫМКУ: Іван ЦІХАН і Вадзім ДЗЕВЯТЮСКИ.
Падрыхтавала Іна ФУРС.

2 і 3 верасня Паставы прымаюць
Дзень беларускага пісьменства.

Падрыхтоўка да свята завяршаецца, і ўжо можна ўявіць, наколькі ўрачыстым і шыкоўным будзе мерапрыемства, традыцыйнае для Беларусі, але ў новым абліччы. Паставы — гэта горад са сваёй багатай гісторыяй, які стане ў гэтым годзе часткай Свята беларускага пісьменства, як некалі Тураў, Нясвіж ці Навагрудак. Аб ходзе мерапрыемства раскажаў "ГР" аўтар сцэнарыя і рэжысёр вялікага свята Вячаслаў ПАНІН, галоўны рэжысёр Маладзёжнага тэатра эстрады.

Дзень першы. Кожны горад мае сваю культурную гісторыю, свайго духоўнага героя. У Паставах значную культурную спадчыну пакінулі Тызенгаўзы. Адзін з іх — Антоній Тызенгаўз, падскарбій Вялікага княства Літоўскага, рэфарматар і асветнік. Ён узвёў першыя каменныя дамы, пабудоваў 35 прадпрыемстваў, на якіх выраблялі паперу, дываны, капелюшы і шмат іншае, правёў аграрныя і эканамічныя рэформы. Пры палацы, пабудаваным італьянскім архітэктарам Д. Сака, былі створаны камерны аркестр і балетная школа.

Міністэрства культуры Беларускай Рэспублікі плануе прадаўжыць перамовы з расійскім бокам наконт вяртання ў беларускія музеі знакамітых слухцкіх паясоў. Пра гэта паведаміў намеснік міністра культуры Валерый Гедройц. Па яго словах, вялікія надзеі звязаны з развіццём інфармацыйных тэхналогій і фарміраваннем электроннага каталога ўсіх твораў нацыянальных музеяў у Беларусі і Расіі.

Стар. 2

Каб
вярнуліся
слухцкія паясы

РП-1

Міністэрства сувязі і інфарматызацыі РБ

АБАНЕМЕНТ на газету **ГОЛАС РАДІМЫ** (наіменне выдання) (індэкс выдання)

Колькасць камплектаў

на 200 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Каму (прозвішча, ініцыялы)

Куды (адрас)

(паштовы індэкс) (горад, населены пункт)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА

на газету **ГОЛАС РАДІМЫ** (наіменне выдання) (індэкс выдання)

Кошт

падпіскі	руб.	Колькасць
пераадрасоўкі	руб.	камплектаў

на 200 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Каму (прозвішча, ініцыялы)

Куды (адрас)

(паштовы індэкс) (горад, населены пункт)

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразілія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы"
ў 52 краінах

Актуальна

Васіль ДАЎГАЛЁЎ:

"Краіны ЕўрАзЭС — у фазе выніковасці"

Прынцыпова важным вынікам сочынскага саміту Еўразійскай эканамічнай супольнасці стала рашэнне аб стварэнні Мытнага саюза паскоранымі тэмпамі. Такую думку выказаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі, пастаянны прадстаўнік Рэспублікі Беларусь пры ЕўрАзЭС Васіль Даўгалёў.

Дыпламат падкрэсліў выказаную расійскім бокам пазіцыю аб намеры прадоўжыць работу па ўступленні ў сусветную гандлёвую арганізацыю ў звычайным рэжыме, у той час як па фарміраванні Мытнага саюза — паскорана.

"У Сочы была прадуктыўная работа. Мы трапілі ў фазу выніковасці, чакаем сур'ёзных выні-

каў", — заявіў Васіль Даўгалёў.

Дыпламат таксама адзначыў, што прыблізна па сямі з больш чым трыццаці дакументах, неабходных для стварэння Мытнага саюза, у беларускага бока ёсць рознагалоссі з расійскімі і казахстанскімі партнёрамі. "Гаворка ідзе, перш за ўсё, пра пазіцыю Беларусі па забеспячэнні аднолькавых умоў суб'ектаў гаспадарання нашай краіны. Для нас гэта прынцыпова важна", — сказаў Васіль Даўгалёў.

Па словах пасла, запланаваны на восень саміт СНД у Мінску стане чарговым этапам у руху фарміравання Мытнага саюза.

Падрыхтавала Іна ФУРС.

Рэпартаж з поля

Пах хлеба

"Зараз галоўнае — жніво!" — сказаў мне пры сустрэчы старшыня Лунінецкага райвыканкама Васіль Гаргун і адразу прапанаваў накіравацца на поле. Мы паехалі ва ўрочышча Малого разам са старшынёй мясцовай гаспадаркі Сяргеем Чырацом.

... Толькі ўчора тут, як і ў іншых месцах раёна, прайшла навальніца, шквал з градам. Палеглі зернавыя, памяла палі. Але сёння зноў сонца. Можна сушыць зерне. Сонца высушыла калоссе настолькі, наколькі гэта патрэбна для новенькай плёшчы. Ідзе хлеб... Радуюцца поле.

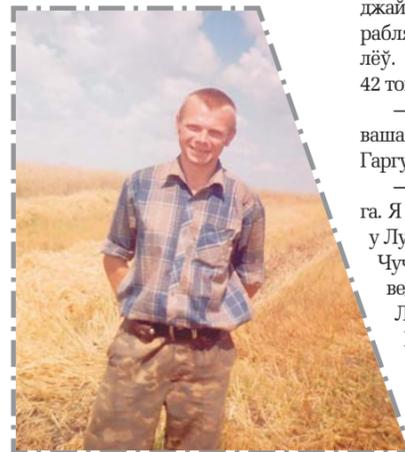
— Задача — павышаць ураджайнасць зернавых. Хоць невялікі крок, але зрабіць яго трэба наперад, а не назад, — чую словы Васіля Гаргуна, чалавека дзелавага, але і пазычнага ў той жа час. — На жніве працуе трыццаць працэнтаў новых камбайнаў. Вялікая справа! Меней павінна быць страг збожжа. Але спякота выбіла земляробаў з каліяны, і ўраджай, які мы запланавалі, лічы, ужо з-за ўмоў надвор'я будзе сабраны не ўвесь, але ўсё роўна збыром болей, чым у мінулым годзе. А гэта ўжо нядрэнна для нашай пясчанай глебы.

А ў Сяргея Чыраца сем камбайнаў занята на ўборцы. Адзін запасны. Поле ўжо амаль скошана.

Камбайны адышлі далёка. Мы разгаварыліся з вадзіцелем Паўлам Чарнякоўскім, які на ўборцы толькі другі сезон працуе. Ён рады, што град прайшоў міма, што ў гэтых мясцінах былі толькі два "шчыльныя" дажджы.

Колькі зярнят можа быць у коласе на гэтым полі? Сяргей Чырац і выконваючы абавязкі галоўнага агранома, Барыс Абравец, зусім малады хлопчак, кажуць, што поле сярэдняе. Тут колас — зярнят сорак. А ўраджай — 25-26 цэнтнераў...

Агульная справа прывабляе ўсіх.

Гляджу — па іржышчы бяжыць насустрэч камбайну зусім невялікі хлопчык.

— Ёль! — гукнуў бацька.

— Тата...

У Валерыя Мелюха ніводнай вольнай хвілінкі, але ці можна пакрыўдзіць сына? Пакуль выгружаецца зерне, можна пабыць з малым. Відаць, хутка ён папросіцца на камбайн, калі і цяпер з поля не выгнаць.

— С кожным днём прыбываюць ўраджайнасць і намалоты, — сказаў Валерыя.

Арганізаваны саборніцтвы, а розніца паміж экіпажамі — усяго тры тоны. Кожны працуе ў поўную сілу. Так і па раёне ў асноўным.

У мінулым годзе трохі не дацягнулі да сарака тысяч тон. А сёлета пры ўсіх складанасцях, я бачу, што ўсё роўна будзе болей. Гэта дзякуючы многім зрухам у сельскагаспадарчым комплексе.

Дапамагла на жніве і новая тэхніка, і арганізацыя працы, а болей за ўсіх — сяброўства. Прыязджаў у самыя складаныя дні губернатар Брэсцкай вобласці, чалавек мясцовы, Канстанцін Сумар. Ён родам з вёскі Вічын. Адчуў таксама, што ўсе стараюцца працаваць, зберагаюць ура-

джай. Тут, на жніве, камбайнёры зрабляюць у дзень да 80 тысяч рублёў. Бывала, за дзень болей за 42 тоны намалочвалі.

— Як можна вызначыць стыль вашай працы? — пытаюся Васіля Гаргуна, вярнуўшыся з Малого.

— Адношуся з павагай да кожнага. Я ж сам вясковы. Нарадзіўся тут, у Лунінецкама раёне ў вёсцы Вялікія Чучэвічы. Маіх бацькоў і мяне тут ведаюць усе. Жыву цяпер ў сяле Любань. У тых краях калісьці Макаёнак напісаў сваю "Таблетку пад язык". Магу хадзіць за плугам, пасадзіць агарод, калісьці. Гэта незразумела для гарадскіх людзей. Пах сена, зерня — нагнае. А дождж прымушае кумекаць, як з абставінаў выйсці.

— Як цікава вы раскажацеце! А што яшчэ любіце?

— Люблю сенакос. Ёсць у мяне каса. Кліпаю яе і асіджаю. Люблю дровы секчы. Рассёк, панасіў, пад навіс склаў — радасьць. Яшчэ люблю сад, дрэвы... Люблю выйсці на рэчку, на балота, калі пачынаецца паліянне на качку, і паслухаць цішыню...

У жніво люблю пах поля... Люблю акуртанасць камбайнёраў і вадзіцеляў, якія кожнае зерне ка берагуць.

— Леташнія абласныя "Дажынкi" ці шмат далі Лунінецу?

— Гэта ж дзяржпраграма. Прэзідэнцкая ініцыятыва ў краіне. Шэсць абласцей — значыць шэсць раённых цэнтраў пераўтвараюцца кожны год. Вы самі бачыце. Малыя гарады квітнеюць. Добраўпарадкаванне ў асноўным, трыццаць чатыры мільярды рублёў на гэта затрацілі. Я вельмі задаволены, што летас змаглі добра сустрэць людзей на "Дажынках". Дарэчы, запрашаю да нас на "Дажынкi" ў верасні.

Вольга ЯГОРАВА
НА ЗДЫМКУ: Павел ЧАРНЯКОЎСКІ.
Фота аўтара.

Дом для сябе

Дзіўным ландшафтным дызайнам адрозніваецца дом пастаўчан Алены і Віктара Трахімовічаў, якія сваімі рукамі ўпрыгожылі і абсталявалі тэрыторыю навокал. Маленькі басейн, ветраны млын, мноства кветак — словам, сапраўдны куток гармоніі.

НА ЗДЫМКАХ: Алена ТРАХІМОВІЧ у сваім двары.

Паставы рады гасцям!

Пачатак на 1-й стар.

Цяпер у будынку палаца размешчана гарадская бальніца. Там адчынены музей у гонар колішняга ўладальніка. А 2-га верасня, як даніна памяці духоўнаму бацьку Паставаў, будзе ўрачыста адкрыты помнік Антонію Тызенгаўзу.

Дзень другі. Дзень святочнага шэсця ад плошчы імя Леніна да Гарадскога парку. Запрошаны шануюныя госці: прадстаўнікі ўрада Віцебскай вобласці, адміністрацыі Паставаў, увесь дыпламатычны корпус Беларусі, усе жадаючыя трапіць на свята. Шэсце ўзначаліць тры харугвы: выява першадрукара Ф. Скарыны, герб Полацка, горада, дзе Скарына нарадзіўся, і герб Прагі, дзе выдана ім Біблія. Калі раней да трох галоўных харугваў далучаліся харугвы ўсіх гарадоў, дзе некалі праводзіўся Дзень беларускага пісьменства, то ў Паставах традыцыя трохі змянілася. Як лічыць В. Панін, не трэба захапляцца колькасцю, сканцэнтраванасцю на прызначэнні шэсця: увакванне пачатку беларускага пісьменства. Суправаджаць харугвы будзе гурт "Харошкі", а ўздоўж дарогі сустрануць святочнае шэсце 30 мастацкіх калектываў, якія далучацца да яго.

У парку будзе сказана шмат слоў

пра першую кнігу на старабеларускай мове, выдданую Ф. Скарынам у Празе, пра духоўную спадчыну Беларусі, пра значны ўклад у беларускую культуру Антонія Тызенгаўза. Упрыгожыць свята ўзнагароджанне пераможцаў 46-га Рэспубліканскага конкурсу "Мастацтва кнігі" "Залаты фаліант".

Часткай свята з'яўляецца "Фестываль кнігі". Гэта прэзентацыя беларускіх выдавецтваў. Кожнае на працягу 30 хвілін будзе раскаваць пра сваю дзейнасць. За адзін дзень жыхары і госці Паставаў пазнаёмяцца з выдавецкім скарбам рэспублікі.

Заклучнай нотай свята будзе гала-канцэрт з удзелам Дзяржаўнага камернага хору Беларусі, зорак беларускай эстрады, ансамбляў "Сябры" і "Харошкі". А фіналам — феерверк над паверхняй возера пад вогненны танец ір-ратэжнічнага балета пластычнага тэатра "Элегія". На плятах запаліць кастры, і агні, што адаб'юцца ў люстэрку вады, падвоцяць святочны настрой шануюных гасцей.

Такія будуць абрысы Свята беларускага пісьменства. Тых, хто хоча пабачыць усё на свае вочы і парадавацца ад усёй душы, запрашаем.

Марына ГАБРЫЯНІК.

"Голас Радзімы" – газета, якую чытаюць у 52 краінах!

Падпішыся – на IV квартал 2006 года, на 2007 год!

НАЦІОНАЛЬНЫ
ОТВЕТ
Спецвыпуск

У нумары

Дзяржава і дыяспара Беларусы ў свеце
Спадчына Міжнароднае супрацоўніцтва
Весткі з беларускіх суполак замежжа

Нацыя ва ўмовах глабалізацыі

ЧЫТАЙ, КАБ РАЗУМЕЦЬ БЕЛАРУСЬ!

Для індывідуальных падпісчыкаў	63854	1770 рублёў на месяц 5310 рублёў на квартал 10620 рублёў на паўгоддзе
Для ведамасных падпісчыкаў	638542	5500 рублёў на месяц 16500 рублёў на квартал 33000 рублёў на паўгоддзе
Падпіска "Да запатрабавання" праз "Мінгарсаюздрук"	63854	1640 рублёў на месяц 4920 рублёў на квартал 6560 рублёў на 4 месяцы
	638542	4244 рублёў на месяц 12732 рублёў на квартал 16976 рублёў на 4 месяцы
Для краін Еўропы і Амерыкі кошт падпіскі на год 60;70 еўра		

L'initiative humanitaire du Président de la République de Bélarus

Le Président de la République de Bélarus A.Loukachenko a envoyé le message suivant à Son

Excellence Monsieur K.Annan, Secrétaire Général de l'ONU:

"L'escalade du conflit au Proche-Orient est suivie d'un grand nombre de victimes. Le région est mis en limite d'une catastrophe humanitaire.

C'est avec une grande douleur que les Bélarussiens sont perçus les souffrances de la population civile d'une violence militaire. A ce sujet nous exprimons la volonté d'or-

ganiser dans notre pays une réhabilitation pour les enfants des familles le plus soufferts.

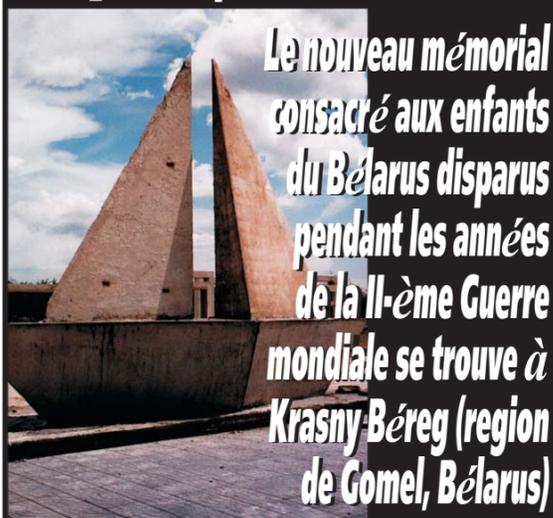
En même temps nous supposons que l'ONU organiserait la formation d'une groupe mentionnée ci-dessus et son transport aller-retour au Bélarus".

Les autorités de Bélarus marquent avec une inquiétude profonde l'escalade

de la situation au Proche-Orient accompagnée par l'augmentation de nombre des victimes innocentes y compris les enfants.

L'initiative du Président de la République de Bélarus A.Loukachenko a un caractère équilibré, elle est visée à lever une tension humanitaire dans tous les pays qui sont en conflit.

Le mémorial pour les endant

Le nouveau mémorial consacré aux enfants du Bélarus disparus pendant les années de la II-ème Guerre mondiale se trouve à Krasny Béreg (region de Gomel, Bélarus)

1990 enfants du Bélarus ont été emmenés de force en Allemagne comme des donneurs pour les soldats blessés de l'armée fasciste. Le mémorial est conçu comme une salle de classe vide avec les vitraux aux dessins des enfants de l'époque de la guerre. L'exposition d'art se complètera chaque année par les meilleurs dessins des enfants choisis aux pleins airs consacrés à la mémoire des victimes de la guerre.

Le financement de la construction du mémorial s'effectue par le Gouvernement du Bélarus et grâce aux dons des habitants de la région. Le compte spécial est ouvert pour les collectes au profit de la construction du monument:

3732001780034 filiale N 312 de l'ASB Belarus Banque avec la note "Pour la construction du monument au village Krasny Béreg"

Bélarus, place Bellecour à Lyon

Olga DZIOMKINA, artiste peintre Bélarussienne, vivant en France depuis 9 ans, présente son pays natal pendant les journées Consulaires Place Bellecour à Lyon, sur le stand de la Maison de l'Europe.

Olga montre son travail d'artiste par une toile

originale. Des objets d'artisanat envoyés du pays sont sur le stand. On y trouve de la paille de blé tressée, du bois, des broderies en lin, des céramiques. Les visiteurs peuvent faire connaissance des Arts, de la géographie, du tourisme, du sport, de la cuisine de notre charmant pays grâce à des documentations touristiques et de beaux livres.

Les manoirs à tout goût

"Aujourd'hui l'agro-éco-tourisme c'est une magnifique possibilité pour les habitants des grandes villes et des mégapoles du monde de recevoir un bon repos dans des coins écologiques du Bélarus, pays aux lacs bleus, et de jouir de ses paysages pittoresques", a déclaré le ministre du sport et du tourisme Alexandre Grigorov pendant la rencontre avec les journalistes.

Aujourd'hui dans notre pays plus de 70 manoirs sont enregistrés et fonctionnent. Au cours de l'an 2006 leur nombre

s'est accru presque en deux. Comme a remarqué Alexandre Grigorov, la création des objets agro-éco-touristiques dans les régions de la république devient une activité de plus en plus répandue et alléchante. Par exemple, dans la région de Minsk ces objets touristiques apparaîtront, dans le plus bref délai, presque dans chaque district villageois. A l'heure actuelle, dans la région de Minsk il y a 30 manoirs enregistrés dans l'association républicaine de l'agro-tourisme. La plupart d'eux sont situés dans les stations de cure, particulièrement dans les districts de Miadel, de Logojsk, de Minsk et de Stolbtzy. On a déterminé les endroits pour la création de nouveaux objets dans les districts pittoresques de Vologine, de Molodetchno et de Starye Dorogui.

Une formation supérieure à exporter

Alexandre Kossinets a dit que la participation à l'exportation de services d'enseignement à l'étranger et aux pays de l'ex-URSS permettra au Bélarus de perfectionner son propre système d'enseignement.

Les établissements d'enseignement supérieur possèdent déjà une base matérielle et technique moderne, ce qui reste à faire c'est d'élargir l'exportation de formation biélorusse.

"Nous devons créer notre propre branche compétitive sur le marché mondial des services d'enseignement",

estime Alexandre Kossinets, vice-premier ministre du Bélarus. Le pays a toutes les conditions pour préparer des spécialistes de haute qualité. "L'enseignement c'est un potentiel intellectuel de notre nation", a souligné le vice-premier.

Pourtant, il faut traduire des manuels et des cours d'é-

tudes vers l'anglais et d'autres langues étrangères.

Il y a encore un problème, celui d'informatiser des livres.

La réalisation de ces mesures, ainsi que la qualité et le prix assez bas des services d'enseignement rendront le système d'enseignement biélorusse alléchant aux étudiants étrangers.

Les relations économiques et commerciales entre le Bélarus et la France

En ce qui concerne le volume d'échanges la France tient actuellement la 7ème position dans notre commerce avec les 25 (elle est dépassée par les Pays-Bas, l'Allemagne, la Pologne, le Royaume-Uni, l'Italie et la Lituanie) et la 11ème dans notre commerce extérieur avec le monde entier (on ajoute à la liste précédente la Russie, l'Ukraine, la Chine et les Etats-Unis). En 1992, juste après l'indépendance du Bélarus, la France était notre 20ème partenaire commercial. La France est actuellement le 9ème fournisseur du Bélarus et son 10ème acheteur.

D'après les statistiques biélorussiennes, en janvier — octobre 2005 le volume d'échanges commerciaux entre le Bélarus et la France a atteint 379,8 millions de dollars américains (175,8 pour cent par rapport à la même période de l'année précédente). Les exportations biélorussiennes sur le marché français ont atteint 241,2 millions de dollars (286,1 pour cent), les importations de produits français au Bélarus — 138,6 millions de dollars (105,2 pour cent).

D'après les statistiques françaises, en janvier — septembre 2005 le volume d'échanges commerciaux entre le Bélarus et la France a atteint 337,7 millions d'euro. Les exportations biélorussiennes sur le marché français ont atteint 266,3 millions d'euro (137,1 pour cent), les importations de produits français au Bélarus — 71,3 millions d'euro (100,1 pour cent). La différence évidente dans les statistiques s'explique par le fait qu'une partie d'échanges commerciaux passe par des pays tiers.

La structure des exportations biélorussiennes vers la France comprend des produits de raffinage du pétrole, métaux ferreux, meubles, machines et équipements électriques et mécaniques, bois, textiles, caséine, réfrigérateurs etc. Le Bélarus est le 1er fournisseur de la France en caséine technique, verres à boire en cristal faits à la main, pointes, clous, crampons et agrafes ondulées ou biseautées et articles similaires de tréfilerie, le 4ème fournisseur en gas oil d'une teneur en poids de soufre.

Les importations en provenance de la France se répartissent entre les machines et équipements électriques et

meccaniques, insecticides et herbicides, machines agricoles, produits chimiques, moyens de transport, produits agro-alimentaires, produits pharmaceutiques, produits de beauté etc.

Au Bélarus existent 15 joint-ventures biélorusso-françaises et 16 entreprises a 100 pour cent du capital français. La part totale du capital français reste assez modeste — 1,6 million de dollars américains. Elle est dépassée de loin par les investisseurs allemands, américains, britanniques, italiens, hollandais et d'autres. Au Bélarus sont également présents des bureaux de représentation de plusieurs sociétés françaises, dont ALCA TEL, BEAUFOUR IPSEN, ELF SANOFI et autres.

Le développement des relations économiques et commerciales avec les pays de l'Union européenne est une des priorités du gouvernement du Bélarus dans le domaine des relations économiques extérieures. Il y a encore dix ans moins de 10 pour cent du commerce extérieur biélorussien a été orienté vers l'Union européenne. En janvier — octobre 2005, plus de 32 pour cent du volume d'échanges revient au commerce biélorussien avec les 25 pays de l'Union. La part de l'Union européenne dans nos exportation a dépassé 43 pour cent, dans nos importations elle a atteint 21 pour cent.

Le cerisier oriental va fleurir en capitale

Pour l'instant les souches sont transplantées dans la pépinière d'introduction et quarantaine, a fait savoir le directeur du laboratoire du Jardin botanique central de l'Académie nationale des sciences du Bélarus Veronika Timofejeva. Pendant toute une année les plantes seront examinées pour l'infection latente des maladies et des parasites des champs. Les ressources d'adaptation des plantes aux conditions de notre pays seront examinées.

Les amis japonais ont passé à Minsk 5 espèces de cerisier oriental, et vont en passer encore 200 souches exotiques à condition que les plantes survivent pendant l'hiver. On estime que l'année suivante le symbole national du Japon va embellir le parc près de la Bibliothèque nationale et le square de Sendai (près du Théâtre musical biélorusse d'état).

Il est à noter que le Jardin botanique central de l'Académie nationale des sciences du Bélarus fait partie des plus grands jardins botaniques de l'Europe en ce qui concerne la superficie (153 hectares) et la collection (plus de 9 milles espèces plantes). La collection atteindra 10 milles espèces et le jardin fera partie d'un dizaine de meilleurs jardins botaniques du monde.

Пётр ЮЖЫК:

“Віцебшчына — гэта край, які дынамічна развіваецца”

Віцебшчына — азэрны край, паўночныя вароты краіны, дзе перакрываюцца шляхі з поўначы на поўдзень і з усходу на захад. Культурнае і прыроднае багацце вобласці садзейнічае развіццю турызму, геаграфічнае палажэнне — Віцебшчына мяжуе з Літвой, Латвіяй, Расіяй — спрыяе прыцягненню інвестыцый. Як выкарыстоўваюцца гэтыя выгоды ў мэтах эканамічнага развіцця, а таксама пра сацыяльную палітыку, якую праводзіць кіраўніцтва вобласці, расказвае намеснік старшыні Віцебскага аблвыканкама Пётр ЮЖЫК.

— Галоўнай задачай для ўсіх рэгіёнаў Беларусі з’яўляецца павышэнне ўзроўню жыцця насельніцтва. Намаганні даюць плён, паляпшэнне людзі адчуваюць на побытавым узроўні. Як рэалізуецца сацыяльная палітыка дзяржавы ў Віцебскай вобласці?

— Дынамічна развіваецца эканоміка, і насельніцтва мае магчымасць асабістай працы забяспечваць свой дастатак. Тыя ж, хто мае патрэбу, ахоплены адраснай сістэмай падтрымкай. У 2005 годзе ў параўнанні з 2000-м рэальныя даходы насельніцтва павялічыліся ў 1,8 раза.

Нам удаецца захоўваць кантроль над сітуацыяй на рынку працы, забяспечваць сацыяльную падтрымку незанятага насельніцтва. Да канца 2005 года афіцыйны ўзровень беспрацоўя ў вобласці знізіўся да двух працэнтаў, за 2001-2005 гады створана каля 70 тысяч новых працоўных месцаў.

Да першапачаткова аб’яўленых дзяржаўных прыярытэтаў “экспарт — жыллё — харчаванне” дадаліся: ахова здароўя, адукцыя, работа з моладзю, адраджэнне сяла — практычна ўся сфера жыццёвых інтарэсаў людзей. Па кожным з прыярытэтаў зроблена шмат, асабліва ва ўкараненні мінімальнага дзяржаўнага стандарту ў сферы паслуг.

З 2001 па 2005 год пабудавана і ўведзена ў эксплуатацыю 1,7 мільёна квадратных метраў жылля, з іх звыш 550 тысяч — у сельскай мясцовасці. У выніку каля 21 тысячы сем’яў палепшылі свае жыллёвыя ўмовы.

На працягу пяці апошніх гадоў у вобласці плённа ажыццяўляліся Прэзідэнцкая праграма “Дзеці Беларусі”, Дзяржаўная праграма замацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў аховы здароўя, комплексная доўгатэрміновая праграма развіцця

горада Полацка і Полацкага Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка і іншых.

Асабліва адносны кіраўніцтва і насельніцтва Віцебшчыны — да ветэранаў і інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны. З 1995 года за кошт абласнога бюджэту для інвалідаў вайны набыта 197 аўтамабіляў, у тым ліку ў 2005 годзе — 29. На працягу 2004-2005 гадоў ветэранам выдзелена 132 кватэры, усталявана 458 тэлефонаў.

Значная ўвага звяртаецца на якасць медыцынскіх паслуг. У вобласці праведзена рэфармаванне сістэмы аховы здароўя. Наблізіць сельскую медыцыну да жыхара дапамагло забяспечэнне амбулаторый медыцынскіх практыкі, якія абслугоўваюць насельніцтва ў радыусе 10-15 кіламетраў. Зараз мы рэалізуем абласную праграму рэканструкцыі і пераснашчэння аперацыйных блокаў і рэанімацыйных аддзяленняў усіх бальніц у Віцебску і раённых цэнтрах. Новае сучаснае абсталяванне ўжо атрымалі хірургі і рэаніматологі Глыбоцкай, Лепельскай, Міёрскай, Талочынскай клінік, абласной клінічнай бальніцы, Віцебскай гарадской бальніцы хуткай дапамогі.

Паступова ўмацоўваецца матэрыяльная база спартыўных і фізкультурна-аздараўленчых комплексаў, і сёння ў тых, хто хоча весці здаровы лад жыцця, больш магчымасцяў, чым гэта было некалькі гадоў таму. Будынкі Палаца спорту і Цэнтральнага спартыўнага комплексу “Дынама” сталі сапраўднымі славуцямі Віцебска.

Новыя перспектывы на чарговую пяцігодку акрэсліў III Усебеларускі сход, на ім 350 дэлегатаў з Віцебшчыны абмяркоўвалі накірункі далейшага развіцця краіны. А яны ўражваюць. За 2006-2010 гады неабходна павялічыць вытворчасць прамысловай прад-

укцыі як у краіне, так і ў вобласці на 40 працэнтаў, сельскай гаспадаркі — на 27-30 працэнтаў, аб’ём інвестыцый, экспарту і паслуг насельніцтву — у 1,5 раза. На столькі ж запланавана павысіць рэальныя даходы насельніцтва, а заработную плату да канца 2010 года давесці да 500 долараў ЗША ў месяц. Да канца пяцігодкі неабходна сфарміраваць у вобласці 256 якасна новых тыпаў сельскіх населеных пунктаў — аграгарадкоў.

— **Удакладніце, як будаўніцтва аграгарадкоў ажыццяўляецца на Віцебшчыне?**

— Існуе спецыяльная Праграма адраджэння і развіцця сяла на 2005-2010 гады. Як паказаў першы год работы над яе ажыццяўленнем, гэта сур’ёзная, рэальная дапамога сялу. У 2005 годзе былі створаны аграгарадкі Шайцёрава ў Верхнядзвінскім, Пальмінка ў Гарадоцкім, Вялікі Полсвіж у Лепельскім, Вялешкавічы ў Лёзненскім, Більдзюгі ў Шаркоўшчынскім раёнах — усяго 24 аграгарадкі.

Вобласць ажыццяўляе мерапрыемствы па развіцці вытворчай базы і жыццезабеспячэнні аграгарадкоў: газіфікацыю, рэканструкцыю электрасетак, будаўніцтва жывёлагадоўчых комплексаў і аб’ектаў інфраструктуры.

— **Што сабой сёння ўяўляе інфраструктура сяла?**

— Сучасная вёска — гэта комплекс складаных сацыяльных праблем. Каб наблізіць умовы жыцця вясцоўцаў да гарадскіх, патрэбен час. Важна развіваць інфраструктуру сяла — менавіта яна стане асновай далейшага пераўтварэння вёскі. Адзін са шляхоў — развіццё эка- і агратурызму. Будуюцца прыдарожныя аб’екты: кафэ, гасцініцы, месцы адпачынку. З’яўляюцца гасцініцы з высокім узроўнем абслугоўвання. Пакуль што ўзорам для нас з’яўляюцца чатырохзоркавыя гасцініцы ў Віцеб-

ску, Наваполацку. Заканчваецца рэканструкцыя гасцініцы ў Полацку. Вялікія сродкі выдаткаваны на развіццё дарожнай сеткі. Толькі ў 2005 годзе ў гэтую сферу было накіравана 54 мільярды рублёў.

У вобласці праходзяць мерапрыемствы па навідаванні парадку на зямлі і добраўпарадкаванні тэрыторый населеных пунктаў. У цэлым па вобласці для гэтых мэт выкарыстана 118 мільярдаў рублёў.

— **Якія параўнанні могуць сведчыць аб развіцці турызму ў вобласці?**

— Калі гаварыць лічбамі, якія адлюстроўваюць дынаміку развіцця турызму на Віцебшчыне, то ў 1995 годзе вобласць навадала 195 зарубежных турыстаў, а ў 2005 годзе — ужо дзевяць тысяч чалавек. Абласная праграма развіцця сферы прадугледжвае павелічэнне іх колькасці да 2010 года ў 13-15 разоў.

У 2005 годзе ў вобласці былі створаны чатыры культурна-турыстычныя зоны: Віцебская, Полацкая, Браслаўская і Аршанска-Копыцкая, распрацавана 50 маршрутаў. Каля 50 сельскіх сядзіб гатовы прыняць гасцей. Прыярытэтнымі становяцца транзітны, спартыўны, дзелавы турызм.

Папулярныя турызму на Віцебшчыне садзейнічае рэспубліканскі фестываль сельскага турызму, які ўжо другі год праходзіць у Расонскім раёне. Вырашаюцца пытанні пашырэння ўнутранага турызму: зняты пяціпрацэнтны падатак на турыстычныя паслугі прадпрыемствам сферы, што дазволіць замацаваць іх матэрыяльную базу.

— **Як кіраўніцтва вобласці ставіцца да намеру Літоўскай Рэспублікі пабудавання могілнік ядзерных адходаў каля мяжы Беларусі і Літвы, ля запаведнай зоны Віцебшчыны?**

— Імкнёмся процістаяць плану Літвы. Нядаўна ў рамках пра-

грамы “Азэрны край” адбылося пасаджэнне ў Браслаўскім раёне з удзелам прадстаўнікоў органаў улады і грамадскіх арганізацый Літвы, Латвіі і Беларусі. Мы пвѣрда і аргументавана выказалі сваю пазіцыю супраць будаўніцтва могілніка.

— **Наколькі адкрыта Віцебская вобласць да інвестыцый, сумесных праектаў з замежнымі кампаніямі?**

— На працягу 2001-2005 гадоў ажыццяўлялася рэалізацыя праграм па развіцці перапрацоўчай прамысловасці, агра-прамысловага комплексу, кансервавай галіны, праграмы “Лён” і іншых.

На тэрыторыі свабоднай эканамічнай зоны (СЭЗ) “Віцебск”, якая была створана ў 1999 годзе, зарэгістравана 28 рэзідэнтаў, у выніку ў вобласці створана каля двух тысяч працоўных месцаў. Рэзідэнтамі ўведзены ў эксплуатацыю завод па вырабе валаконна-аптычнага кабелю (СТАА “Саюз-Кабель”), завершана будаўніцтва завода па выпуску станцый ачысткі вады (СТАА “Фортэкс-водныя тэхналогіі”), выдзена будаўніцтва фабрыкі па пашыве дзіцячага адзення “Бель-Бімба плюс”.

Сёння на тэрыторыі СЭЗ свае інвестыцыйныя праекты рэалізуюць бізнесмены з Расійскай Федэрацыі, Германіі, ЗША, Канады, Вялікабрытаніі, Польшчы, Чэхіі, Літвы, Латвіі, Балгарыі. Ёсць і афіцыйныя прадстаўнікі за рубяжом. Гэта — польская кампанія “YES”, эстонская “Балтык кантакт”. Дзелавымі партнёрамі з’яўляюцца многія міністэрствы і ведамствы Беларусі, знешнеэканамічныя структуры, дыпламатычныя прадстаўніцтвы краіны за мяжой. Актыўна супрацоўнічае СЭЗ “Віцебск” з пасольствамі Расійскай Федэрацыі, Польшчы і Італіі ў нашай краіне.

Найбольш значныя аб’ёмы замежных інвестыцый былі прыцягнуты ЗППУП “Віцебская лесаліка” (5,1 мільёна долараў ЗША), СТАА “Дзвінскі бровар” (2,7 мільёна долараў), ІП “Штоц агра-сервіс Міцькаўшчына” (1,1 мільёна долараў), “Саюз-Кабель” (17,2 мільярда рублёў), “Інтэрфораст” (дзевяць мільярдаў рублёў).

Экспартуецца палова прадукцыі, што выпускаецца прадпрыемствамі Віцебскай вобласці, знешнегандлёвыя кантакты падтрымліваюцца больш чым са 100 краінамі свету. Актыўна развіваюцца партнёрска і пабрацімска сувязі з гарадамі Германіі, Польшчы, Украіны, Расійскай Федэрацыі, Латвіі. Імкнёмся прыстасавацца да сучасных умоў эканамічнага развіцця, заглядаем у будучыню, разлічваем на вынік.

— **Дзякуй, Пётр Уладзіміравіч, за грунтоўныя адказы!**

Кацярына НЕМАГАЙ.
Віцебск — Мінск.
Фота аўтара.

Латвия и Беларусь: война и мир между соседями...

Интервью Чрезвычайного и Полномочного Посла Республики Беларусь в Латвийской Республике Александра ГЕРАСИМЕНКО латвийской радиостанции MIX FM 102.7 (14.08.2006)

— Ваше превосходительство, с ссылкой на пресс-службу канцелярии Президента Латвии, информационное агентство LETA сообщило, что при получении от вас верительных грамот госпожа Вике-Фрейберга указала Беларуси на необходимость соблюдения стандартов Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе, и призвала прекратить преследование политических оппонентов. Если так и было, то глава моего государства отошла от принятого в международной практике алгоритма не критиковать при первой встрече с послом его страну. А в вашем случае?

— Не скрою, односторонность и лапидарность информации в СМИ о моей беседе с Президентом Латвии при вручении верительных грамот удивили. Беседовали мы с госпожой Вике-Фрейбергой почти полчаса. Приветствуя посла Беларуси, Президент Латвии отметила историческую и культурную общность наших стран, необходимость дальнейшего развития добрососедских отношений. Со своей стороны, я подчеркнул, что развивать их мы намерены с учетом внешнеполитической концепции Республики Беларусь.

— В чем суть этой концепции?

— Создание по периметру наших границ пояса добрососедства и безопасности. Исходя из этого, одна из приоритетных задач — развитие, прежде всего, экономических контактов. Другая — совершенство и либерализация визовых процедур, подписание пакета соглашений, в том числе, о взаимных поездках. Глава латвийского государства в ответ высказалась о необходимости продолжения работы по подготовке и последующему подписанию соглашений, отметив при этом, что у нас накоплен позитивный опыт взаимодействия таможенных и пограничных служб. Это касается и пресечения контрабанды, и оборота наркотиков, и нелегальной иммиграции. Вайра Вике-Фрейберга заявила о заинтересованности и готовности Латвии к развитию трансграничного и регионального сотрудничества, как на двусторонней основе, так и в формате Латвия-Литва-Беларусь.

— Что в связи с этим в ближайшее время нам ожидать?

— Осенью — второе заседание белорусско-латвийской межправительственной комиссии по экономическому и научно-техническому сотрудничеству, второй белорусско-латвийский финансово-инвестиционный форум, проведение в Риге очередной национальной выставки “БеларусьЭКСПО”.

— Господин посол, не без некоторого удивления я заметил вот что: со стороны Латвии в отношениях с Беларусью преобладает гуманитарный аспект, с вашей — экономический. То есть зеркальное отображение наших до последнего времени отношений с Россией, когда мы делали акцент на экономику, а они — на права человека. Ваша страна сознательно не замечает политические выпады из-за Даугавы?

— С вашего разрешения, вернусь к беседе с Президентом Латвии после вручения верительных грамот. Госпожа Вике-Фрейберга ссылаясь на подходы Евросоюза к отношениям с Беларусью в свете итогов президентских выборов в нашей стране. О якобы имевших место репрессиях, недостаточном развитии демократии, международной изоляции нашего государства. В связи с этим я подчеркнул неизменный курс моей страны на строительство суверенного правового демократического государства, социально ориентированную рыночную экономику, проинформировал главу Латвийского государства об активной внешнеполитической и внешнеэкономической деятельности Беларуси. Такая конкретика полностью опровергает тезис о какой-либо изоляции.

— Вы упомянули политических оппонентов Беларуси, утверждающих о международной изоляции вашей страны. Не будем говорить о том, что Президент Венесуэлы Чавес во время своего визита в Минск подписал контракты на сумму порядка миллиарда долларов, что ваша торговля с Китаем — того же порядка цифр. Я же наткнулся на статистику, отражающую, что из двух с половиной тысяч совместных предприятий, действующих на вашей территории, более пятисот имеют американский капитал. Статистика ошиблась или такая вот “изоляция”?

— Ошибки нет. На нашем рынке весьма

Александр Михайлович Герасименко родился в 1946 году в поселке Узда Минской области в семье медиков. На дипломатической работе с 1995 г. Чрезвычайный и Полномочный Посол Республики Беларусь в Болгарии и Греции, заместитель министра иностранных дел страны, 20 июля этого года вручил верительные грамоты Президенту Латвии.

внутри- тельно при сут- ствует не только Америка, но и страны Евросоюза. У нас — открытая экономика, свыше 50 процентов выпускаемой в Беларуси продукции идет на экспорт. В прошлом году белорусский экспорт в Евросоюз впервые превысил экспорт в Россию, к нашему основному восточному партнеру, на 95 процентов снабжающему нас энергоресурсами, значительным объемом комплектующих изделий. Наша политика многовекторна и в экономике.

— То есть ваши экономические границы открыты, а собственно границы?

— Президент Латвии также оказалась в курсе того, что в ближайшее время будет установлен последний знак на стыке границ Беларуси, Латвии и Литвы. Предложение увенчать это событие присутствием высоких официальных лиц главы Латвийского государства расценила как значимое при завершении демаркации границы. Проверяя со мною, Вайра Вике-Фрейберга вновь подтвердила готовность Латвии к развитию добрососедских отношений между нашими странами и пожелала мне успехов на этом поприще.

— При этом моя страна постоянно указывает на проблемы с правами человека, на подавление оппозиции. А среди массы вопросов к вам, поступивших по Интернету, очень многие связаны с темой отсутствия с белорусской стороны аналогичной критики в адрес Латвии. С чем связана такая ваша политическая “доброта”?

— Мы предпочитаем режим не выговоров, а диалога, в том числе, с соседями, вступившими в Евросоюз. Мы — прагматики, стремящиеся не омрачать двусторонние отношения ненужными выпадами. Наша принципиальная линия — не вмешиваться во внутренние дела других стран. Ваш выбор — Евросоюз и НАТО, мы более ориентированы на Восток, при этом стараемся поддерживать хорошие отношения со странами ЕС. А то, что творится у вас, это ваше внутреннее дело.

— Из Интернета: “По данным State of World Liberty Project, Беларусь находится на 153-м месте из 159 по степени свободы среди стран мира. А Латвия на 20-м.” Как вы можете это прокомментировать и как оцениваете перспективу сотрудничества наших столь различно “свободных” стран?

— В основе такого ранжирования, прежде всего, лежит политическая мотивация. Постоянный прессинг, угрозы санкциями и ограничениями мы ощущаем и в политике, и в информации, и в дипломатии. Для нас совершенно очевидно, что весь этот используемый арсенал давления отнюдь не связан с внутренней жизнью Беларуси, так как жители нашей страны в связи с серьезным ростом экономики постоянно ощущают рост социальной стабильности, их доходы динамично возрастают. То, что публикует State of World Liberty Project, легенды о закрытости нашей страны, действительности не соответствует. Посудите сами: по соотношению объема внешней торговли к ВВП Беларусь входит в первую десятку

европейских государств. Мы торгуем сегодня более чем со 175 странами мира. За последние пять лет наш экспорт увеличился более чем в 2,5 раза, причем, свыше 40 процентов его приходится на рынки Евросоюза.

— Получается, что, с одной стороны, вы Европе нужны, а, с другой стороны, она вас опасается?

— Беларусь сегодня — заметный донор европейской безопасности в вопросах ядерного вооружения, нераспространения обычных вооружений, в сфере борьбы с международной преступностью. И наш вклад в глобальную и региональную безопасность никак не оспаривается. Беларусь — динамично развивающееся миролюбивое государство, опасности ни для кого не представляющее. Более того, в отличие от очень многих государств мы ведем абсолютно самостоятельную внешнюю политику. Наши решения определяются только в Минске, а не в каких-либо других столицах. И это нравится не всем, а стремящимся установить контроль над постсоветским пространством сильно мешает.

— Означает ли это, что НАТО или ВТО являются антиподами Республики Беларусь?

— У нас достаточно развиты отношения со странами, входящими и в альянс, и во Всемирную торговую организацию. Скорее вступление в ВТО — одна из наших целей, ее достижение — важное условие успешной интеграции страны в мировую экономику, возможность преодолеть зависимость от одного экспортного рынка. Переговоры о вступлении Беларуси в ВТО находятся уже в завершающей стадии. В то же время мы понимаем, что некоторые из участников ВТО будут использовать любую зацепку, чтобы, критикуя нас, выбрать для себя некие преимущества. Поэтому каждый этап переговоров по поводу вступления в ВТО давался нам с большим трудом, чем другим. Но мы к этому относимся спокойно, национальными интересами не поступаемся.

— Путь Беларуси в ВТО — дорога с односторонним движением?

— Отнюдь, эта организация сама заинтересована в нашем членстве. Несмотря на привнесение Западом политики в чисто экономические вопросы, Беларусь посетил с визитом председатель Генерального совета ВТО господин Амина Мохаммед. Из состава бывших советских республик на сегодняшний день мы достигли самых заметных успехов, и в ВТО этого не могут не замечать. Да и в составе СССР мы были самой развитой в экономическом смысле республикой, сборочным цехом Советского Союза.

— С распадом Союза Беларусь выстояла?

— Если бы мы пошли по пути закрытия предприятий, необдуманной приватизации, на что нас в свое время толкали всевозможные “эксперты”, то уровень безработицы составлял бы не 15-20 процентов, как у других, а то и все 50. У нас же безработица сейчас находится на уровне 1,5 процента. Все предприятия работают. А Президент страны оказался не только хорошим экономистом, но и хорошим хозяином. Ведь без государственных дотаций крупные предприятия из страшной ситуации на переломе выйти не смогли бы, а сегодня они весьма успешны.

— И ваша страна, и моя от системы хозяйствования, называемой “платановой экономикой”, ушли в рыночную. Но Латвия, отдав на приватизацию все, что возможно, забыла о том, что совсем недавно была не худшим сборочным цехом, чем Беларусь. Вы же оставили в руках государства бюджетобразующие предприятия. Получается, что в вашей стране чисто рыночные экономические законы не работают?

— Отчего же! Более 65 процентов белорусской продукции выпускаются вне государственного сектора. А поднятые государством крупнейшие предприятия продолжают работать эффективно. И программа приватизации не свернута. Просто мы пошли по такому пути, что приватизируемые объекты попадают в руки настоящего хозяина. А он, в свою очередь, обязан обеспечить необходимые гарантии тем, кто продает ему свой труд.

— А моя страна уже дала добро на вступление вашей в ВТО?

— Длительные и сложные переговоры

продолжаются. Чувствуем, что сказывается политическое давление и со стороны США, и со стороны Евросоюза. Что же касается двусторонних экономических отношений между Латвией и Беларусью, то их сторонников значительно больше, чем противников.

— А как это выражается в состоянии торгового баланса?

— Объем белорусского экспорта в Латвию приближается к полмиллиарду долларов [прим. по европейской статистике]. По товарообороту мы для вас — восьмой партнер в мире.

— А мы для вас? Каков наш экспорт в Беларусь?

— Несклько ниже.

— Несклько, это как?

— В разы. Ситуацию мы понимаем. Основу вашего валовообразующего продукта составляет сфера услуг, если память не подводит, то она составляет где-то 73 процента. У нас же такая пропорция — в производстве. И этим мы друг друга очень хорошо дополняем.

— Ваше превосходительство, экономика экономикой, но у соседей-белорусов, по сравнению с нами, сумасшедший военный потенциал, изрядно развит военно-промышленный комплекс. Кроме того, Беларусь издает очень заметную роль в Организации договора коллективной безопасности (ОДКБ). Разве такое положение не оправдывает нашу особую любовь к НАТО, альянсу, к которому ваша страна теплых чувств не испытывает?

— Новое повторю: наш основной принцип — добрососедство и безопасность. На Западе почему-то замалчивается, что Беларусь участвует в программах евроатлантического партнерства, в частности, “Партнерство ради мира”, объединяющих не только членов НАТО. Развитием уровня взаимодействия с Североатлантическим блоком мы удовлетворены. Сотрудничество с НАТО организовано так, что оно осуществляется во интересах национальным интересам нашей страны. В прошлом году мы участвовали в форуме Совета евроатлантического партнерства по вопросам безопасности, в заседании этого Совета на уровне министров иностранных дел и обороны. Есть и индивидуальная программа партнерства Республики Беларусь и НАТО на 2006-2007 годы, продолжается работа по достижению оперативной совместности выделенных нами сил и средств с вооруженными силами НАТО и стран-партнеров. В практическую плоскость переведен проект по ликвидации в Беларуси находящихся там еще со времен СССР запасов порядка 10 миллионов штук обычных противопехотных мин. Для уничтожения осталось меньше трети от этого количества.

— А военное сотрудничество с соседями?

— Продолжается. Это в случае с стран-членами НАТО, и других партнеров. По инициативе Президента Лукашенко создан пояс добрососедства и безопасности, и важнейшим элементом его укрепления стала в прошлом году полномасштабная реализация договоренностей о дополнительных мерах доверия в военно-политической области именно с соседями. Что же касается ОДКБ, то мы прилагаем усилия в деле налаживания диалога между этой организацией и НАТО в формате “2+6”, координации сотрудничества при реагировании на новые вызовы и угрозы. На наш взгляд, ОДКБ от Владивостока до Бреста и от Еревана и Душанбе до северных морей, наряду с НАТО, должна стать гарантом безопасности в Европе и за ее пределами.

— Похоже, что НАТО для Беларуси — не враг?

— Ни в коем случае в НАТО мы не видим противника. Предпочитаем рассматривать эту организацию как партнера по сотрудничеству в деле обеспечения безопасности в Европе и в мире.

— Господин посол, тема нашей беседы звучала так — “Латвия и Беларусь: война и мир между соседями”. Какой знак препинания вы бы поставили в конце этого предложения?

— Многоточие. Работа предстоит еще большая, свою задачу я вижу в том, чтобы термин “война” из лексикона, характеризующего белорусско-латвийские отношения, исчез.

* Интервью дается в сокращении. Полный текст на сайте www.mfa.gov.by

Заява

прэс-службы Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь аб прыняцці рэзалюцыі Савета Бяспекі ААН па ўрэгуляванні сітуацыі ў зоне ліванска-ізраільскага канфлікту

Рэспубліка Беларусь вітае прыняцце рэзалюцыі Савета Бяспекі ААН № 1701 па ўрэгуляванні сітуацыі ў зоне ліванска-ізраільскага канфлікту. Збалансаваны характар рэзалюцыі, які ўлічвае інтарэсы Лівана і Ізраіля, дазваляе спадзявацца на неадкладнае спыненне кровапраліцця і ўсталяванне даўгачасовага перамір'я ў зоне канфлікту.

Выказваем надзею, што рэзалюцыя будзеўць наўхільна выконваць усе бакі, якія ўцягнуты ў супрацьстаянне, і яна стане асновай для ўсталявання міру паміж Ліванам і Ізраілем.

Аднагалосна адабранне рэзалюцыі членамі Савета Бяспекі ААН сведчыць аб разуменні сутэветнай супольнасцю неабходнасці прыняцця неадкладных мер для спынення ваенных дзеянняў і пакут грамадзянскага насельніцтва, прадукцыйнага развіцця гуманітарнага крызісу ў Ліване.

Адказ

начальніка аддзела прэс-службы Міністэрства замежных спраў Беларусі Марыі Ваньшынай на пытанне карэспандэнта БелТА ў сувязі з апошнімі заявамі ЕС і ЗША ў адносінах сітуацыі з правамі чалавека ў Беларусі

Пытанне: Як вы можаце пракаменціраваць апошнія заявы ЕС і ЗША ў адносінах сітуацыі з правамі чалавека ў Беларусі?

Адказ: Беларускі бок не ўбачыў нічога новага ў гэтых заявах. Зноў мае месца палітызацыя пытанняў, якія павінны вырашацца выключна прававым шляхам.

Заявы аб адсутнасці ў ЕС і ЗША намераў ізальваць Беларусь можна было б толькі вітаць, але ж на практыцы, на жаль, сутыкаемся з зусім супрацьлеглымі падходамі. Беларусь заклікае ЕС і ЗША адмовіцца ад палітыкі ізальцыі, абмежаванняў, забарон, якія неаднойчы даказвала сваю неэфектыўнасць і нават контрпрадуктыўнасць.

Падцвярджаем гадоўнасць вырашаць усе пытанні нашых адносін з ЕС і ЗША шляхам раўнапраўнага ўзаемапаважлівага дыялога.

Дзеці-ахвяры блізкаўсходняга канфлікту запрошаны на рэабілітацыю ў Беларусь

Міністэрствам замежных спраў праводзіцца комплекс палітыка-дыпламатычных мерапрыемстваў па рэалізацыі ініцыятывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь аб арганізацыі рэабілітацыі ў нашай краіне дзяцей з сямей, якія пацярпелі ў выніку абвастраення канфлікту на Блізкім Усходзе.

Гэтая ініцыятыва атрымала падтрымку рэзанаанс ў апарате Генеральнага сакратара ААН, сярод кіраўніцтва спецыялізаваных устаноў, праграм і фондаў ААН (Дзіцячы фонд ААН — ЮНІСЕФ, УВКБ, МАМ), а таксама ўрадаў дзяржаў блізкаўсходняга рэгіёна.

У цяперашні момант беларускі бок вядзе актыўнае абмеркаванне з ААН практычных варыянтаў рэалізацыі ініцыятывы.

Падрыхтавала Іна ФЯДОТКАВА.

Жнівень — не толькі час збору ураджаю, але і свята мядовага Спасу. У гэтым годзе яго праходзіла ў мінскім музеі “Дом Ваньковічаў. Культура і мастацтва першай паловы XIX стагоддзя”. Гэта ўжо другая фальклорна-этнаграфічная акцыя хрысціянскага праекта “Свята мядовага Спасу”. Яго мэта — адраджэнне унікальных беларускіх традыцый, знаёмства з сакрэтамі развядзення пчол і тэхналогіі вытворчасці мёду.

Салодкае свята

Мерапрыемства доўжылася тры дні. 12 жніўня адбылося ўрачыстае адкрыццё акцыі. У першы дзень ўсе жадаючыя маглі атры-

маць асалоду ад дэгустацыі мёду: ліпавага, грэчкага, лугавага. Пчальары з розных абласцей і раёнаў з'ехаліся ў сталіцу. Присутныя

мелі магчымасць не толькі набыць мёд, але і даведацца пра цудоўныя якасці гэтага прадукта. Як вядома, ён не толькі салодкі на смак, але валодае і гаючымі ўласцівасцямі.

Не абшлось свята і без кірмашу. На пляцоўцы каля музея таленавітыя майстры прапаноўвалі вырабы з бісеру, саломкі. Асабліваю ўвагу пакупнікоў прыцягвалі рознакаляровыя ўпрыгожванні: бранзалеты, астралагічныя знакі, кулоны, завушніцы.

— З якога матэрыялу гэта зроблена? — пацікавілася я, трымаючы ў руках жоўты кулон.

— Я выкарыстоўваю гліну і пластыфікатары, надаю сваім вырабам розную форму, — адказала

мне жанчына. — Атрымліваюцца рэчы, якія ў адрозненні ад керамікі не б'юцца.

Кацярына Багушэвіч-Разанава (дарэчы, славуеае прозвішча — не супадзенне, яна мае гонар называць Францішка Багушэвіча сваім славуцым продкам) прымае ўдзел у розных кірмашах і выставах. Яе дзеці — Ваня і Саша — таксама займаюцца лепкай, нягледзячы на юны ўзрост (яны ходзяць у пачатковую школу). Трэба адзначыць, што падчас свята ў маладых майстроў было не менш пакупнікоў, чым у маці.

Пасля таго, як мёд быў асвечаны, на пляцоўцы выступілі навуччаны Школы званаароў пры Мінскай епархіі. А ўвогуле звон разносіўся над Мінскам увесь тыдзень.

Напрыканцы свята быў вызначаны лепшы пчальар. Ім стаў Мікалай Васільевіч Савіцкі з Брэсцкай вобласці. Адбылося таксама ўрачыстае прыняцце ў клуб і ўручэнне грамат “Ганаровы пчальар”.

Іна ФЯДОТКАВА.
Фота БелТА.

Садок надзеі

Пайшоўшы на пенсію, выкладчыца ўніверсітэта змагла рэалізаваць свой талент дызайнера і садоўніка. З надыходам цёплых дзён тэрыторыя гарадской паліклінікі № 3 у Мінску вось ужо які год ператвараецца ў цудоўны зялёны аазіс з дагледжанымі газонамі, палісаднікамі і кветнікамі. Усю гэту прыгажосць стварыў чалавек, у чые службовыя абавязкі не ўваходзіла “аблагоражыванне” зямлі, а тым больш — нораваў людзей. Але менавіта гэта шмат гадоў рабіла дворнік Тамара КАЛЕСНІКАВА.

РАЙСКІ КУТОК

Для Тамары Калесніковай маё тэлефанаванне было поўнай нечаканасцю. Яна нават раззубілася, калі я сказала, што хацела б расказаць на старонках газеты пра яе чароўны садок у цэнтры сталіцы.

— Мне споўнілася 70, і я вырашыла пайсці на заслужаны адпачынак, так што ўжо не гадоў садок, пра які вы кажаце...

Заўважу, і ў свае 70 Тамара Карпаўна выглядае цудоўна, кожную раніцу абліваецца халоднай вадою, займаецца фізкультурай.

— А ўвогуле ў гэтай рабоце няма нічога рамантычнага, — упарцілася мая суб'есдніца. — Абявзкі ў дворніцка прастыя — прыбіраць смецце, каціць газоны, падрзаць кусты і галіны на дрэвах. Рабіць гэта даводзілася ў любое надвор'е. Асабліва цяжка бывала зімой, калі трэба было расчышчаць снежныя завалы... А садок — гэта сапраўды мая асабістая ініцыятыва, эксперымент, калі жадаеце... Але не думаю, што гэта камусьці цікава.

КАСЦЁР ГАРЭЎ ТРЫ ДНІ

Біяграфія Тамары Карпаўны магла быць зусім іншай, калі б не наступіўшыя ў канцы 1980-х перамены. Да іх у жыцці жанчыны ўсё складалася даволі ўдала. Яна выкладала гістарычнае дысцыпліны ў адной з мінскіх вышэйшых навучальных устаноў. Вось вельмі павінна была выйсці яе манаграфія. І пасля абароны дысертацыі Тамара Калеснікова стала б доктарам гістарычных навук. Але глыба, што здавалася вечнай, рухнула: Савецкі Саюз разваліўся, перастала існаваць ка-

муністычная партыя. Працаваць стала, як гаворыць Тамара Карпаўна, немагчыма. Студэнты ў шыкі ўспрымалі дысцыпліну, якую яна выкладала. Жанчына цяжка перажывала тое, што адбывалася.

— Я шчыра верыла ў сацыялістычныя ідэі, — гаворыць яна.

Аднойчы жанчына сабрала творы класікаў марксізму-ленінізму, спецыяльную навуковую літаратуру і вынесла ўсё гэта дабро ў двор, каб спаціць.

— Касцёр палыхаў тры дні, — расказвае яна.

Суседзі глядзелі тады на “вучоную даму”, як на вар'ятку. Але ў яе марксісцка-ленінскі касцёр падкідалі і свае старыя рэчы, што забруджвалі кватэру. Пасля гэтага сімвалічнага пазбаўлення ад мінулага Тамара Карпаўна вырашыла кардынальна змяніць жыццё. Яна аформіла пенсію, бо ўжо падыйшоў узрост, і развіталася з інстытутам.

— Але ж нічога не рабіць — гэта не па мне, — кажа яна. — Акрамя гэтага, на пенсію жыць было складана, яна маленькая. Дачы, дзе можна што-небудзь вырасіць для стала, не набыла. Таму стала думаць, чым можна заняцца з карысцю для сябе і для грамадства.

— Чаму пайшлі дворнікам? — пацікавілася, разумеючы, што тут хаваецца нейкая закавыка. Відавочна, што адукаваная жанчына без праблем магла б знайсці цёплыя мястэчка ў якой-небудзь канторы.

Тамара Карпаўна патлумачыла, што празьбанне ў офісе ніколі не бы-

ло яе марай. Яна хацела мець такі занятка, які прыносіў бы маральнае задавальненне, даваў магчымасць шмат рухацца. У ранейшыя гады падтрымліваць здароўе і высокі жыццёвы тонус дапамагалі спорт і заняткі фізкультурай. Даведаўшыся пра месца дворнікі ў паліклініцы, яна вырашыла пайсці туды, хаця дачка і сябры настойліва пераконвалі не рабіць гэтага.

ЧАЛАВЕК УПРЫГОЖВАЕ МЕСЦА

Можна толькі здагадавацца, наколькі няпроста было ўзяць у рукі мятлу чалавеку, які займаў дастаткова высокую прыступку на сацыяльнай лесвіцы. Гэтай самай мятлою ў нас звычайна бацькі пужаюць сваіх непаслухмяных дзетак: “кепка будзеш вучыцца — пойдзеш дворнікам працаваць”. Што і казаць, прафесія гэта непрастыжная. Але, да гонару Тамары Карпаўны, яна справілася з прадуманасцю і з уласнай раззубленасцю. Куды больш уражваючай аказалася рэакцыя яе былых калег. Некаторыя перасталі тэлефанавачы: маўляў, цяпер мы няроўня. Былыя сябры і знаёмыя сарамліва адводзілі ў бок вочы, заўважышы яе ў рабочай стаячцы на тэрыторыі паліклінікі. Мусіць, забыліся, што не заўсёды месца ўпрыгожвае чалавек. Бывае і наадварот — усё залежыць ад чалавека.

Калі Тамара Карпаўна пачынала сваю “кар'еру” дворнікі, вакол паліклінікі было некалькі дрэў і кустыкаў бэзу. Аднойчы вясной, калі засвяціла яркае сонейка і пражынулася першая зеляніна, напылілі ўспаміны пра бацькоўскі дом на Палесці, і яна раптоўна

адчула патрэбу зрабіць нешта з гэтым недагледжаным кавалкам зямлі. Знайшла ў знаёмых саджанцы кустарнікаў, набыла кветкі, пасадзіла, паліла і блаславіла.

Першыя нарцысы і цюльпаны прыемна парадавалі людзей. Адміністрацыя паліклінікі з разуменнем паставілася да “вольтаў” свайго дворніка. Ёй прадставілі спецыяльнае памяшканне, дзе можна было захоўваць расаду. Гледзячы, як ператвараецца тэрыторыя паліклінікі, жыхары навакольных дамоў сталі прыносіць Тамары Карпаўне са свайго саду-агарода разнастайныя дзіковіны. З невялікай сваёй пенсіі яна заўсёды выкрывала што-небудзь на кветкі.

НЕДАРЭМНАЯ ПРАЦА!

— Я была ішчліва бачыць вынікі сваёй працы, — кажа Тамара Карпаўна, не хаваючы задавальнення, — людзі, што ішлі ў паліклініку, заўважалі прыгажосць, чысціню, стараліся не забруджваць тэрыторыю. Садок стаў любімым месцам прагулак для маладых мам з немаўляткамі.

Але здаралася і па-іншаму. Бывала, пасадзіць Тамара Карпаўна рэдкую расліну, прывезеную здалёку па яе заказу, а раніцай той ужо няма...

— Я ішчліва тым, — кажа жанчына, — што змагла рэалізаваць свой талент дызайнера і садоўніка, вырасіла свой маленькі садок. Ён доўгія гады будзе радаваць людзей, што жыўчыць побач, жыхары, якія ідуць у паліклініку... Спадзяюся, што гэта неда-рэмная праца.

Ганна ПІЛАТОВІЧ.

Беларускія вучоныя складаюць генны партрэт карэннага беларуса

У Інстытуце генетыкі і цыталогіі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі працуюць над тэмай “Этнагенія беларускага народа”, паведаміў “Інтэрфаксу” дырэктар інстытута Аляксандр Кільчэўскі.

“Упершыню беларускія вучоныя пачалі вывучаць генафонд беларускай нацыі і складаць генны партрэт сучаснага беларуса”, — патлумачыў генетык.

Па яго словах, “вывучаюцца генныя змяненні ў карэнных жыхароў рэспублікі”. “Эксперымент праводзіцца ў тых рэгіёнах рэспублікі, дзе менш за ўсё ўплывалі на генафонд некарэнныя жыхары Беларусі ў прыпяцкіх раёнах і ў Падняпроўі”, — паведаміў А. Кільчэўскі.

У цяперашні час сабраны банк генетычных даных, якія і будуць даследавацца. “Пакуль гэта закрытая інфармацыя, і першыя вынікі будуць вядомы не раней, чым праз два гады”, — сказаў вучоны.

У дзяржаўным Камітэце па справах рэлігій і нацыянальнасцей паведамілі “Інтэрфаксу”, што, паводле апошняга перапісу насельніцтва, на тэрыторыі рэспублікі пражывае каля 8,15 мільёна чалавек, якія лічаць сябе беларусамі”. Гэта складае каля 81 працэнта насельніцтва рэспублікі.

Усяго ў Беларусі пражываюць прадстаўнікі каля 140 народаў і народнасцяў. У першую дзесятку самых шматлікіх этнічных груп, акрамя беларусаў, уваходзяць рускія (1 мільён), паліякі (395 тысяч), украінцы (237 тысяч), яўрэі (28 тысяч), татары (10 тысяч), цыгане (10 тысяч), армяне (10 тысяч), літоўцы (6 тысяч), азербайджанцы (6,3 тысячы), праінфармавалі ў Камітэце.

Прадстаўнікоў яшчэ каля 40 народаў і нацыянальнасцяў у рэспубліцы адзінкі. Так, грамадзянамі Беларусі з’яўляюцца 12 эвенкаў, 5 чукчаў, 6 японцаў, 4 эскімосы, 3 тувімцы, 1 керэк.

720 чалавек перайшлі 100-гадовы рубеж

У Беларусі, па дадзеных на 1 ліпеня бягучага года, 100-гадовы рубеж пераступілі 720 жыхароў. 100 і больш гадоў ужо адсвяткавалі 83 мужчыны і 637 жанчын. Прычым усе мужчыны знаходзяцца ва ўзроставай катэгорыі ад 100 да 110 гадоў.

Што тычыцца старэйшых жыхарак краіны, то 18 з іх пераадолелі 110-гадовую ўзроставаю планку. А тры — старэйшыя за 115 гадоў. Безумоўным лідэрам з’яўляецца мінчанка Ганна Адамаўна Барысевич 1888 года нараджэння (1 ліпеня яна адзначыла 118 гадоў). У 1889 годзе нарадзілася жыхарка Маладзечна Ганна Паўлаўна Рагэль, у 1890 годзе — Сцефаніда Міхайлаўна Брычкоўская з вёскі Радагошча Навагрудскага раёна.

Сярод рэгіёнаў рэспублікі найбольш доўгажыхароў налічваецца ў Гродзенскай вобласці (186 чалавек), на другой пазіцыі — Мінская вобласць (142), на трэцяй — Брэсцкая (106). На Віцебшчыне пражывае 94 чалавекі, якія ўжо адзначылі стогадовы юбілей, у Гомельскай вобласці — 73, у Магілёўскай — 69, у сталіцы — 50.

Падрыхтавала Іна ФЯДОТКАВА.

Страта

І непаўторнае слова Брыля...

Не стала Янкі Брыля. Тое, што зроблена народным пісьменнікам Беларусі Янкам Брылём у айчынай і, справядліва кажучы, у еўрапейскай літаратуры, уяўляецца мне прывабнай суверэннай краінай, якая вызначаецца значнымі падзеямі, запамінальнымі героямі, вялікімі рэсурсамі мудрасці, дабрыні, чалавечнасці, а таксама прыгажосцю сваёй прыроды і, канешне ж, унікальнай, непаўторнай мовай.

Сапраўды, творчыя набыткі гэтага таленавітага мастака станавіліся класікай па меры іх напісання, увайшлі ў чытанкі, падручнікі, хрэстаматыі. Знак высокай якасці стаіць на рамане "Птушкі і гнёзды", апавесцях "Сірочы хлеб", "У сям'і", "У Забалоцці днее", "На Быстранцы", "Апошняя сустрэча", "Ніжнія Байдуны", "Золак, убачаны здалёк", апавяданнях, лірычных мініяцюрах, эсэ, творах для дзяцей. Гэта засведчылі і прафесіянальныя літаратуразнаўцы, крытыкі, і шматлікая армія ўдзячных чытачоў не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі.

Асаблівай старонкай у творчасці Брыля з'яўляецца напісанне ў сааўтарстве з Алесем Адамовічам і Уладзімірам Калеснікам дакументальнай кнігі "Я з вогненнай вёскі...". Праз чуйнае, спагадлівае сэрца пісьменніка прайшлі дзесяткі трагічных лёсаў жыхароў і саміх спаленых у гады апошняй вайны фашыстамі беларускіх вёсак, неймаверныя пакуты, вялікі боль нашага народа.

Да творчасці Янкі Брыля, як і ўсе мае аднагодкі, я далучыўся яшчэ ў школе. А калі стаў студэнтам БДУ, то пазнаёміўся ў 1964 годзе і асабіста. З таго часу ўсё, напісанае ім, не праходзіла міма маёй увагі, таму што сапраўдная літаратура валодае здольнасцю змушаць чалавека не толькі ўважліва яе чытаць, але і думаць. Над старонкамі кнігі Івана Антонавіча перадумана, перасэнсавана нямаля.

Большасць яго кніг, што мясцяца ў маёй бібліятэцы, падораны з прязнымі аўтаграфамі аўтара, дзе словы "паэту і сябру", напісаны яго рукою, да многага абавязваюць.

Шмат цікавага і карыснага пачуў я ад Івана Антонавіча, працуючы галоўным рэдактарам часопіса "Полымя". Калі ў дзвярах кабінета паказвалася магутная постаць прыгожага, годнага, усмешлівага Брыля, запаўняючы ўвесь праём увесы і ўшыркі, я адсоўваў рукапісы на сталае ўбок. Мы садзіліся па-хатняму, свабодна на крэслы ля сцяны, і наша гамонка магла доўжыцца гадзінамі. Ён быў выдатным апавядальнікам не толькі на паперы. Але з увагай ставіўся і да суразмоўніка.

Неяк зайшла гаворка пра новыя пакаленні літаратараў. Мне даводзілася тады шмат працаваць з маладымі, бачыць сапраўды здольных, працавітых і сціпых аўтараў, але хапала і тых, якія, амаль нічога не зрабіўшы, пачыналі займацца самапахвальбою, лемантаваць, што папярэднікі ўстарэлі, што толькі яны зараз ствараюць "новую, эўрапейскую літаратуру". І я, востра рэагуючы на несправядлівыя напады, нават абразы "падурос-ткаў", якім самім ужо каля сарака, у адносінах да старэйшых калегаў, прачытаў Івану Антонавічу свой верш "Барадатыя юнгі", дзе мелася і такая строфа:

На літабасгах — крутая гулянка:

Спіхваюць юнгі за борт з карабля

Гнуткі радок Куляшова і Танка,

І непаўторнае слова Брыля.

Мудры Брыль усміхнуўся і сказаў: "Сярожа (а інтэлігентны Іван Антонавіч, хоць і звяртаўся да маладзёжных сяброў па імені, але на "вы"), я за сваё жыццё нагледзеўся шмат чаго. Хай ваююць... Мне заўсёды імпанавалі задзёрыстасць, напор маладых. Ну, канешне ж, без непрыстойнай ляянкі. Шкада толькі, што цяпер пад выгодам новага паўтараецца тое, што было яшчэ ў дзевятнацятым стагоддзі ў французскай ды і ў польскай літаратурах. Хадзіць на азадзі — не заслуга. Пісьменнік значны тым, што адкрывае, сваё, сапраўды новае. І такія творцы ў нас, на маю радасць, з'яўляюцца".

І трэба зазначыць, што якраз самыя прыкметныя беларускія прызакі выйшлі з-пад ягонага шырокага і клапатлівага крыла.

З адыходам у вечнасць Янкі Брыля завершана цэлая эпоха ў беларускай літаратуры. Эпоха магутных талентаў і добрых, вышкародных людзей. Але іх слову наканавана вялікая будучыня. Волаты народнага духу будуць з беларускай заўсёды, пакуль на Зямлі суждана стаяць дзяржаве пад назвай Рэспубліка Беларусь.

Сяргей ЗАКОННИКАЎ.

Янка БРЫЛЬ

Імёны

з лірычных запісаў

Нібы ў мяне памінкі па Астаф'еву, — перачытваю, як новае чытаю "Затеси" ў кнізе "Падзенне ліста", выдадзенай у 1988 годзе, з маімі тагачаснымі паметкамі на палях. І ў блакнот адхіляюся час ад часу.

Багата ўсяго, і не толькі для рускіх. Багацце слова, як сеткай, а то і як невадам цягае з народных глыбіняў. І адбірае з гэтага ўлову лепшае ды найлепшае, як быццам лёгка, многа гэтаму не правучыўшыся. Колькі ж ён бачыў сваім, пасля франтавога ранення адзіным вокам, колькі сабраў і аддаў на радасць чытачу, не абяжаранаму лішняй зайздрасцю, якая хоць і ёсць, аднак жа чыстая. І народнасць ад самага нізу, на ўсю глыбіню-шырыню. І вайны ён так паспытаў удосталь, радавы сувязіст, "израненный воин", як хтосьці так у дні жалобы гістарычна напісаў.

Чытаючы Астаф'ева, успамінаецца трэці часопісны кавалак Пташнікавай таленавітай "Нена-

п і - с а н а й аповесці", школьны экзамен па алгебры. І там аўтар ведае яе, як і трэба ведаць тое, пра што пішаш, і Астаф'еў усе свае алгебры ведае так, як быццам з гэтым раскошным веданнем і нарадзіўся. А я прымаю гэта ў абодвух з пашанай. І таежнае, і палявое, і вясковае, і гарадское, і чым жыў салдат, і чым галодны. Босы пасляваенны падлетак — усё натуральна жывое.

Думалася пра дружбу сібірскага самародка з нашым Быкавым, афіцэрам-франтавіком, і з Пысіным, франтавіком-радавым, яшчэ ж і сувязістам таксама. А як ён шчыра, добра напісаў пра слаўнага, незабыўнага Дзіму Кавалёва, па маці рускага, па бацьку беларуса!..

Праз усё яго бачанне, веданне прыроды, працы, бяды і болю прасвечвае, я паўтараюся, не толькі рускае, але і агульналюдскае, — любоў да сумленнага жыцця, да людзей цяжкай працы. І колькі ў гэтым непадробнай шчырасці, колькі высокай паззіі, зразумелай кожнаму і ўсюды!..

І не гумар ў яго, а радасць жыцця такая, што і мяне, чытача, час ад часу ўдзячна развясельвае.

...Столькі ў свой час гаварылася пра салжаніцынскі "Матренин двор", які мне, дарэчы, з самага пачатку нагадваў "Живые моши" Тургенева. А вось чытаю "Паруню", і думаецца, як шчодро ў яго, Астаф'ева, такога высокамастацкага добра, калі б пачаць хваліць

"паштучна".

...Перачытаў Тургенева і Салжыніцына. І "Живые моши", і "Матренин двор" — як заклік да цішыні і роздуму, неабходных для сапраўднай літаратуры, каб яна ў такіх умовах рабілася, з самага нізу жыцця выносячы праўду пра яго "на свет цэлы". І грунтоўнасць у апісаннях — ад той свабоды выбару і абавязку праўды, паўнаты жыцця. Тры аўтары, далучыўшы і Астаф'ева.

Радавы, прыгоннік, барын-палюўніч; настаўнік матэматыкі пасля вырастання ў інтэлігентнай сям'і, афіцэрскага фронту, турмы і ссылкі; вясковы сірата, не ў роднай хаце, а ў дзіцячым доме, юнак, які сваё літаратарства апаціў ваеннай гарапашнасцю, раненнямі, пасляваенным ліхаленцем, амаль самавук у параўнанні з памешчыкам, адукаваным па-ёўрапейску, і з савецкім педагогам, у якога, праўда, не было даваеннага шастання па замежных сталіцах, свабоднага ведання некалькіх моў, а ўсё гэта не тое, што двухгадовыя літаратурныя курсы ў Маскве...

Аўтар "Живых мошей" пісаў, што называецца, ад паўнаты душы, у свабодзе выбару ды ў безагляднасці. Другі аўтар, "Матренин двор", адваяваўшы, выпакутаваўшы трохі свабоды сілай душы. А трэці, што напісаў, між іншым, і "Паруню" "по веленью божьему" ды з мужным пераборам выкарыстоўваючы час "галоснасці", "перабудовы" і "дэмакратычнай" смуты, ужо без двукосся.

Можна сюды яшчэ і Цютчыва дадаць, эпіграф да "Живых мошей":

Край родной долготерпенья — Край ты русского народа!

І можна перайсці да самага сябе, задумацца над тым, а як жа ў цябе з вобразам жанчыны-маці, пакутніцы ў працы, у горы ды ў бедах, сваіх і народных?

24 ліпеня 2006 года напярэдадні свайго 89-годдзя пайшоў з жыцця народны пісьменнік Беларусі Янка Брыль.

Янка БРЫЛЬ

Мой радавод

МАЛЕНЬКІ ЎСТУП

У падборках запісаў "Залетась" і "Летась" я ў той ці ў іншай меры гаварыў пра свой радавод.

А тым часам, незалежна ад з'яўлення тых запісаў у часопісе "Дзеяслоў" і ў беластоцкім штогодніку "Тэрмапілы", старэйшае за іх "Роднае слова" ўгаварыла мяне напісаць нарэшце абяцанае — гісторыю майго роду, што зрабілі ўжо шмат хто з іншых людзей культуры. Нарыс быў надрукаваны ў названым часопісе, дзе тэкст шчодро падмацаваны фотаздымкамі з майго сямейнага архіва. Тут іх, вядома, не дасі. А вось за некаторыя паўторы фактаў, хоць гэта і непазбежна, хочацца папрасіць прабачэння.

Да леташняй вясны пачынаўся ён, мой радавод, з двух дзядоў — па бацьку, у нашым Загоры, быў дзед Даніла Брыль, а па матцы, у найбліжэйшай вёсцы Маласельцы, дзед Іван Чычук.

Дзякуючы свайму, на шмат маладзейшаму, вясковаму суседу, акадэміку Мікалаю Ламану, я пабагацеў на бацькавых ранейшых продках — прадзеда Ёсіпа і прапрадзёда Яську, як ён значыцца ў няпыльных хартыях Нацыянальнага гістарычнага архіва. Запіс той датуецца 1795 годам, калі, пасля разгрому паўстання Касцюшкі і трэцяга падзелу Польшчы, беларусаў пачалі перапісваць з польскай мовы на рускую. Яська Сямёнаў сын Брыль. Без нейкіх там модных апонімаў часам, буйнейшых, а то хоць дробненькіх прэгэнзіяў на шляхецтва, проста дваровы хлоп пана Судзя ў не-далёкім маёнтку «Уцеха». Калі Яська памёр, батрацтва прыйшлося ў спадчыну яго сыну, майму прадзеду Ёсіпу Брылю. І толькі пасля адмены паншчыны, дый то не адразу, Яськаваму ўнуку, а майму дзеду Данілу, з ягоным братам, зноў жа Ёсіпам, пашэнціла купіць пяць дзесяцін зямлі на двух. У дружных братоў было па адным сыне, у

Данілы мой будучы бацька Антон, а ў Ёсіпа Павел. Пасталеўшы, абодва не захацелі заставацца на гаспадарачыні, падаліся ў Адэсу на чыгунку.

Мне ўжо прыйшлося, дый не аднойчы, пісаць пра гэтае і ў «Птушках і гнёздах», і ў «Муштуку і папцы», і ў аўтабіяграфічным нарысе «Думы ў дарозе», і ў некаторых іншых творах, аднак жа вось і зноў трэба паўтарацца з пэўнымі асаблівасцямі свайго жыццяпісу.

Калі бацькі мае пажаніліся, Антон Данілавіч працягваў працу на чыгунцы, спакваля даслужыўшыся да прыбытковай пасады правадніка вагонаў першага класа, а маці, Анастасія Іванаўна, гаспадарыла ў вёсцы, балазе ўласнай зямлі пакрысе прыбывала. Спачатку бацька бываў у Загоры наездзіма. Абедзвюх дачок, Ганну і Уліту, па-вясковаму Віліту, удала выдалі замуж, а двух старэйшых сыноў, Уладзіміра і Ігната, пасля заканчэння імі гарадскога вучылішча ў Міры, бацька забраў у Адэсу, у гімназію. Энергічная, працавітая і талкавая маці з двума хлопчыкамі, Мікалаем і Міхасём, заставалася ў вёсцы. Спачатку дапамагаў ёй дужы ды цягавіты свёкар Даніла, а пасля яго раптоўнай смерці наймала парабка, а то яшчэ і наймічку, а ў пільніцу касцоў ды жанцоў, і ў думках не маючы, што ў не так і далёкай будучыні гэта стане для сям'і класовай небяспекай... Так жылося да пачатку Першай сусветнай вайны. А потым бацька забраў жонку і хлопчыкаў у Адэсу, гаспадарку пакінуўшы на Віліту і зыця Юстына Брылевіча, бо яна была замужам у Загоры. Апошні з дзесяці дзяцей Антося і Настулі, як пра іх гаварылася ў вёсцы, я нарадзіўся ў Адэсе. Калі, пакінуўшы Валодзьку ды Ігната там, бацькі з трыма малымі хлопцамі вярталіся ў Загора, мне было няпоўных пяць гадоў, Міхасю восьмы, Колі дванаццаты — такія памочнікі.

Працяг будзе.

"Край азёр, касцёлаў, паркаў", ці знаёмства з Пастаўскім Паазер'ем

**КАМАЙСКАЯ "ТРАДЫЦЫЯ" І
БУКЕТ... З БЛІНОЎ**

Пырскі неабячанага метэацэнтрам дажджу, якія ўпрыгожылі лабавое шкло аўтобуса, зрабілі пачатак нашага доўгага (больш за 500 кіламетраў) вандравання асабліва рамантычным. Адчуваючы сваю абароненасць перад стыхіяй, мы ўважліва слухалі апавед маладога пастаўскага экскурсавода Алены Волах. Нягледзячы на хваляванне, ёй удалося сканцэнтраваць нашу ўвагу на тых мясцінах, якія мы праязджалі (Паперня, Акопы, Ілья, Мядзел, Нарач і іншыя), і тых падзеях, якія тут адбыліся. Падрыхтаваныя адпаведным чынам, спыняемся ў былым мястэчку (зараз вёска Камаі), першы ўспамін аб якім адносіцца да пачатку XVI стагоддзя. Калісьці тут бурліла жыццё, праводзіліся кірмашы, суды, на бераг рэчкі Камайкі, з'яжджаліся жыхары навакольных вёсак сябе паказаць і людзей паглядаець. Даволі даўно Камаі знаходзіліся ва ўладанні роду Рудаміна-Дусяцкіх. Дзякуючы аднаму прадстаўніку роду, а менавіта — Яну, у 1603 годзе тут быў закладзены храм-касцёл Іаана Хрысціцеля. Гэты велічны, нягледзячы на "ўзрост" — каля 400 гадоў, — будынак з'яўляецца адным з некалькіх помнікаў абарончай архітэктуры, што захаваліся ў Беларусі.

Зрэшты, старажытныя будаўнікі спрабавалі ўзвесці не проста ўмацаванне, таму, акрамя характэрных магутных вежаў, яны ўпрыгожылі храм элементамі готыкі і рэнесансу. Трываласць пабудовы гэтай "крэпасці" мясцовыя жыхары змаглі правесці ў час асады касцёла шведамі. Невадма, чым бы скончыўся гэты "расстрэл", аб якім сведчаць шматлікія шрамы, пакінутыя ядрамі, калі б настаяцель не адкрыў дзверы храма і не спыніў бамбардзіроўку.

Паслухаўшы орган і паглядзеўшы на ўнутранае ўбранне храма, гонарам якога з'яўляецца палатно вядомага мясцовага мастака Ромера "Хрыстос і сірата", накіроўваемся на сустрэчу з народным клубам нацыянальнай кухні, гульняў і абрадаў "Традыцыя". Ужо на парозе чуюм вясёлую, завадную песню-прывітанне. Удзельнікі фальклора народныя касцюмы, запрашаюць да накрываў сталю. А там чаго толькі няма! Невыпадкова гавораць, што "славіцца хата пірагамі..."! Нас вырашылі ўпэўніць у гэтым не словам, а справай. Паверце, усё адразу забылі аб дыетах і фігурах, таму што не пакаштаваць пірагі з бруснай і яблыкамі, "грыбочкі", "арэшкі" і іншыя прысмакі было немагчыма. А затым пачаліся гульні і загадкі, і выйграла я

нешта незвычайнае — кошкы, у якім красаваліся аранжавыя і сінія кветкі... з бліноў.

**АБ МЕДЫЦЫНЕ, ЯКАЯ ЛЕЧЫЦЬ НЕ
ТОЛЬКІ ЛЮДЗЕЙ, АЛЕ І ПАЛАЦ**

Працягваючы захапляцца святам душы і страўніка, якое зрабілі нам гасцінныя гаспадары, рухаемся да сталіцы тутэйшага Паазер'я — адміністрацыйна-эканамічнага цэнтру Паставы, пятага ў Віцебскай вобласці па колькасці жыхароў (20,5 тысячы). Першае дакументальнае ўпамінанне пра Паставы адносіцца да пачатку XV стагоддзя — у 1409 годзе вялікі князь Вітаўт даруе граматы свайму вяльможу Зіновію Братошычу на ўладанне вёскай Пасаднік з прысваеннем новага імя — Паставы. Больш чым праз стагоддзе горад перайшоў да Зяновічаў, а затым гаспадары змяніліся часта — Радзівілы, Шорцы, Грудзінскія, Гуйскія і іншыя. Увесь гэты час Паставы былі падзелены на часткі, і сабраць гэтыя "кускі" горада ў нешта адзінае атрымалася толькі ў XVII стагоддзі. Спраўды новая эра пачалася для Паставаў у XVIII стагоддзі, і звязана яна з імемі Тызенгаўзаў — Антонія і яго пляменніка Канстанціна. Бурнае развіццё прамысловасці і культуры, будаўніцтва цудоўных архітэктурных ансамбляў, школ, лячэбніц, гасцініц, фабрык, — усё гэта звязана з імем

чым адзначыў, што ўся гэта прыгажосць робіцца сіламі невялікага (17 чалавек) шта-ту бальніцы. Адвёў нас у маленькі музей, прадэманстравалі памятныя знакі, якія трансфармуюцца ў паўнацэнныя помнікі Антонію і Канстанціну Тызенгаўзам, пахваліўся арыгінальным дызайнерскім рашэннем рэшткаў землянога валу, падзяліўся вялікімі планамі па далейшай рэстаўрацыі парку, пашырэні музей і выкарыстанні падвалаў і падземелляў, плошча якіх ледзь не болей, чым "метраж" надземнай часткі.

Захопленасць Уладзіміра Чакавага аказалася настолькі перакананчай, што ніхто з нас ні хвіліны не сумняваўся — усё будзе менавіта так, як ён запланаваў.

**НАПЕРАД, ДА ТУРЫСТЫЧНАГА
ПРАГРЭСУ!**

Сустрэча з мясцовымі ўладамі, якая адбылася ў Пастаўскім райвыканкаме, пакінула самае добрае ўражанне. Мэр горада Эдуард Казура не толькі разказаў пра сённяшні дзень Паставаў і раёна, тэрыторыі, прыродныя умовы, помнікі, але і даў ацэнку ўсім гэтым рэсурсам з пункту гледжання перспектывы турызму, правяўшы пры гэтым добрую дасведчанасць і кампетэнтнасць. І сапраўды, Пастаўшчына можа пахваліцца добрым фундаментам для актыўнага развіцця турбізнесу. Узяць хаця б "воднае" багацце — на тэрыторыі раёна знаходзіцца 115 азёр, 16 вадасховішчаў, 86 рэк і ручаёў! Калі дадаць сюды 37 працэнтаў плошчы, якая занята лясамі, 28 заказнікаў і помнікаў прыроды, то можна гаварыць пра вялізны рэсурс для экалагічнага і актыўнага турызму. Асобна надзеі звязвала кіраўніцтва горада з Днём беларускага пісьменства. Паставы і так робяцца год ад года прывабней (рэканструяваны гарадскі парк, разбіта мноства кветнікоў, цэнтральную плошчу ўпрыгожыў фантан і гэтак далей), а да свята адбыліся да-лейшыя пры-емныя дэ-ля

Антонія Тызенгаўза. Унікальны арніталагічны музей, бібліятэка, мастацкая галерэя — гэта заслугі Канстанціна Тызенгаўза.

Дзіўна, але факт: палац, пабудаваны ў строгіх традыцыйных класіцызму, практычна не падвергнуўся разбуральнаму ўплыву часу. Ён захаваліся менавіта такімі, якімі яго пабудавалі гаспадары. Сёння аб яго захаванасці, рэстаўрацыі, навакольным асяроддзі клапаціцца добры гаспадар — галоўны ўрач гарадской бальніцы, якая размешчана ў палацы, Уладзімір Чакавы. Калі б мы не былі загадзя папярэджаны, што высокія мужчыны, які сустрэў нас у двары, — галоўны ўрач, мы б вырашылі, што гэта экскурсавод, краязнавец, гісторык, мастацтвазнавец, пейзажны дызайнер і гэтак далей. З непадробным гонарам ён паказаў нам зялёны лужок са скульптурамі, альпійскімі горкамі і кветнікамі, пры-

гараджан і турыстаў пераўтварэнні. Яшчэ больш сур'ёзная перспектыва — 600-годдзе горада, якое будзе адзначацца ў 2009 годзе. Свята абяцае быць пышным, і кіраўніцтва мяркуе, што яно прывабіць вялікую колькасць турыстаў.

Увага турыстычнай інфраструктуры надаецца ўжо сёння, да прыкладу, прыводзіцца ў парадак гарадская гасцініца на 96 месцаў. Пачата рэстаўрацыі палаца-паркавага ансамбля Бышэўскіх у вёсцы Лынтупы, і мэр выказаў надзею, што атрымаецца здабыць неабходныя сродкі для заканчэння работ. Эдуард Пятровіч з гонарам канстатаваў, што па выніках мінулага года па фінансавай аддачы ад турызму раён фігураваў у лідэрах, пахваліў Пастаўскі лясгас, які развівае экалагічны і паляўнічы турызм, і "Цэнтр турыстычных паслуг", што працуе ў накірунку пазнавальнага і рэкрэацыйнага турызму, і падкрэсліў, што турызм знаходзіцца і будзе знаходзіцца сярод прыярытэтных напрамкаў работы мясцовых улад.

У пацвярджэнне ўзгадаю, што намеснік міністра спорту і турызму Чэслаў Шульга прыводзіць у

якасці прыкладу менавіта Паставы, гаворачы аб умацаванні ролі рэгіёнаў у выкананні Нацыянальнай праграмы развіцця турызму на 2006-2010 гады.

"ДЗЕ ЁСЦЬ ШЧАСЦЕ НА ЗЯМЛІ?"

Габрыела Пузыніна, сучасніца А. Тызенгаўза, пісала так: "Калі б мяне спыталі, дзе на зямлі ёсць шчасце, адказала б, што яно ёсць у Паставах". Абышоўшы ўтульную плошчу, на якой захаваліся рэшткі мінулага шыкоўнага архітэктурнага ансамбля, створанага італьянцам Джузепе Сака, наведваючы мясцовы краязнаўчы музей з багатай экспазіцыяй, праваслаўны храм, добра паабстаўлены, пачынаем адчуваць сімпатыю да гэтага мілага горада. А пасля знаёмства з Домам рамёстваў пад назвай "Стары млын", дзе нас сустрэў фальклорны ансамбль "Вітанне" песняй "Пастаўская прывітальная", Паставы падабаюцца ўсё больш і больш.

Дому рамёстваў вельмі пашанцавала, бо размешчаны ён у старажытным будынку млына, на беразе возера. Чаго тут толькі няма: габелены,

Смачна есці!

"Традыцыя"

ніцы. Замачыць у большай пасудзіне ў летняй вадзе на тры сутак, а потым пакласці ў вільготны мяшок для прамошчвання. Як толькі з'явіцца зялёны парасткі, пшаніцу прасушыць і змалоць у муку. Заварыць крутым кіпенем у 40-літровай флязе і астудзіць. Распусціць у паўлітрах вады паўкілаграма дражджэй і адзін кілаграм цукру, уліць у флягу і паставіць у халоднае месца на 3-4 сутак. Перад перагонкай пакласці зёлкі: кроп, мяту, звербой. Атрымаецца 5-6 літраў гарэлкі.

Сыр белы кліноковы

Патрымаць у цёплай печы сыракавшу, адцадзіць, дадаць соль па смаку,

Каўбасы па-шыркаўску

Свежую свініну дробна пасячы нажом, пасаліць па смаку, дадаўшы цёрты крен, трохі вады і гарэлкі з разліку 100 гр на 10 кілаграмаў мяса. Перамяшаць. Падрыхтаваны фарш выстойваецца пры хатняй тэмпературы каля чатырох гаўдзін, а потым яго запраўляюць у папярэдне добра ачышчаныя і вымытыя тонкія кішкі. Прасушваюць ля печы, а потым выносяць на гарышчу, дзе каўбаса захоўваецца ў спецыяльных лазовых закрытых кашах, падвешаных да бяровенняў. Перад тым, як адварыць у кіпені або спячы, трэба накалоць відэльцам.

Гарэлка на зёлках

У 8-літровое вядро насыпаць пша-

Мікалай СЦЕПАНЕНКА:

НАЦЫОНАЛЬНЫ

ОТВЕТ
Спецвыпуск
№8

— Мікалай Іванавіч, якая ўвага надаецца з боку дзяржаўных структур рабоце з нацыянальнымі меншасцямі?

— Прыярытэтным накірункам дзейнасці ўстаноў культуры вобласці з'яўляецца супрацоўніцтва з нацыянальна-асветніцкімі аб'яднаннямі. Гэта працягваецца ў аказанні ім садзейнічання ў захаванні і развіцці нацыянальных традыцый, арганізацыі ўмоў для работ калектываў народнай

Аляксандр КОЛЫШКА:

“На сусветныя з'езды лідчан збіраецца усё больш моладзі”

15 гадоў таму ў Лідскім раёне Гродзеншчыны з'явілася новае нацыянальнае аб'яднанне — “Таварыства польскай культуры на Лідчыне”. Сёння арганізацыя аб'ядноўвае 160 этнічных палякаў. Ёсць у таварыства свой мастацкі калектыв, праводзяцца заняткі па вывучэнні польскай мовы і культуры, актывісты выпускаюць сваю газету, займаюцца выданнем тэматычных зборнікаў, прысвечаных знакамітым ураджэнцам Польшчы. Адзначаецца шмат нацыянальных свят, у якіх удзельнічаюць не толькі члены таварыства, а ўсе жыхары раёна.

Аб гэтым і іншым — гутарка са старшынёй Таварыства польскай культуры на Лідчыне Аляксандрам КОЛЫШКАМ:

— Асноўны напрамак дзейнасці Таварыства польскай культуры на Лідчыне — культурна-асветніцкі. За гады існавання нашага таварыства мы цвёрда зарэкамендавалі сябе ў раёне. Вядома, што на Лідчыне пражывае больш за 50 нацыянальнасцяў. Сярод сямі нацыянальных грамадскіх арганізацый наша аб'яднанне — адно з самых актыўных. Мы праводзім шмат рознастайных мерапрыемстваў. Асноўныя звязаны з нацыянальнымі і рэлігійнымі святамі. Так павялося, што, пачынаючы з 1989 года, 24 снежня традыцыйна збіраемся каля помніка Адаму Міцкевічу. Праводзім калядныя аплаткавыя сустрэчы, у якіх удзельнічаюць не толькі члены таварыства, а ўсе жадаючыя — жыхары Лідскага раёна, госці з іншых рэгіёнаў Беларусі, Польшчы. Гэту цікавую традыцыю ў нас перанялі мінчане. Адзначаем Каляды, Вялікідзень, Дні Незалежнасці Беларусі і Польшчы, Дзень Канстытуцыі нашай этнічнай Радзімы.

— Лідскі раён — шматнацыянальны. Паміж нацыянальнымі грамадскімі аб'яднаннямі адбываецца сваясаблівае культурнае саперніцтва. Чым можа пахваліцца Таварыства польскай культуры?

— Адзначылі гадавіну з дня смерці вядомага польскага спевака Чэслава Немана. Адкрылі мемарыяльную дошку на касцёле ў Старых Васілішках, дзе ён нарадзіўся і быў хрышчоны. Арганізавалі некалькі цікавых канцэртаў з удзелам польскіх і беларускіх выканаўцаў, правялі фестываль польскай песні і танца, экскурсіі па гістарычных

мясцінах Беларусі. Адсвяткавалі 15-годдзе ансамбля “Крэсавяцы” і газеты “Ziemia Lidzka”, традыцыйнае свята заканчэння навучальнага года для дзяцей, якія вывучаюць польскую мову. На высокім мастацкім узроўні польскую культуру прадставіў ансамбль “Крэсавяцы” на фестывалі нацыянальных культур у Гродне.

— Якое значэнне надаеце падтрымцы нацыянальнай культуры?

— Пры таварыстве існуе ансамбль песні “Крэсавяцы”. Гэта сямейны калектыв, які складаецца з 10 чалавек. Ансамбль — наш зонар — мае званне народнага. У мінулым годзе атрымаў званне заслужанага мастацкага калектыву польскай культуры. Калектыв часта выязджае ў Польшчу, дае канцэрты па ўсёй Беларусі. Прафесіяналізм ансамбля з кожным годам расце. Месца для рэпетыцый у яго ёсць — зала ў гарадскім цэнтры культуры. Мясцовымі органамі ўлады выдзяляюцца памяшканні для правядзення культурна-магавых мерапрыемстваў, апаратура і транспарт для арганізацыі гастрольных пездак.

На базе агульнаадукацыйных школ, бібліятэк і клубу створаны класы, дзе праводзяцца заняткі па вывучэнні польскай мовы, існуюць гурткі па азнамленні з культурнымі і нацыянальнымі традыцыямі Польшчы.

Раз у квартал мы выдаём газету на польскай мове “Ziemia Lidzka”, якая распаўсюджваецца сярод палякаў у Беларусі. Дзей-

“Прыярытэтным накірункам дзейнасці — супрацоўніцтва з нацыянальна-асветніцкімі аб'яднаннямі”

На Віцебчыне пражываюць прадстаўнікі больш чым 60 нацыянальнасцяў, нацый і народнасцяў. Найбольш актыўныя з іх — палякі, яўрэі, рускія, літоўцы, латышы, цыгане. У мэтах захавання мовы, культурных традыцый і асобных нацыянальных супольнасцяў стварылі нацыянальна-культурныя аб'яднанні. Іх у вобласці зарэгістравана 16, а таксама шэсць структур раённага значэння, якія знаходзяцца на ўліку мясцовых органаў улады. Так, сёння нацыянальны грамадскі арганізацый прадстаўляюць сем нацыянальнасцяў і дзейнічаюць у Віцебску, Полацку, Оршы, Браслаўскім, Міёрскім, Глыбоцкім, Докшыцкім і Пастаўскім раёнах. Гарвыканкамы і райвыканкамы вобласці паступова наладжваюць кантакты з арганізацыямі беларусаў за рубяжом. Аб рабоце з нацыянальна-культурнымі грамадскімі арганізацыямі Віцебчыны і суайчыннікамі за рубяжом расказвае старшыня Савета па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Віцебскага аблвыканкама Мікалай СЦЕПАНЕНКА:

“Даўгава”, а таксама калектывы мастацкай самадзейнасці і майстры народнай творчасці з Даўгаўпілса і Рэзекне прымаюць актыўны ўдзел у рэгіянальных святах “Браслаўскія зарніцы” і “Дзвіна — Двина — Даугава”. У мэтах першага фестывалю — адраджэнне песенных, танцавальных, абрадавых традыцый і развіццё рамястваў народаў-суседзяў (беларусаў, латышоў і літоўцаў). Свята дзіцячых творчасці “Дзвіна — Двина — Даугава” — гэта тэатралізаванае шэсце, водная феерыя, выстава і канцэртны самадзейны калектываў з Беларусі, Расіі і Латвіі.

— Як развіваюцца кантакты з беларускімі грамадскімі аб'яднаннямі за рубяжом?

— Перыядычна праводзяцца семінары для супрацоўнікаў гар— і райвыканкамаў вобласці, на якіх абмяркоўваюцца напрамкі дзейнасці па развіцці ўзаемадзейня з суайчыннікамі. Канкрэтныя рэгіёны вобласці ўжо замацаваны за грамадскімі структурамі дыяспа-

ры за рубяжом, арганізавана адрадная работа па наладжанні ўзаемакарыснага супрацоўніцтва. Цесныя сувязі падтрымліваюцца з асобнымі суайчыннікамі — Жарэсам Алфёравым, Мікалаем Лобачам, Уладзімірам Януковічам... Добрая адносіны склаліся з выхадцамі Віцебскай вобласці, якія зараз пражываюць у Маскве, прадпрыемальнікамі з Літвы.

Часта прыязджаюць да нас мастацкі калектывы нашых суайчыннікаў. Асабліва цесныя сувязі склаліся з беларусамі Латвіі, Літвы, Расіі. Віцебскі гарвыканкам наладзіў кантакты з беларускім

культурным таварыствам “Уздым” горада Даўгаўпілса (Латвія), Наваполацкі гарвыканкам і Верхнядзвінскім райвыканкам наладзілі дзелавыя і культурныя кантакты з беларускім цэнтрам “Крок” горада Вісагінаса (Літва), Аршанскім гарвыканкам — з Данецкім гарадскім культурна-асветніцкім таварыствам беларусаў “Нёман”, Шаркаўпачынскім райвыканкам — з культурным таварыствам “Сябры” горада Нарвы (Эстонія).

Самадзейныя калектывы суайчыннікаў таксама ўдзельнічаюць ва ўсіх фестывалю, што праходзяць у вобласці. Так, на фестываль “Дняпроўскія галасы”, які адбыўся сёлета ў Дуброўне, прыязджалі літоўскі калектыв “Світанак” беларускага цэнтры “Крок” і латвійскі ансамбль “Журавінка” таварыства беларусаў горада Вентспілса “Спадчына”.

У мерапрыемствах фестывалю “Славянскі базар” суайчыннікі сёлета таксама актыўна ўдзельнічалі. На кірмашы народных рамястваў і промыслаў “Горад майстроў” прадэманстравалі сваё майстэрства выхадцы з Беларусі, якія зараз пражываюць у краінах Балтыі.

Гутарыла Кацярына НЕМАГАЙ.
Фота аўтара.

ічы, падтрымліваюць сувязь з таварыствам, удзельнічаюць у нашых мерапрыемствах і пасля заканчэння вучы. Асноўны актыў арганізацыі — людзі пасля 35 гадоў. І гэта зразумела: склаліся сям'я, кар'ера — можна займацца тымі справамі, якіх патрабуе душа.

— Па ініцыятыве Таварыства праводзіцца сусветныя з'езды лідчан. Дзе падрыхтоўка да чарговага, дзевятага. У чым будзе яго адметнасць?

— Планаваўся правесці з'езд у чэрвені, але па фінансавых і арганізацыйных прычынах яго прыйшлося перанесці. А пра адметнасці можна будзе гаварыць пасля падзеі. Папярэдні з'езд, напрыклад, адрозніваў асабліва душэўнасць. Не было ранейшай масавасці, як і рэкламы. І ў той жа час спатканне было настолькі сардэчным, што здавалася — сабралася адна вялікая дружная сям'я. Трэба адзначыць, што сярод удзельнікаў з'езда з кожным годам становіцца ўсё менш сталых людзей, затое больш сярэдняга ўзросту і маладых, нашчадкаў тых лідчан, якія некалі пакінулі па волі лёсу родныя мясціны. На мінулым з'ездзе ўпершыню прысутнічалі дэлегаты з Галандыі і Канады.

Да з'ездаў заўсёды рыхтуем цікавую разнастайную праграму. Робім экскурсіі ў Мінск, Навагрудак, Мір, Тўе, на возера Свіцязь, сустракаемся з прадстаўнікамі іншых нацыянальных меншасцяў, якія пражываюць у Беларусі. Асабліва цесныя адносіны з татарамі. Многіх здзіўляе тое, што бела-

рускія татары добра валодаюць не толькі рускай, беларускай і арабскай мовамі, але вывучаюць і польскую. Праходзяць сустрэчы па інтарэсах. У мінулы раз збіраліся і дзяліліся ўспамінамі выхаванцы даваеннай лідскай гімназіі. Іншыя ўчырай абстаноўцы абмеркавалі інфармацыю аб дзейнасці грамадскіх аб'яднанняў беларусаў і палякаў. Так, у час сустрэчы з актывістамі Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны ўзнікла зацікаўленае размова аб захаванні на Лідчыне багатай гістарычнай спадчыны і ролі ў гэтай важнай справе грамадскасці.

— Традыцыйнае пытанне: якія планы на будучае, якія праблемы хацелі б вырашыць?

— Будзем працягваць выдавецкую дзейнасць — друкаваць газету. Разам з Камітэтам гісторыі навукі і тэхнікі Польскай акадэміі навук плануем выдаваць тэматычныя зборнікі пра знакамітых палякаў Лідчыны. Ужо выйшлі зборнікі, прысвечаныя Людвіку Нарбуту, Ігнацію Дамейку, Станіславу Баніфацыю Юндзілу, Казіміру Нарбуту, Элізе Ажэшка. Зараз да друку рыхтуюцца зборнікі Антонія Дыдыча “Святары Крэсавы” і “Мацей Догель” Яраслава Куркоўскага. Восенню адзначым юбілей нашага таварыства — 15 гадоў з дня заснавання, разам з дзецьмі пачнём новы навучальны год. Пакуль арганізуюем пазежы для дзяцей і дарослых па Польшчы, польскія мясцінах нашай другой Радзімы — Беларусі.

— Дзякуй за размову, поспехаў вам!

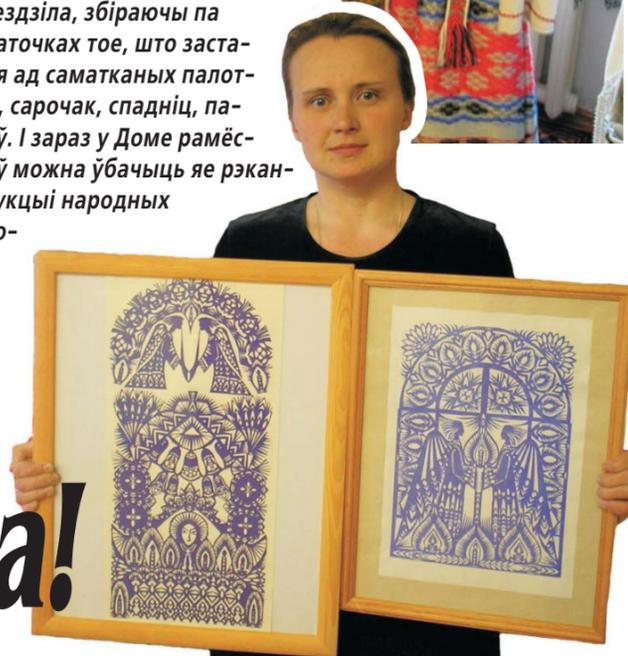
Гутарыла Кацярына НЕМАГАЙ.

СЛОВЯКА

"Стары Млын" у Паставах працуе спраўна!

3 дня стварэння ў 1998 годзе Пастаўскі Дом рамёстваў "Стары млын" узначальвае Таццяна Петух. Сама родам з Паставаў, яна скончыла Віцебскі педінстытут, дзе займалася на мастацка-графічным факультэце. На кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва спецыялізавалася па тэме "Традыцыйны народны касцюм", таму родную Пастаўшчыну абхадзіла-аб'ездзіла, збіраючы па шматочках тое, што засталася ад саматканых палотнаў, сарочак, спадніц, паясоў. І зараз у ДOME рамёстваў можна ўбачыць яе рэканструкцыі народных стро-яў.

Праста дзіва, як ёй удалося зрабіць такую складаную працу — цэльнага касцюма на Пастаўшчыне даўно сабраць немагчыма. З гэтага саліднага ўкладу ў скарбонку рамёстваў роднага краю пачала яна сваю працу культработніка.

Каб пазнаёміцца з вырабамі майстроў, я завітала ў Дом рамёстваў, які носіць дзіўную назву "Стары млын" і сапраўды размяшчаецца ў будынку былога вадзянога млына. Тут адбылася гутарка з Таццянай Петух і іншымі майстрыхамі. Трэба адзначыць, што Таццяна Мікалаеўна яшчэ і добры краязнаўца. Вось што яна расказала:

— Будынак, у якім знаходзіцца наш Дом рамёстваў, з'яўляецца помнікам прамысловай архітэктуры канца XIX — пачатку XX стагоддзя. Гэта трохпавярховы млын, пабудаваны на месцы аднапавярховага каменнага млына, што стаяў пасярэдзіне ракі Мядзелка. Рака была шырокая, суднаходная, па ёй перавозі-

лі зерне і іншы тавар. Лічыцца, што з гэтага млына пачаўся горад Паставы. Шмат легенд існуе ў народзе пра паходжанне горада. Адна з іх такая.

Жыла на гэтым месцы бедная сям'я. І вырашылі ўсе разам пабудаваць млын. Зайздросныя суседзі перашкаджалі, але сям'я ўсё ж давяла пабудову да толку, стала дружна працаваць і жыць заможна, атрымліваючы добры прыбытак ад млынарства. Млын знаходзіўся на востраве, вакол якога была вада, што спадала праз яго ставы (запруды). Ставамі называлі і ўбійцы ў вадубярвенні, паверх якіх быў накладзены драўляны мост — дарога да млына.

Унутры будынка былі верхні і ніжні камяні жорнаў, назва якіх таксама блізкая да назвы горада — пастаў. Вось і мяркуюць, ад чаго горад атрымаў сваю назву. Мясцовыя людзі лічаць, што ад ставоў, рэшткі якіх яшчэ да нядаўняга часу былі відны побач з млыном. У трохпа-

вярховы будынак млын быў перабудаваны ў другой палове XIX стагоддзя.

Таццяна Мікалаеўна ставіцца да сваёй справы аптымістычна: — Мы атрымалі ў падарунак гэты будынак, і цяпер нашы маленькія зярыятыкі — пастаўскія дзеці — вучацца тут народным рамёствам, вялікая плошча будынка дазволіла разгарнуць у ім выставу вырабаў народных майстроў Пастаўшчыны і ўзоры тых побытавых рэчаў і твораў народнага мастацтва, якія супрацоўнікі Дома рамёстваў збіраюць падчас экспедыцый. Калі мы праводзім экскурсіі, то расказваем пра старыя рэчы, зробленыя ўласнымі рукамі, пра тое, як яны выкарыстоўваліся ў сялянскім асяроддзі. У кожнага гуртка ёсць сваё памяшканне для заняткаў. Усяго ў Пастаўскім ДOME рамёстваў працуе пяць супрацоўнікаў і яшчэ два арганізуююць работу клуба майстроў. Усе яны родам з Пастаўшчыны, таму захаванне мясцовых рамёстваў

лічаць не толькі сваім прафесійным абавязкам, але і абавязкам перад продкамі. Мой дзед, напрыклад, плёў сеткі, а з саломы — кубэльы і лубкі, з лазы — кошыкі і шмат чаго яшчэ рабіў сваімі рукамі. Бабуля Тоня, бацькава маці, была добрай ткачыхай. Я тку на яе кроснах. Лічу, што павінна валодаць многімі рамёствамі, таму прагна і з цікавасцю ўсёму вучуся. У нашым клубе майстроў шмат — каля 500, з іх дзеючых — 150.

На пытанне, як удалося рэканструяваць рэгіянальныя строі Пастаўшчыны, Таццяна Мікалаеўна адказала, што гэта было цяжка, але цікава:

— Мужчынскі касцюм — сарочкі, нагавіцы, жупаны, кажухі — ёсць у Пастаўскім краязнаўчым музеі, а жаночы касцюм дайшоў толькі ў нейкіх знаках — хусткі, фартухі, юбка, але аднаўлялі мы яго па аповедах старых майстроў. Тое, што знаходзілі з цэ-

Заканчэнне на 12-й стар.

Майстэрня

Саломаяпляценне. Урок VII

Выраб сувенірнай падвескі

Матэрыялы
4 саламяныя трубочкі дыяметрам 4 міліметры і даўжынёй 20 сантыметраў — для вырабу "зорачкі"; 4 саламяныя трубочкі дыяметрам 2,5-3 міліметры і даўжынёй 12 сантыметраў — для вырабу квадраціка; 1 саламяная трубочка дыяметрам 2-2,5 сантыметра і даўжынёй 10 сантыметраў — для вырабу пацеркі; чырвоная шаўковая тасьма шырынёй 2-3 міліметры і даўжынёй 22-25 сантыметраў;

іголка з вялікім вушкам.
Выкананне работы
З вільготнай саломкі па прыведзеных раней апісаннях выканайце элементы "зорачка" і "квадрацік". Па апісанні, якое было дадзена ў мінулых двух уроках, выканайце пацерку.
Уцягніце тасьму ў іголку. Адзін канец тасьмы пакіньце доўгім — 16-17 сантыметраў, а другі — кароткім. На доўгім канцы завяжыце вялікі вузельчык і пакіньце за ім маленькі сва-

бодны хвосцік тасьмы даўжынёй 1-1,5 сантыметра. Наніжыце на доўгі канец тасьмы па чарзе пацерку, затым квадрацік па дыяганалі і апошняй — зорачку. Паміж элементамі пакідайце свабоднымі праежкі да 1 сантыметра. Каб элементы не слізгалі па тасьме, можна яе змазаць клеём у месцах, дзе будуць элементы.
Выцягніце тасьму з іголки. Свабодны канец завяжыце пятлёй. Даўжыня пятлі — 4-5 сан-

тыметраў. Зорачку можна апусціць ніжэй, завязаць пятлю, а вузельчык затым, змазаўшы клеём, схваць пад зорачку. Адлегласць паміж элементамі вызначыце на вока.
Вось і яшчэ адзін маленькі сувенір з цудоўнай залацістай саломкі будзе радаваць вас і ваших сяброў.
У наступны раз мы паспрабуем з вамі выканаць першыя пляцёнкі і створым з іх нешта цудоўнае!

Таццяна РЭПІНА.

Народны каляндар У верасні красуе верас

Дзевяты месяц года ў беларускай атрымаў сваю назву ад расліны, якая красуе ў гэтую пару — верас. Першы месяц восені звязаны з засеўкамі азімых і завяршэннем работ у полі, святам ураджаю, адлётам птушак у вырай і закрываннем зямлі на зіму.

5 верасня — прысвятак **Луна**, пра які кажуць: "На Луну будзе жыта купа".

7-га — **Баўтрамей**. Назва прысвятка нагадвае: "Прышоў Баўтрамей — жыта на зіму сей", а яшчэ "Святы Баўтрамей высылае буслоў па дзяцей".

8 верасня ў **католікаў** Другая Прачыстая, пасля якой народная мудрасць заклікае: "Канчай сеяць начыста".

11 верасня — **Калінавік** (або **Ян**, **Іван Калінавік**, **Галавасек**, **Іван Крываўнік** і іншыя рэгіянальныя назвы).

— Заканчэнне на 14-й стар.

— Пачатак на 11-й стар. —

лых строяў, было пашыта з прывезеных з Вільні тканін, бо людзі тут жылі заможна. А мы шукалі самаробныя строі. Па рэштках, па драбніцах збіралі звесткі. Калекцыя рэканструяваных пастаўскіх народных строяў стваралася два гады. Самі ткалі і шылі. Майстрых па ткацтве мы знайшлі каля 50, а тых, што яшчэ ткуць, у раёне чалавек дзесяць. З тканых вырабаў больш захававаліся поспілки. Адметная рыса Пастаўшчыны — вышыванне па сетцы, і гэтак рамяство таксама адраджалі. Цікавыя звесткі запісалі ў раёне падчас экспедыцыі: сетку павінна была плесці поўная жанчына, каб у яе траплялася шмат рыбы. Сетка для рыбалоўнага промыслу плялі і мужчыны, і жанчыны. І цяпер кожны мужчына на Пастаўшчыне — рыбац. Тры рыбі і сетка пад імі абазначаны на гербе Паставаў. Можа таму, што рыбалоўства было самым пашыраным промыслам, мясцовыя жанчыны прыдумалі мастацкі прыгожы выраб з каляровай сеткі, вышываючы на ёй кветкі і геаметрычны арнамент — такія сеткі засцілалі на ложка і на стол паверх абруса.

Антоній Тызенгаўз — уладальнік Паставаў у XVIII стагоддзі, стварыў тут мануфактуру, аднак вырабаў да нас амаль не дайшло. Тут прывезеныя з Гародні вопытныя ткачы ткалі слукіі паясы. Гэта была вельмі дарагая мануфактура, для працы ў якой прывозілі залатыя і срэбныя ніткі, шоўк, лён і бавоўну. Магчыма, ткалі і габелены. Таму мы навучаем нашых дзяцей майстэрству ткаць габелены. Пакуль навучацца, мы адшукваем у архівах больш гістарычных звестак пра пастаўскія мануфактуры, а магчыма і вырабы. Нашы дзеці з задавальненнем вырабляюць для сябе сумачкі, кашалькі, павязкі на галаву, паясы, карціны і гэтак далей.

Некалі з лазы і з ільну ткалі ў лазно дарожкі, а з саломы такія ж дарожкі сцілілі ў хаце. Плялі рагожы, сумкі з рагозу, якога шмат у нашым азёрным краі. Паступова мы вучымся і засвойваем розныя віды ткацтва. Яшчэ цікавая тэма — у Паставах жылі рускія стараабрадцы, яўроі, татары, якія мелі свае асабліваці ў адзенні. Стараемся і пра гэта збіраць звесткі. Але найперш вучымся беларускія строі і рамёствы.

Майстры Пастаўшчыны часта ўдзельнічаюць у выставах, вядуць гурткі, праводзяць майстар-класы па сваіх рамёствах. А гэта вышыўка гладзію і крыжыкам, выраб габеленаў, пляценне паясоў, ткацтва, інкрустацыя і аплікацыя з саломкі, пляценне з саломы і лазы, разьба па дрэве, кавальства і ганчарства, выцінанка, фларыстыка, выраб народных строяў і іншыя напрамкі традыцыйнай народнай культуры. У

асноўным майстры мясцовыя, але і той, хто прыязджае ў Паставы з іншых рэгіёнаў, уключаюцца ў работу калектыву культуротнікаў па адраджэнні мясцовай народнай спадчыны. Таццяна Петух расказала такую гісторыю: — Вось, напрыклад, Жанна Васільеўна Глабенка — майстар саломаллячэння і габеленаў, мазайкі з абрэзкаў, вышыўкі — сама родам з Валгаграда, доўга жыла ў Калінінградзе, а потым пераехала ў Паставы. І адразу ўключылася ў вивучэнне мясцовых традыцый. Саломаллячэнню навучылася ад нашай майстрыхі Альы Аркадзеўны Анкудовіч. Тэхнікамі вырабу габеленаў і вышыўкі, мазайкі з абрэзкаў яна ўжо валодала, заставалася толькі пазнаёміцца з вырабамі пастаўскіх майстрых. У той час, як Жанна Васільеўна да нас прыехала, у раёне было вырашана навучаць беспрацоўных у Цэнтры занятасці, і яна вяла там заняткі разам з іншымі нашымі майстрамі. Зараз у яе вельмі шмат вучняў. Па адкацы архітэктар, яна з густам выконвае мастацкія творы. Як і бацяноў робіць з саломы, вы б толькі пабачылі! І па аднаму, і ў буслянцы цэлая сям'я, і малыя, і вялікія...

Калі пазнаёмілася з Жаннай Васільеўнай, запомніла яе густоўны стылізаваны касцюм, інтэлігентнае аблічча, якое так спалучаецца з яе творчасцю і жыццёвай пазіцыяй захавальніцы народных традыцыйных рамёстваў.

У 2005 годзе 11 майстроў Пастаўскага клуба рамёстваў сталі лаўрэатамі Другога Усебеларускага фестывалю народнага мастацтва "Беларусь — мая песня". Гэта майстар выцінанкі і сябра Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, кіраўнік Дома рамёстваў Таццяна Петух, каваль Юрый Фурс, май-

стар ткацтва габеленаў Святлана Мозалева, мастак Іосіф Гарбуноў, Ірына Протас і Аляксандр Гарошка, саломаллячельшчыцы Алена Апухціна і Гераіма Танана, вышывальшчыцы Марыя Ананьева і Лілія Зарэцкая, майстар глінянай пластыкі Сяргей Шчэрба. Адно толькі пералічэнне рамёстваў, якіх тут захоўваюцца, уражвае. А саміх майстроў з Пастаўшчыны ведаюць у Беларусі паўсюдна, бо яны ўдзельнічаюць ва ўсіх буйных выставах, фестывалях, святах і кірмашах.

Дзеціям і дарослым падчас экскурсій у ДOME рамёстваў расказваюць пра старыя рэчы з народнага побыту, што з іх дапамогай рабілі. Тут ёсць усе прылады для апрацоўкі льну, некалькі відаў кроснаў, за якімі кожны, хто жадае, можа навучыцца ткаць. І заняткі ў гуртку ткацтва пачынаюцца з таго, што дзяцей вучаць апрацоўваць лён. У раёне яго сеюць — тут ёсць ільнозавод, з якім Дом рамёстваў падтрымлівае цесную сувязь.

Наведванне Дома рамёстваў "Стары млын" уключана ў турысцкі маршрут на Пастаўшчыне. Ён пачынаецца з Камайскага касцёла абароннага тыпу, палаца Антонія Тызенгаўза, цэнтральнай плошчы, дзе адбываецца знаёмства з пастаўсім архітэктурным ансамблем і краязнаўчым музеем, пасля чаго турысты ідуць у Дом рамёстваў. Экскурсія па яго выставах і экспазіцыі, магчымаць купіць у салоне-магазіне вырабы мясцовых майстроў, сустрацца з імі ўваходзіць у абавязковую праграму. І заўсёды гасцей сустракаюць і частуюць мясцовымі стравамі сябры клуба беларускай кухні, гульняў і абрадаў "Традыцыя", які мае найменне "народны".

Пасля таго, як сфагарафуюцца ля старога млына, экскурсанты ідуць у касцёл, знаёмяцца з ім як з помнікам архітэктуры і слушаюць арганную музыку. Потым едуць у Салаўіны гай, дзе, акрамя іншага, размешчана ферма страусаў. Кожную суботу бывае па 5-6 груп — дзеці і дарослыя з Беларусі і з замежжа. Выставы і экспазіцыя мяняюцца часта, бо ёсць што выстаўляць і ёсць каму паказаць. Па выніках 2005 года Дом рамёстваў у Паставах — лепшы ў вобласці.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.
НА ЗДЫМКАХ: Жанна ГЛАБЕНКА (у цэнтры) ў адной з залаў Дома рамёстваў "Стары млын" з экскурсантамі; дырэктар Дома рамёстваў Таццяна ПЕТУХ са сваімі работамі як майстар выцінанкі; рэканструяваны ёю пастаўскія жаночыя строі; кераміст Сяргей ШЧЭРБА; саломаллячельшчыца Ала АНКУДОВІЧ; рукаворнае дрэва жыцця роду Лапачонак.
Фота Галіны СУШЫ і Андрэя БАРАДУНА.

Пасляслоўе

МЕХ СМЕХУ

ці Усебеларускі фестываль гумару "АЎЦЮКІ-2006"

ПРА ФЕСТИВАЛЬ СУР'ЄЗНА

"Фестываль народнага гумару на працягу многіх гадоў з'яўляецца цудоўным прыкладам непарыўнасці гумарыстычных традыцый мінулага з сучаснымі напрамкамі развіцця розных жанраў амаатарскага мастацтва. Гумар пераіначвае чалавека, робіць яго больш спагадлівым, шчырым, гуманным. І фестывальныя мерапрыемствы зноў нагадваюць, што людзі павінны жыць у гармоніі са сваімі пачуццямі, суперажываць, смяяцца, вучыцца перамагаць бездухоўнае".
Уладзімір МАТВЕЙЧУК,
міністр культуры Беларусі.

Юць за-
днія ногі па-
рскою ў самым
куце хлява, а карыта з кормам штодня паціху адсоўваюць ды адсоўваюць...

Сёлетні, V Усебеларускі фестываль народнага гумару, пашырыў свае межы на Гомельшчыне і з Вялікія і Малыя Аўцюкі, дзе першы фестываль адбыўся ў 1995 годзе, шыбануў да райцэнтра Калінкавічы. Старшыня Калінкавіцкага райвыканкама Віктар Піліпец з гонарам адзначыў: "Наша зямля шчодрая не толькі на ўраджаі, але і на таленты, усмешкі і жарты. А ўсё разам гэта і ёсць звычайнае чалавецкае шчасце. Радасць у самым шырокім разуменні гэтага слова — вось мэта нашага фестывалю. Радасць з нагоды невычэрпнай крыніцы народнай мудрасці і народнага гумару, з нагоды мірнага неба над фестывалем і магчымаці рэальна пераканацца: краіна наша сапраўды працітае! Так, Аўцюкі сталі сталіцай беларускага народнага гумару, а Калінкавічы — прыгарад гэтай сталіцы".

І ЖАРТАМ...

Усебеларускі фестываль гумару "Аўцюкі" — усім святам свята. Яно пачалося ўжо ў замежным аўтобусе, які павінен быў быць з камфортам: кандыцыянерам, тэлевізарам і іншым. Ехаць жа давалося на сапраўды імпартажным недабітку, абшарпаным і неадраманаваным, які на па дарозе з Аўцюкоў, пасля Бабруйска, канчаткова здаў і толькі дзюкуючы залатым да счарнелым ад мазуты рукам шафёра быў падладжаны і нейкім чудам дацягнуўся да сталіцы. Але ж гэта свята гумару, таму ўсё, што ні адбывалася, успрымалася належным чынам.

Конкурс анекдотаў і жартаў пачаўся адразу пасля выезду з Мінска, толькі трэба было сядзець у аўтобусе чым найбліжэй да членаў журы і ганаровых гасцей фестывалю: артыста-парадыста Уладзіміра Радзівілава і генерала Уладзіміра Ягорава, а найлепей — ля прафесара Міхася Дрынеўскага ды начальніка Упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Васіля Чэрніка.

Дарогу сталічнаму аўтобусу ўжо на пад'ездзе да Аўцюкоў на мяжы Касцюковіцкага раёна перагардзіў шлагбаўм, насустрач выйшлі мытнікі, але не пошліну запрабавалі, а песню заспявалі ды пачаставацца запрасілі: "**Пакаштуйце наша сала, каб фестываль прайшоў удала**". Сала не толькі надзвычай смачнае, але і важнае: кавалак — на ўвесь стол. Такія вялізныя свінні ў Аўцюках гадуецца наступным чынам.

Анекдот першы: Каб атрымаць такое сала, "як коўдра", аўцюкоўцы цэменту-

Што ж гэта за месца такое — Аўцюкі? Старшыня Калінкавіцкага райвыканкама Віктар Піліпец, дзякуй Богу, не пазбаўлены пачуцця гумару, прайфармаваў, што тут не адна вёска, а дзве — Вялікія і Малыя Аўцюкі. Як ні дзіўна, у вёсцы Малыя Аўцюкі насельніцаў аж паўтары тысячы, што ўдвая болей, чым у Вялікіх Аўцюках, дзе жыве толькі 700 чалавек. Аднак, паводле праведзенага раённымі ўладамі перапісу жыўнасці ў мясцовых хлявах, выявілася адваротнае: пры меншай колькасці падворкаў у Вялікіх Аўцюках пеўняў аж 80, што ў два разы больш, чым у суседзях, дзе іх толькі 40.

Анекдот другі: У гаспадыні на падворку сярод дзсятка курэй яшчэ і дзесцяць пеўняў гадуецца. На пытанне, навошта ёй цэлы дзсятка, калі аднаго певуна дастаткова ў гэтым курным гарэме, жанчына адказвае: "Ды тут жа толькі адзін сапраўдны певень, а ўсе астатнія — джэнтльмены".

ПАСМЯЯЦА — НЕ ПАКАЛЕЧЫЦЬ

Наступная мытня ў саміх Аўцюках ужо не частавала, а папрабавала плату ці грашыма, ці анекдотам, ці песняй-прыпеўкай. Абмінуць альбо падняць шлагбаўм было немагчыма: на ім віселі важкія аўцюкоўскія кабеты Калінкі і ахоўвалі мяжу мужыкі Каласкі, а праходзілі на свята цэлыя калектывы, таму на ўсю ваколіцу гучалі пераважна песні ды частушкі. Напрыклад, такія:

Частушка: Аўцюкоўская старонка
Славіцца абрусамі,
Бульбай, салам, самагонкай
І хляпцамі русымі.

І ЗНОЎ УСУР'ЄЗ

Валянціна Тугай, загадчыца Калінкавіцкага раённага аддзела культуры, на чые не слабенькія жаночыя плечы леглі ці не ўсе клопаты па арганізацыі і правядзенні фестывалю, не забылася найперш адзначыць тых, хто вырашаў няпростыя пытанні фінансавання свята гумару. Арганізатары фестывалю — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Гомельскі аблвыканкам і Калінкавіцкі райвыканкам. Сярод удзельнікаў свята гумару — дэлегацыі з усіх абласцей краіны і два творчыя калектывы з Бранскай вобласці і Краснадарскага краю Расіі. Акрамя таго, прыехалі дэлегацыі з гарадоў Маліні і Славуціч з Украіны.

Вельмі прадстаўнічымі былі аргкамітэт, які ўзначальваў намеснік старшыні Гомельскага аблвыканкама Пётр Кірычэнка, і журы фестывалю, якім нязменна кіруе пісьменнік Уладзімір Ліпскі, а по-

бач з ім пастаянны рэжысёр, прафесар БДУ культуры і мастацтваў Пётр Гуд. Разам з імі працавалі прадстаўнікі Міністэрства культуры і Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры. Сярод ганаровых гасцей выдзяляліся славетныя пісьменнікі, вядомыя журналісты, якія лавілі ды занатоўвалі мясцовыя жартачкі і прыколы.

На свята завітаў старшыня Гомельскага аблвыканкама Аляксандр Якабсон. І не з пустымі рукамі: абласныя ўлады выдаткавалі на рамонт калінкавіцкага стадыёна немалыя грошы.

ЗНОЎ ЖАРТАЧКІ

Анекдот трыці: — Кумачка, дзе ж гэта ты ўчора была так позна вечарам? — пытаецца кум.
— Ты ж ведаеш, што сыноч у Матруны нарадзіўся, дык мы імя яму прыдумвалі.
— Ну а сёння чаму зноў апоўначы вярнулася дахаты?
— Ды зноў была ў Матруны. Імя па бацьку дзіцяці выбіралі.

Міжнародны аэрапорт "Аўцюкі" быў урачыста адкрыты ў 2003 годзе падчас папярэдняга фестывалю. Было аб'яўлена, што рэйсы тут праходзяць рэгулярныя: другі рэйс — за тры гады. Гэтым рэйсам на свята з верталёта спусцілі самых ганаровых гасцей і самога старшыню, пісьменніка Уладзіміра Ліпскага.

З аэрапорта гасцей везлі на самаробных машынах, якіх не ўбачыш нідзе, апроч Аўцюкоў. Адну з машын тут называюць танкам, а другую — ішачком. Народныя майстры сабралі гэтыя машыны з розных дэталюў: ад трактара МТЗ — колы, шасі — ад аўтамабіля ГАЗ, мотор знялі з невялікай электрастанцыі, а кабінку збілі з дошак. Іх справу працягваюць юныя вынаходнікі — мясцовыя хлапчук прыехаў на свята на веласіпедзе з рулём-баранкай ад грузавіка.

Членаў журы адразу ж абудлі ў лапці, а яшчэ агранулі ў вельмі пацешныя шорты ды фаніны кепачкі. У такім выглядзе яны і ўдзельнічалі ў "закладзе камянюкі на месцы магчымага будаўніцтва будучага Музея народнага гумару". Хоць гэтае дзейства і называлася "Плясканне языкамі", мясцовыя людзі перакананы, што музей тут будзе. Перад гэтым аж два разы запар закладвалі каменне на месцы цяперашняга помніка, а сёлага на гэтым помніку на раздарожжы ўжо пасяліліся буслы ды вывелі буслянят.

У конкурсе выканальнікаў прыпевак і анекдотаў ніхто не мог

параўнацца з вядучай Тамарай Ліхадзіўскай і прафесарам Міхасём Дрынеўскім.

Конкурс на лепшую сядзібу, прысмакі ды будку для сабакі меў назву "Швэнданне па хатах і маёнках". Аўцюкоўскі Каласок паказваў сваю гаспадарку. Вёска вялікая, таму на аглядзіны журы паехала на кані (з жарабяткам!) па мянушцы "Ліпскі". Вараны конь — галоўны прыз, які ўвайшоў у гісторыю фестывалю як конь "Ліпскі". Былі яшчэ прызы: баран "Стружэцкі", бык "Гуд". А ад казы "Доўнар" для члена журы журналісткі газеты "Звязда" Валынціны Доўнар прывезлі падарунак — маленькую фарсістую козачку.

ЛЕПШІ ЖАРТАВАЦЬ, ЧЫМ ГАРАВАЦЬ

Так лічаць аўцюкоўцы і пра сваіх кабет кажучы:
"Наша Манька была дзеўка на ўсю вёску. А цяпер — на ўсю печ!"

Амаль з кожнай хаты на вуліцу гаспадыні павыносілі сталы, застаўленыя такімі прысмакамі, якіх і ў сталіцы не знойдзеш: па асаблівых рэцэптах прыгатаваныя драпікі і калдуны, румяныя булкі, каўбасы ды іншыя мясныя прысмакі, а яшчэ абавязковы мясцовыя напоі пад назвай "Чароўная валдзіца", настоеныя на зёлках. Жанчыны ў Аўцюках дасюль не развучыліся ткаць дываны ды ручнікі, таму платы ля хат былі расквечаны тканымі пасцілкамі і яркімі сонечнымі вышыўкамі і карункамі.

Найлепшай гаспадыняй была прызнана маці семярых дзяцей з Маляў Аўцюкоў Галіна Шамянок, якая да свята гумару зарэзала кабанчыка, нагатавала разам са сваярухай і дзецьмі мноства страў і прысмакаў, за што атрымала тэлевізар. Андрэю і Алене Баравікам падарылі мікрахвалевую печ, а сям'і Гаркушаў — пыласос. Іншыя гаспадыні атрымалі парасятка Пятчэчка, Цюньку і Шустрыка, курачак з мянушкамі "Квартэт Цыпа-Дрыпа", "Віагра" ды іншую жывнасць і падарункі.

"ПАРАШУТНЫ ДЭСАНТ АУЦЮКОўСКАЙ АВИЯЦЫГ"

Другі дзень свята ўпершыню ў

гісторыі фестывалю ладзілі ў гарадскім парку і на плошчы райцэнтра Калінкавічы. А гэта ўсё таму, што ідэяй свята было сватанне і вяселле аўцюкоўскага Каласка і мясцовай Калінкі. Не на ўсякім вяселлі адбываецца салют і прысутнічае больш за 30 тысяч гасцей. А дзе вы бачылі, каб у гонар маладых адкрывалі стадыён, на будаўніцтва якога з абласнога бюджэту было выдаткавана 250 мільёнаў рублёў? Над стадыёнам, як было гучна абвешчана, праляцела на брыючым палёце паветраная эскадрыя (у колькасці аднаго самалёта-кукурузніка), а з яго павысіліся парашутысты, якія вельмі дакладна прызымліліся ў цэнтры футбольнага поля і прывезлі жартоўныя віншавальныя тэлеграмы і прывітанні ў гонар удзельнікаў фестывалю.

У гарадскім парку на вельмі хораша абсталяванай сцэне, пакрытай дахам і зманціраванай з надзейных металаканструкцый, увесь дзень гучалі жарты і прыпеўкі, пацешныя сцэнікі і анекдоты. Так праходзіў кірмаш гумару "Абсмяяцца ды й не ўстань". Тут жа ў парку можна было пачаставацца наварыстай юшкай і мёдам ці квасам, зазірнуць у хатку "Страхі-жахі", дазнацца пра свой лёс у цыган-

кі-гадалкі, а потым паўдзельнічаць у бясспройгрышнай латарэі. Ну а мужчын не адгнаць было ад вельмі цікавай прылады-прыстасавання са спецыфічным пахам, якая называлася "Бульбулятар".

СМЕХ — ДАР БОЖЫ

Конкурс гульніва-забаўляльных праграм "Хто галоўны на двары!?" праходзіў на тэрыторыі танцпляцоўкі са старою надзейнай сцэнай, дзе Гран-пры ў намінацыі "Гульнівыя праграмы" атрымаў аматарскі калектыў з Любані, якім кіруе добра вядомы на Міншчыне Сяргей Вываркава.

Сахратар і каардынатар фестывалю, загадчык лабараторыі аматарскай творчасці Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры Марына Дэмбоўская, якая вельмі пільна адсочвала ўсе выступленні на фестывалі, вылучыла сярод шматлікіх калектываў тэатр мініяцюр "Буф" Шумілінскага гарадскога Дома культуры і народны тэатр гумару "Канкан" Гродзенскага гарадскога метадычнага Цэнтра народнай творчасці. Як у ваду глядзела: у конкурсе выканаўцаў народнага гумару I месца атрымала творчая дэлегацыя

Гродзенскай вобласці, II месца — Гомельскай вобласці, а III месца падзялілі творчыя дэлегацыі Мінскай і Магілёўскай абласцей. Акрамя дыпломаў фестывалю, усе пераможцы атрымалі прызы: па барану і па шэсць кілаграмаў разынак.

Былі ўзнагароджаны калектывы ўдзельнікі ў намінацыі "Гумарыстычныя палосы газет", а таксама ўдзельнікі мастацкай выставы, прысвечанай фестывалю "Аўцюкі-2006", пісьменнік і мастак Сяргей Давідовіч, журналіст і мастак Алег Карповіч. Мноства ўзнагарод, жартоўных і сур'ёзных, дыпломаў і прызоў, жывых і папяровых, атрымала пераможная большасць удзельнікаў, якіх было на фестывалі больш за 600 чалавек.

СМЕХ НЕ ГРЭХ

Фестываль расце і якасна, і колькасна: па спецыяльных падліках міліцыі ў Калінкавічах сабралася прыкладна 22 тысячы чалавек, гасцей і ўдзельнікаў, што ўдвай больш, чым на папярэднім фестывалі, які адбыўся тры гады назад. Не заўжды ў сталіцы такая масавасць назіраецца падчас святочных мерапрыемстваў. Але нездарма ж Аўцюкі называюць сталіцай беларускага гумару. Праўда, на званне сталіцы гумару зараз прэтэндуе вёска Дубіна, што на Валожыншчыне Мінскай вобласці. Тэатр народнага гумару "Спораўскі акалот" вёска Спорава Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці таксама ве-

льмі ўпэўнена і смела змагаўся за сваё права сталіцай гумару называцца. Вось такі быў трыбой...

Нягледзячы на тое, што колькасць фестывалю будзе катастрофічна скарачацца, — Міністэрству культуры неабходна вызначыць толькі 50 з існуючых зараз 147 фестывалюў, якія фінансуюцца з дзяржаўнай скарбонкі, — Усебеларускі фестываль народнага гумару ў Аўцюках будзе мець працяг, бо, як кажуць у народзе, смяяцца не грэх, але ж вялікі грэх — пазбавіць людзей здаровага гумару. Уладзімір Ліпскі ўпэўнены ў гэтым:

— Мы ўмеем смяяцца і жартаваць. Аўцюкоўцы абавязкова выйдучы на міжнародную арэну, на "Славянскі базар". Мы арганізуем не горшую, чым "Аншлаг" ці "Крывое люстэрка" гумарыстычную праграму на тэлебачанні. А ў планах — рэгістрацыя рэспубліканскага грамадскага творчага аб'яднання "Аўцюкоўскі гумар".

Пацвердзілі гэтыя мары і спадзяванні завадатара і нязменнага старшыні фестывалю ўрачысты феерверк і святочны салют, пасля якога пачалася начная дыскацека на асфальце пад назвай "Скачучы сёння да зары польку нават камары" пад такую аглушальную музыку, ад якой рэдкі камар жывым застаўся.

Самы сапраўдны вялізны мех смеху, жартаў, анекдотаў урачыста прывалаклі і паклалі перад журы ўдзельнікі аматарскага калектыву Гомельскай вобласці. Гэты мех смеху — невычэрпная крыніца гумару і дасціпнасці беларусаў і сперджанне таго, што Усебеларускі фестываль народнага гумару "Аўцюкі-2006" узяў народны, фальклорны пласт культуры, які вельмі да душы кожнаму чалавеку. Таму што — народны!

Галіна СУША,
старшы навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры, член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці.
НА ЗДЫМКАХ: Аўцюкоўскія мытнікі — важкія кабеты; Уладзімір ЛІПСКІ на "ішачку"; конь "Ліпскі" ажарабіўся; Аўцюкоўская мытня; Пётр ГУД — галоўны рэжысёр у амуніцыі фестывалю (справа).
Фота аўтара.

Народныя анекдоты з фестывалю

Праз пяць месяцаў пасля вяселля ў аўцюка нарадзілася дзіця. Ён пайшоў да доктара і пытае: "Доктар, праз колькі месяцаў дзіця нараджаецца?" Той адказвае: "Бывае, што праз сем месяцаў, але дзеці здаровенькія вырастаюць".

"А праз пяць месяцаў можа з'явіцца дзіця?" — дапытваецца мужык.
Доктар сціяміў, што да чаго, і адказвае: "Ну, калі майстар харошы, то — можа!"

Аўцюк расказвае: — Іду на вуліцы і бачу: певень топча курыцу. Я прыпыніўся ля іх, дастаў з кішэні жменьку семак, сыпануў на зямлю. Певень саскочыў з курыцы і кінуўся збіраць семкі. Аўцюк і кажа: "Не дай, Божа, самому дажыць да такога..."

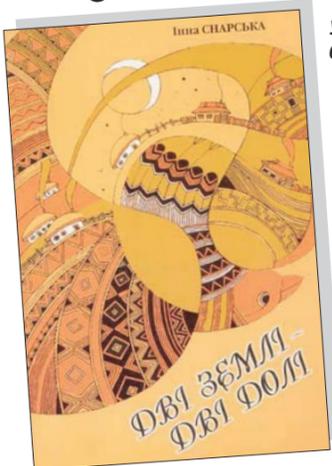
Аўцюк распавядае:
— Сын Пецька загадаў загадку-нераздадку: што гэта — бяру дзвюма рукамі, суну паміж нагамі?!
— Няўжо ён такое ведае?
— Дурань, ды гэта ж веласіпед!
— Во дзеткі пайшлі!

— Дзе ты кумка была?
— Сваячку Сямёнаўну праводаць хадзіла.
— І што новага ў яе?
— Хацелі прызначыць у вертыкаль.
— О, дык гэта ж грашавітая справа.
— Дык жа, дурніца, адмовілася.
— Чаму?
— Кажы: "Я ніколі не была ў вертыкалі. Толькі — у гарызанталі..."

У аўцюкоўцаў ёсць тост: каб нашы калінкі стамаляліся ад каханья, а каласкі ад усяго астатняга.

Іна СНАРСКАЯ:

“Гэтым летам у Беларусі шукала сляды сваіх продкаў”

— Іна, летась ты стала адной з пераможцаў літаратурнага конкурсу “Нашчадкі Скарыны”, які ладзіла наша рэдакцыя, і пабывала на пачатку верасня ў Камяніцы на Дні беларускага пісьменства, а таксама падчас знаходжання ў Мінску здымала тэлеперадачы, фільмы. Што атрымалася з гэтых матэрыялаў? Тае ўражанні ад ляташняга наведвання Беларусі.

— Атрымалася тры тэлеперадачы. Адна з іх — з цыкла “Пра Беларусь з любоўю” — была прысвечана Камяніцы і Святу пісьменства, якое там адбылося. Некалькі разоў гэта перадача была на экране палтаўскага тэлебачання, бо атрымаўся цікавы матэрыял. Асобная, таксама цікавая перадача атрымалася пра скульптара і мастака Алеся Шатэрніка. Тэлемаляўка — пра Музей народнай архітэктуры і побыту ў Строчыцах, дзе мы паспелі пабываць. Аператар Максім Крывашэў, з якім мы здымалі ўвесь гэты матэрыял, напалову беларус, у захапленні ад наведвання Мінска. Кожны раз пры сустрэчы ўгадвае гэтую паездку, успамінае розныя эпізоды. Для мяне гэта была таксама памятная падзея, тым больш, што я была ўзнагароджана дыпламам як пераможца конкурсу “Нашчадкі Скарыны”.

— Ты прывезла нам у падарунак сваю новую кніжку вершаў, за што мы шчыра дзякуем і віншваем цябе з гэтай нагоды. Раскажы, калі ласка, пра яе з’яўленне, бо кніжка незвычайная, двухмоўная, хачу таксама адзначыць цудоўнае афармленне — на вокладцы і на кожнай старонцы адлюстраваны вобраз птушкі. Кожны ў гэтай птушцы пазнае аўтарку.

— Кніжка называецца “Дзве зямлі — дзве долі”. На вокладцы — птушка, якая аб’ядноўвае, абдымаючы сваімі крыламі, дзве зямлі, дарогі мяне, — Беларусь і Украіну. Так вобразна адлюстравала галоўную тэму зборніка мастачка. Гэта фактычна і галоўная тэма майі творчасці, майго жыцця, бо я адчуваю сябе ўвесь час у дарозе паміж роднай Беларуссю, якая заўсёды ў маім сэрцы, і Украінай, дзе жыў і працуе, дзе падростае мой сын, якому ўжо 16 гадоў, дзе са мной побач мая апора, мой муж, дзе я маю цікавую працу, якая таксама адлюстроўвае мае пачуцці да Радзімы, да землякоў. Для мяне гэта ўсё злілося ў адно цэлае.

— А як ты сябе пачуваеш у Палтаве?

— Пра палітыку я гаварыць не

У сваё чарговае наведванне Беларусі вядомая ўкраінская тэлежурналістка, беларуская паэтка Іна СНАРСКАЯ па добрай звычцы завітала да нас у рэдакцыю. Нагадаем чытачам, што Іна родам з Палтава, дзе скончыла Наваполацкі політэхнічны інстытут, але не працуе па прафесіі, бо калі выйшла замуж за ўкраінца, паехала ў Палтаву. Там скончыла Палтаўскі дзяржаўны ўніверсітэт і стала працаваць рэдактарам тэлебачання Палтаўскай абласной дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі “Лтава”. Член Саюза беларускіх пісьменнікаў і Нацыянальнай суполкі журналістаў Украіны. Аўтар пазытных зборнікаў “Пацеркі”, “Пачакай, мая птушка...”, “Лясная панна”, “Кветка Гарынь”. Цікава дзедацца нешта новае пра жыццё творчай асобы, парадавацца яе поспехам, асабліва калі далёка ад Радзімы гэты чалавек захоўвае родную мову і любоў да сваёй Айчыны. Така Іна Снарская-Дзідык. Гутарку з ёю запісала наш карэспандэнт Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

хачу. У прыныце зарплату нам павысілі, мы ў эканамічным сэнсе цяпер пачуваем сябе лепш. Дарэчы, кніжка мая выдана за дзяржаўны кошт, палічылі сацыяльна значным выданнем. Сродкі выдзелены ўпраўленнем па справах прэсы і інфармацыі Палтаўскай абласной дзяржаўнай адміністрацыі. Ёсць спецыяльная камісія, якая разглядае заяўкі пісьменнікаў на выданне кніг. Сярод твораў украінскіх калег была падтрыманна і мая заяўка. У культурным сэнсе жыццё працягваецца і развіваецца.

На тэлебачанні я раблю розныя перадачы, не толькі пра Беларусь і беларусаў. Дарэчы, нядаўна ў Севастопалі праходзіў міжнародны конкурс, дзе я прадставіла свой дакументальны фільм пра лёс Грыгорыя Плыгача, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны. Конкурс быў прысвечаны менавіта тэме апошняй вайны. Было прадставлена каля 200 фільмаў з васьмі краін, якія разглядаліся ў пяці намінацыях. У намінацыі “Салдаты Перамогі” лепшым быў прызнаны фільм нашай творчай групы. Беларусь прадставіла мае калегі з тэлебачання, сярод якіх і Уладзімір Субат, ён быў членам журы гэтага конкурсу. Цікава, што ён родам са Столінскага раёна, дзе працякае рэчка Гарынь. А адна з маіх кніжак называецца “Кветка Гарынь”. Я і не ведала, што ёсць рэчка ў Беларусі, якая носіць такую назву. Ён напісаў мне пару слоў як воджук на гэтую кніжку: “Гарынь усё жыццё Гарынь у маім сэрцы. Ваш зборнік пра кветку гарынь дадаў мне столькі зыркасці і палымнасці да роднай маці-Беларусі, якая пачынаецца ў маім сэрцы з вірлівай Гарыні”. Мне было прыемна. А 9 мая мы прысутнічалі на парадзе ў Севастопалі, адчулі той высокі дух патрыятызму, які там лунае. Я пазнаёмілася таксама з беларусамі Севастопаля. Цікавыя былі сустрэчы.

— Пагутарым пра змест тваёй новай кніжкі “Дзве зямлі — дзве долі”. Па-першае, хто з беларускіх пісьменнікаў прадставіў тае вершы, змешчаныя тут, хто рабіў пераклады?

— Асабліва гэта кніжка — білінгвізм: тут змешчаны мае беларускія вершы і іх пераклады на ўкраінскую мову, якія зрабілі шэсць паэтаў. — Мая Львовіч з Харкава, Людміла Таран-Панамарэнка з Палтавы, Мікола Кастэнка, Сяргей Асака, Наталка Фурса, Кацярына Туз. Яны годна прадставілі маю паэзію. А ўступнае слова з беларускага боку напісаў Міхась Скобла, пасля яго — Ларыса Безабрава, колішняя мая выкладчыца-мовазнаўца з Палтаўскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Караленкі.

— Ты выбірала вершы для гэтага зборніка?

— Не, паэты выбіралі самі вершы з усіх маіх чатырох папярэдніх кніг. Так захапіліся беларускай мовай, што зрабілі шмат перакладаў. Напрыклад, Мікола Кастэнка пераклаў каля 80 вершаў. Безумоўна, што перакладаў было значна больш, чым увайшло ў гэтую кнігу. Нягледзячы на тое, што ўкраінская і беларуская мовы роднасныя, у іх ёсць моўныя асаблівасці. Калі я выступаю, беларускія вершы на слых успрымаюцца нармальна, а чытаць іх украінцам цяжкавата, таму, дзякуючы перакладам, з’явілася магчымасць пазнаёміцца з гэтымі вершамі на роднай для іх мове. Спадзяюся, што гэта пашырыць кола маіх чытачоў.

— Ці адбылася ўжо прэзентацыя кніжкі?

— Яшчэ не. Кніга толькі выйшла з друку. Я паехала ў адпачынак, пасля якога буду рыхтаваць перадачы. 10 дзён была ў Беларусі, на сваёй роднай Полаччыне і ў Мінску.

— Які ўражанні засталіся ад паездкі на сваю малую радзіму?

— Сёлета я адправілася на пошукі сваіх продкаў па дарогах Полаччыны. Да гэтага шукала гістарычныя матэрыялы, успамінала сваіх блізкіх продкаў. Дзед Іосіф Снарскі быў рэпрэсаваны ў 1937 годзе па даносе, у якім напісалі, што ён замежны шпіён. Гэтага было дастаткова, каб яго расстралялі. Рэабілітаваны, як і яго брат Клаўдзі. Магілы іх невядомыя. На зямлі далёкіх продкаў у Краснаполлі Расонскага раёна пабывала, каб пабачыць гэтае месца, якое ўгадваецца як “уласнасць паню Снарскіх” Янам Баршчэўскім у “Шляхціцы Завальні”. Ніколі там раней не была. Распытвала мясцовых людзей. Бары, пушчы, праз якія праязджала, і зараз амаль такія, як у знакамітых творах Баршчэўскага. У іх змрочнасці праглядаецца сапраўды свая даўніна.

Панам Снарскім у Краснаполлі належала возера, там водзіцца рыба слява, якую развёў апошні пан Снарскі. Ад маёнтка застаўся толькі пагорак, часткова — некалькі дрэваў ад парку. Раней у парку былі алеі ліп і срэбных таполяў, яблыневы сад, які вясной квітнеў бяліткім, а ў летнік і ў восеньскія дні — ужо з чарговым колерам, засыпаючы невялікую альтанку, пабудаваную

н у ю на насыпе на беразе канала. Але зараз парк зруйнаваны, бо там зрабілі стадыён. Снарскім належалі вёскі Мачулішча, Дзянег, Гарэліца, Прудавічы, Сельнікі, Шуляціна. Ля панскага маёнтка, які насіў назву Краснаполь, жылі тыя, хто быў на службе ў пана, — даглядаў яго маёнтка, парк, працаваў на гаспадарчым двары. Непадалёк быў млын, а побач — хата млынара. З рэчкай Дрысай возера злучаецца каналам, які будаваў былы ўладальнік маёнтка. Па гэтым канале каталіся на лодках. На жаль, нікога не знайшла з мясцовых краязнаўцаў, а толькі сустрэлася з бібліятэкаркай, якая сёе-тое мне расказала, паказала альбом, у якім апісана гісторыя слява.

У друкаваных крыніцах я раней знайшла інфармацыю, што Снарскія парадзіліся з Вітгенштайнам. Была такая Антуанета Станіславаўна Снарская, якая ўзяла шлюб з героем вайны 1812 года генерал-лейтэнантам графам Пятром Хрысціянавічам Вітгенштайнам. Жылі яны, дарэчы, ва Украіне. Буду яшчэ там шукаць звесткі пра яе. Гады чатыры назад мне вельмі дапамог вядомы даследчык радавоў беларускай шляхты Леанід Акаловіч, я яму вельмі ўдзячна і зараз працягваю пошукі.

А ў Полацку жыве мой брат і сяброўка, у якой я звычайна спыняюся, калі бываю на радзіме, — гэта журналістка Ларыса Малашэня. Яе муж — вядомы этнограф Уладзімір Лобач, супрацоўнік Полацкага музея-запаведніка, адзін з укладальнікаў і аўтараў энцыклапедыі

дычна-га слоўніка “Беларуская міфалогія”. Шмат было сустрэч са сваякамі і знаёмымі, што вельмі прыемна. Пабывала я яшчэ ў адным з былых маёнткаў Снарскіх у Быкаўшчыне, купалася ў лясных азёрах, адпачыла цудоўна.

Увогуле, успаміны пра гэта лета застануцца надоўга. Я пабывала на экскурсіі ў Італіі, у Венецыі, у Аўстрыі. У аўстрыйскіх Альпах бачыла дзіўны сон пра Беларусь — быццам экскурсія працягваецца ў Беларусі ў невялікім мястэчку, якое экскурсавод назваў беларускай Венецыяй. Я зараз ламаю галаву — а дзе ж у Беларусі свая Венецыя?

— Можна, на Палесці, дзе рака Гарынь?

— Спадзяюся. Праўда, ёсць цяпер занятак, які прывязвае да месца, дзе жыву: мы купілі дом пад Палтавай, дзе я збіраюся стварыць куточак сваёй Беларусі. Побач — хваёвы лес. Саджу кветкі, вырошчваю. Атрымліваю асалоду ад таго, што сама нешта раблю на зямлі.

— А якія кветкі для цябе — сімвал Беларусі?

— Васількі. Першае, што я зрабіла, прыехаўшы ў Мінск, купіла васількі і паклала ля помніка Максіму Багдановічу. Гэта ўжо стала традыцыяй для мяне. Ад’язджаючы, зноў мару сюды вярнуцца.

НА ЗДЫМКУ: Іна СНАРСКАЯ ў Мінску.

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Народны календар

юцца ў норы. У праваслаўных у гэты дзень Сямён або Стоўб. Стараляся пасеяць у гэты дзень жыта, спраўлялі абрад Жаніцьбы Коміна (або паксвета, лучніка). Гэты абрад выяўляе культ агню-багача і хатніка — хатняга духа-продка. Ён сімвалізаваў сабой пачатак жаночых работ у хаце пры агні, таму лічылі, што агонь жэняць з працай, якая “дзеўка гарненька, палюбіці Коміна радзенька”.

19-га — Цуды. Лічылі, што ў гэты дзень абавязкова адбудуцца розныя дзівосы.

21 верасня — Багач (Багатнік, Багатуха, Гаспожка Багатая, Малая Прачыстая, Прачыста, Другая Прачыстая...) — старажытнае свята заканчэння ўборкі збожжа, у якім ёсць воджук язычніцкага свята зем-

ляробчага культу бога сонца, дастатку і багачы. Блізкае да дзён восенскага раўнадзенства. Прымеркавана царквой да нараджэння Багародзіцы. Багачом называлі кошык з жытам і свечкаю ў ім — яго на свята насілі ў кожную хату і адрыну. Зерне ў кошык збіралі з першага зажыначнага снапа, а свечку рыхтавалі пад спеў дажынкавых песень. Багач забяспечваў сям’і дабрабыт і шчасце. У гэты дзень гаспадар да ўсходу сонца засяваў ніву жытам, асвечаным у Першую Прачыстую (тэрміны азімай сябы ў кожным рэгіёне свае — на поўдні ранейшыя, на поўначы Беларусі пазнейшыя). Перад Прачыстай буслы збіраюцца ў вырай.

22-23-га — дзень астранамічнага раўнадзенства.

Плыгаўка Лілія

Плыгаўка Лілія Леанідаўна (9.5.1961, Баранавічы Брэсцкай вобл.), кандыдат філалагічных навук, загадчыца кафедры беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры факультэта славістыкі Вільнюскага педагагічнага ўніверсітэта. Грамадскі дзеяч беларускай дыяспары ў Літве.

Л. Плыгаўка нарадзілася ў рабочай сям'і Леаніда Міхайлавіча і Соф'і Міхайлаўны. Пасля заканчэння сярэдняй школы № 8 горада Баранавічаў паступіла ў Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны на гісторыка-філалагічны факультэт па спецыяльнасці руская і беларуская мова і літаратура. Закончыўшы яго, працавала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры спачатку ў Жлобінскай школе-інтэрнаце, потым у баранавіцкай сярэдняй школе № 2. Актыўна займалася грамадскай дзейнасцю: выступіла адной з заснавальнікаў Баранавіцкай гарадской арганізацыі ТБМ, на грамадскіх пачатках з'яўлялася дырэктарам вярэцкай школы для дарослых па вывучэнні беларускай мовы, літаратуры і гісторыі, уваходзіла ў Рэспубліканскую раду Таварыства беларускай мовы.

У 1991-м закончыла аспірантуру Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта па спецыяльнасці беларуская мова. У Інстытуце мовазнаўства АН Беларусі абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме "Лексіка чыгуначнага транспарту (лексіка-семантычны і словаўтваральны аналіз)". У 2000 годзе завочна закончыла Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы пры БДУ па спецыяльнасці культуралогія.

У 1991 годзе пераехала ў Літву.

У сувязі з адкрыццём кафедры беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры Вільнюскага педагагічнага інстытута (а з 1992 года — педагагічнага ўніверсітэта) узначаліла вышэйназначаную кафедру, дзе працуе па сённяшні дзень. Арганізавала завочна-дыстанцыйнае навучанне замежных грамадзян па спецыяльнасці беларуская мова і літаратура. Ініцыявала і стварыла на факультэце Цэнтр міжкультурных камунікацый, які з чэрвеня 2005 года ўвайшоў у склад кафедры.

Сёння кафедра беларускай філалогіі і міжкультурных камунікацый з'яўляецца ўнікальным навуковым, адукацыйным і метадычным цэнтрам, які прадстаўляе беларускую культуру ў Літве і беларусістыку Літоўскай Рэспублікі па-за яе межамі. Цяпер Л. Плыгаўка займаецца прапрацоўкай новай навучальнай праграмы — міжкультурная камунікацыя.

Пад кіраўніцтвам нашай суайчынніцы была адноўлена першая за пасляваенны час у Літве сярэдняя школа з беларускай мовай навучання. Сёння гэта вільнюскае сярэдняе школа імя Ф.Скарыны (з'яўлялася яе першым дырэктарам). Заснавальнік і першы старшыня адноўленага Таварыства беларускай школы ў Літве (1992). Лілія Леанідаўна — адна з ініцыятараў стварэння літуаністыкі

ў Беларускім дзяржаўным педагагічным ўніверсітэце імя М.Танка (1998).

Л.Плыгаўка абрана членам-карэспандэнтам Міжнароднай акадэміі вывучэння нацыянальных меншасцяў (1997). Яна з'яўляецца сябрам літоўскай арганізацыі Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. За ўклад у духоўнае развіццё беларускага грамадства Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь наша суайчынніца ўзнагароджана памятным знакам "1000-годзе хрысціянства" (2001). Унесла шэраг прапаноў у працоўную праграму пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Міністэрствамі адукацыі Літвы і Беларусі.

Л. Плыгаўка з'яўляецца аўтарам многіх прац па беларускім мовазнаўстве, праблемах беларускай культуры і адукацыі ў Літве. Яна займаецца даследаваннямі лінгвістычных і культурных узаемадзеянняў беларусаў і літоўцаў у памежным рэгіёне, праблемамі міжкультурных камунікацый.

Сфера яе навуковых інтарэсаў — лінгвістычныя і культурныя ўзаемадзеянні беларусаў у полікультурным рэгіёне, метадыка беларускай мовы як роднай і як замежнай у іншомоўным асяроддзі, праблемы адукацыі нацыянальных меншасцяў. Л.Плыгаўка неаднаразова ўдзельнічала ў міжнародных адукацыйных і асветніцкіх праектах: Міжнародная летняя школа славістыкі (1996-1998), "Беларускі пісьменнікі Літвы" (2001), "Dni Tolerancji" (2002), "Social Inclusion in Action" (2005).

Наша суайчынніца замужам, мае сына. Доўгі час займалася водным турызмам, інструктар школьнага турызму. Любіць аэробіку, кнігі, падарожніцтва. Штогод разам з сынам-школьнікам удзельнічае ў археалагічных раскопках пад Полацкам.

Наталля ТАКТАСУНАВА.

Гогаль Аляксандр

Гогаль Аляксандр Аляксандравіч (12.6.1946, Брэсцкая вобл.), вучоны ў галіне інфарматызацыі. Доктар тэхнічных навук (1999), прафесар (1999). Сапраўдны член

Міжнароднай акадэміі навук вышэйшай школы, Міжнароднай акадэміі сувязі.

А. Гогаль закончыў Ленінградскі электратэхнічны інстытут сувязі (1968). З 1968 года працуе ў гэтым інстытуце. З 1987-га — прарэктар па міжнародных сувязях, з 1990 года — прарэктар па вучэбнай рабоце. З 1992-га — першы прарэктар. З 1999-га — рэктар ЛЭІС (цяпер — Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны ўніверсітэт тэлекамунікацый імя прафесара М.А. Бонч-Бруевіча). З 1998 года ўзначальвае кафедру "Глобальныя тэлекамунікацыйныя і інфармацыйныя інфраструктуры" (з 2000 года яна называецца: "Глобальныя інфакамунікацыйныя сеткі і сістэмы").

Член папярчальскага савета "Расійскага фонду гісторыі сувязі", старшыня навукова-метадычнага савета па гісторыі развіцця сродкаў тэлекамунікацыі, уключаючы інфарматызацыю, старшыня навуковага савета па радыётэхніцы, электроніцы сувязі МАНВШ. Пад яго кіраўніцтвам падрыхтавалі і абаранілі кандыдацкія дысертацыі 10 чалавек. У 2003 годзе абраны членам савета дырэктараў ААТ "Паўночна-Заходні Тэлеком", які з'яўляецца міжрэгіянальным апэратарам сувязі і абслугоўвае больш як 3,5 мільёна ліній сувязі. Узнагароджаны ордэнам "За заслугі перад Айчынай" 2-й ступені.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

Чарноўскі Казімір

Чарноўскі Казімір Гаўрылавіч (1791, маёнт. Карытніца Вілейскага павета Мінскай губ., цяпер Вілейскі раён Мінскай вобл. — 8(27).11.1847, Саранул, Расія), адзін з вынаходнікаў падводнага карабля.

К. Чарноўскі нарадзіўся ў сям'і землеўладальніка. Бацька меў магчымасць даць сыну хатнюю адукацыю. Вучнем ён аказаўся здольным, выдатна авалодаў польскай і французскай мовамі. Наўнасць сродкаў, прыродная дапытлівасць і прага новых уражанняў паклікалі яго ў падарожжа. У 1824 годзе К. Чарноўскі пераехаў з бацькоўскіх уладанняў у Пецярбург. Там ён стаў студэнтам Пецярбургскай медыка-хірургічнай акадэміі і адначасова не пакідаў сваіх суднабудавнічых планаў. На той час у расійскай сталіцы лунаў дух вольнасці. Вольналюбівыя памкненні захапілі і Казіміра Чарноўскага. Ён далучыўся да дзейнасці Нацыянальнага патрыятычнага таварыства. І абразу трапіў у поле зроку жандараў. У 1829 годзе Чарноўскага арыштавалі, канфіскавалі ўсе яе рэчы, у тым ліку і тое, што датычыла будовы падводнай лодкі. Расійскі шэф жандараў Аляксандр Бенкендорф, які сам вёў допыт мяцежнага беларуса, прапанаваў выйсце: каб не трапіць у турму, Чарноўскі павінен прызнаць сваю віну і стаць тайным платным агентам. Але Чарноўскі адмовіўся і за гэта апынуўся ў Петрапаўлаўскай крэпасці.

Каб не звяр'яецца ў камеры-адзіночцы, К. Чарноўскі вярнуўся да свайго даўняга захаплення. Без усялякіх кніг, дапаможнікаў і тэхнічных прыстасаванняў, без ранейшых напрацовак таленавіты самавук па памяці зрабіў першае апісанне будучай самаходнай падводнай субмарыны, аднавіў чарцяжы, абгрунтаваў праект будаўніцтва. Гэта ўнікальная праца легла на стол расійскага самадзержца. К. Чарноўскі меркаваў, што яго выпусцяць з турмы, але ў 1829 годзе яго перавялі ў яшчэ больш страшную вязніцу — Шлісэльбургскую крэпасць, пазбавіўшы не толькі веры ў вызваленне, але нават магчымасці працаваць. Толькі праз год успомнілі пра вынаходства, загадалі напавіць праект у адпаведнасці з заўвагамі П.Базена. К. Чарноўскі пачаў займацца апісаннем і ўдасканаленнем свайго вынаходства. Узнаўляў чарцяжы, даваў новыя тлумачэнні. Апісанне падводнага судна складала 64 старонкі, спісаныя дробным почыркам. Аднак у Чарноўскага адсутнічала ўсялякая тэхнічная літаратура, не было магчымасці звернуцца да пашукі з напрацоўкамі іншых. І ўсё ж Чарноўскі першым стварыў праект суцэльна-металічнай падводнай лодкі.

У 1832 годзе Чарноўскі з турмы перадае яшчэ адну вялікую папку з чарцяжамі і новымі матэрыяламі, якія датычыліся будаўніцтва падводнай лодкі. Аднак Ваеннае міністэрства 30 верасня 1832 года адхіліла і гэты праект К. Чарноўскага, чым тармазілася развіццё расійскага ваеннага флоту, наносілася шкода пашырэнню навуковых пошукаў.

У маі 1834-га К. Чарноўскага этапавалі на вечнае пасяленне ў Архангельскую губерню. Ён быў прызначаны намеснікам архітэктара Архангельска, яму прысвоілі званне калежскага асэсара. Але неўзабаве за падрыхтоўку да паўстання яго зноў арыштавалі. На гэты раз быў высланы ў Вяцкую губерню, дзе і памёр.

У Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі маецца макет падводнай лодкі, зроблены па чарцяжах і апісаннях К. Чарноўскага.

Турэмныя праекты К. Чарноўскага рэалізавалі яго зямляк — ваенны інжынер, удзельнік Аўстэрліцкай бітвы 1805 года, абароны Бабруйска ў 1812 годзе, спецыяліст у галіне міннай барацьбы генерал-ад'ютант Карл Андрэевіч Шыльдэр (1785-1854).

Анатоль БУТЭВІЧ.

3 выклічнікам на "ты"

Хто з нас, вывучаючы ў школе граматыку, не знаёміўся з часцінамі мовы?! Асноўная ўвага ўдзялялася, вядома, назоўніку, прыметніку, дзеяслову. Апошнім у граматыцы стаіць выклічнік. Вельмі мала на яго звярталася ўвага. Здавалася, гэта часціна мовы не заслугоўвае сур'ёзных адносін да сябе. А на справе аказваецца, што выклічнік — вельмі цікавая часціна мовы. Дзеля яго даследавання можна аддаць усё.

Значную частку свайго сваядомага жыцця вывучэнню выклічніка прысвяціў выдатны мовазнавец Аляксандр Іларыевіч Германовіч.

Нарадзіўся будучы вучоны 8 сакавіка 1896 года на Мсціслаўшчыне, у вёсцы Радзівонаўка, у сям'і селяніна-арандатара. Вучыўся ў Мсціславе, Магілёве. Атрымаўшы сярэднюю адукацыю, у 1916 годзе паступіў у Нежынскі гісторыка-філалагічны інстытут. Але праз год вучобу перапыніў за нястачы. Вярнуўшыся на радзіму, год працаваў настаўнікам у вёсцы Пустынікі. На наступны год арганізаваў школу ў роднай вёсцы. Затым вярнуўся ў Нежын і ў 1922 годзе закончыў інстытут. І зноў настаўнічаў — у Беларусі, у Смаленскай і Маскоўскай абласцях. На пачатку 30-х гадоў вучыўся ў аспірантуры ў Маскве і Ленінградзе. Закончыўшы вучобу, выкладаў рускую мову ў Ноўгарадскім настаўніцкім інстытуце, у Казахстане, Дагестанскім, Крымскім педінстытутах, у Сімферопальскім ўніверсітэце. У 1938 годзе абараніў кандыдацкую дысертацыю, у 1962-м — доктарскую. Яму надарана вучонае званне прафесара.

Большую частку сваіх навуковых працовак А. Германовіч прысвяціў якраз даследаванню вы-

клічнікаў і гукапераймальных слоў. Яго працы атрымалі высокую ацэнку айчыннай і замежнай навуковай грамадскасці, у прыватнасці, у Чэхаславакіі і Англіі. У артыкуле "Выклічнік як часціна мовы" вучоны паказаў своеасаблівае выклічнікаў. Яны не з'яўляюцца назвамі пачуццяў ці волевыяўленняў. Гэта словы-сімвалы, якімі пачуцці выражаюцца.

Цікавае назірэнні А. Германовіча над месцам выклічнікаў у сістэме сінтаксісу. Адны з іх у сувязі з іншымі словамі не ўступаюць, другія ўключаюцца ў сказ, выступаюць у ролі яго галоўных ці даданых членаў, а часам могуць выступаць у ролі даданых сказаў: Сумна так, што ай-ай-ай! Вучоны прыводзіць прыклады з запісаў беларускага фальклору, асобныя ўзоры выклічнікаў з гаворкі Мсціслаўшчыны.

У 1966 годзе выйшла капітальная праца нашага суайчынніка "Выклічнікі ў рускай мове". Аўтар абагульніў багаты і разнастайны матэрыял, прасачыў развіццё гэтай часціны мовы ад старажытнасці да нашых дзён.

Вывучаючы выклічнікі, А. Германовіч распрацоўваў і іншыя лінгвістычныя пытанні. Яго навуковыя інтарэсы досыць шырокія: гісторыя рускай мовы, марфалогія, дыялекталогія, беларуская і

ўкраінская мовы. Асабліва выклічалася яго ўлюбёнасць у слова, вуснае і пісьмовае. Ён умеў раскрыць жыццё слова ў мастацкім творы, ведаў яго неабмежаваныя магчымасці. На яркіх узорах паказваў, як узрастае багацце мовы пры выкарыстанні словаўтваральных элементаў.

У 1949 годзе выйшла праца А. Германовіча "Багацце і веліч рускай мовы". Прыгажосць вершаў і прозы праілюстравана прыкладамі з твораў Пушкіна, Лермантава, Тургенева, Някрасава, Горкага.

А. Германовіч праявіў сябе ўмелым педагогам, метадыстам, выхавателем.

У апошнія гады жыцця вучоны працаваў над кнігамі "Мова інтанацыі і жэстаў" і "Мова, стыль, паэтыка лірычных твораў Пушкіна". Ён выявіў здзіўляючае веданне рускай старажытнай, класічнай і сучаснай літаратуры, а таксама фальклору. Быў знаёмы з буйнейшымі лінгвістамі Р. Аванесавым, Е. Галкінай-Федарук, Б. Ларыным, Ф. Філіным і іншымі. Свабодна арыентаваўся ва ўсіх славянскіх мовах. Доўгі час рэдагаваў тамы "Известий Крымскага педінстытута". Сярод выкладчыкаў і студэнтаў бытвала выслоўе: "Аляксандр Іларыевіч — гэта сумленне інстытута".

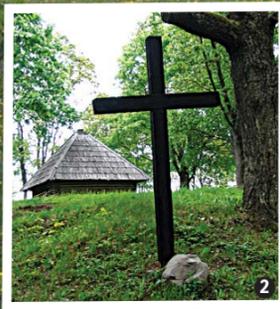
Былі ў вучонага свае захапленні. Працуючы дырэктарам школы ў Украіне, сур'ёзна захапіўся пчаліствам, ввучаў біялогію пчол на школьным пчалініку. У выніку апублікаваў два артыкулы ў часопісе "Пчеловодство". Другім захапленнем была музыка. Ва ўніверсітэце больш дванаццаці гадоў праводзіў музычна-паэтычныя аўторкі, якія карысталіся вялікай папулярнасцю ў студэнтаў і настаўнікаў. Уважліва сачыў за ўсім новым у музычным свеце, стварыў адну з буйнейшых у былым Саюзе фанатэку з дзвюх тысяч пластынак і магнітафонных стужак.

Памёр А. Германовіч у 1973 годзе. Усе, хто ведаў вучонага, адзначалі яго рознабаковую адукаванасць, высокую культуру, шырокую эрудыцыю, шчодрую душу. Сціпласць, дабрыня, чалавечнасць, далікатнасць былі ўласцівыя яму ў вышэйшай ступені. Яго шматлікія вучні працуюць выкладчыкамі ў вышэйшых навучальных установах, у школах, несучы маладому пакаленню ўсё светлае, высакароднае, што перадаў ім Аляксандр Іларыевіч са сваіх невычэрпных душэўных багаццяў.

Георгій ЮРЧАНКА, сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Запытайце сёння ў першага сустрэчнага, што ён ведае пра мясціны, звязаныя з Янкам Купалам, і верагодней за ўсё пачуеце: музей паэта ў Мінску і Вязынцы, дзе нарадзіўся пясняр. Можна нехта яшчэ ўгадае пра Ляўкі пад Оршай. І, мабыць, усё. А тым не менш побач з Мінскам і на Лагойшчыне Купала пакінуў свае жыццёвыя сляды, значнасьць якіх цяжка пераацаніць. Толькі вось, як кажуць, Бог няроўна дзеліць, і сусветная вядомасць як след не закранула гэтыя мясціны. Супрацоўнікі купалаўскага музея робяць усё магчымае, каб выправіць недарэчнасць. Менавіта таму, пачынаючы падрыхтоўку да святкавання 125-годдзя з дня нараджэння паэта, якое адбудзецца ў наступным годзе, яны пачалі з арганізацыі вандроўкі, удзел у якой прыняў і карэспандэнт “Голасу Радзімы”.

“Ён пеці выйшаў у пару”

“Я тут бачу свой край, поле, рэчку і бар, сваю матку-зямлю — Беларусь”.

Янка Купала

Пакуль збіраліся ўдзельнікі вандроўкі, прадыю праз Купалаўскі парк да фантана, у якім брулілася крышталёвая вада. Бронзавыя постаці дзясчат-купалінак пшылі ў мірыядах кропелек. Падумалася: невыпадкова яны тут. Каля музея. Менавіта ў купальскую ноч з’явіўся на свет той, каму было наканавана стаць Песняром.

Сярод сабраўшыхся — знаёмыя твары супрацоўнікаў музея на чале з дырэктарам Сяргеем Вечарам. Вітаюся з даследчыкам жыцця паэта і даўнім аўтарам “Голасу Радзімы” Уладзімірам Содалем. Тут і галоўны рэдактар часопіса “Мастацтва” Мікола Гіль. Трохі прыпазініўся і ледзь знайшоў месца для сябе і гітары самадзейны кампазітар Алег Жук, які пад псеўданімам Радмір Веліч рыхтуе музычны альбом “Таёмная малітва” на вершы Янкі Купалы. Пэўны час выбіраліся з горада пад пільным вокам святлафораў, пакуль не вырваліся на Даўгінаўскі гасцінец. За размовамі не заўважылі, як апынуліся ля паварота на Бараўцы. Сюды сям’я Луцэвічаў пераехала ў 1904 годзе з Селішча. Пераехалі з надзеяй, што жорсткі лёс, які напаткаў сям’ю (за адзін год памерлі бацька, дзве сястры і брат Янкі), не будзе мець працягу на новым месцы. Янка як адзіны ў сям’і мужчына быў вымушаны шмат працаваць на гаспадарцы. Але, шчыра кажучы, справа гаспадарскай яму была не даспадобы. Ён шмат чытаў, ведаў і, нату-

ральна, хацеў бачыць вялікі свет. Гэтаму спрыялі і кнігі на беларускай мове, у якіх разважалася аб лёсе простых людзей. Неўзабаве Янка, які ведаў жыццё аднавяскоўцаў без прыкрас, піша свой перш

дакладна ведае 86-гадовая Марыя Баравец (у вёсцы амаль усе Бараўцы). Дом Марыі стаіць на высокім пагорку (адсюль і назва месца ў вёсцы — Гаравыя). Не па гадах жвавая, Марыя Баравец

час падпісваў свае творы) напісаў шэраг вершаў і сваю знакамітую паэму “Адвечная песня”. А дарога вядзе ў Жукаўку, дзе калісьці стаяла карчма з назвай “Пустка”. Яе часта наведваў паэт па дарозе да свайго творчага дарадчыка Ядвігіна Ш. (Антон Лявіцкі), які з 1897 года жыў з сям’ёй у Карпілаўцы.

Вёска Харужанцы сустрэла гоманам дзіцячых галасоў. Хлопчыкі і дзяўчынкі прыехалі на пазычнае свята і ў Купалаўскі музей “Акопы” з Саўдзеньвічаў, Калачоў, Янушавіч і іншых вёсак.

Ад дарогі брукаваная сцежка вядзе да музея на малаўнічым пагорку. Побач сцежкі — вялізарны валун з купалаўскімі радкамі:

“І я ў дзень гэты просьбу шлю:

Хай Беларусь, мая старонка,

не “гарадскія”, а тутэйшыя, з лясоў і палёў. Яны кранаюць сваёй непасрэднасцю і шчырасцю. Далучаем і нашы кветкі да вялікай павагі да песняра. Каля музея разыходзіцца хто куды. Нехта ідзе знаёміцца з экспазіцыяй, нехта аглядае сядзібу з гаспадарчымі пабудовамі і невялікі парк, які непрыкметна зліваецца з лесам.

Свята ладзілі на паляне за домам музея, і было яно нейкім па-хатняму ўтульным. Хлопчыкі і дзяўчынкі спявалі і чыталі вершы, госці з Мінска таксама не адставалі ад моладзі. Присутныя пачыталі Міколу Гіля прачытаць што-небудзь са сваёй паэзіі. Ён адгукнуўся на просьбу вершам “Бабовы цвет” і патлумачыў, што ў гады яго дзяцінства амаль штогод была галодная пара, калі зімовыя запасы заканчваліся, а нічога яшчэ не вырасла. І прыпадала гэтая жорсткая часіна якраз на цвіценне бобу, які абавязкова вырошчвалі, бо часам боб заставаўся апошняй надзеяй на жыццё:

уявіць, што такое голад і безвыходнасць.

Непрыкметна дзень скаціўся да вечара, і трэба было збірацца ў зваротную дарогу. Вырашаем яшчэ заехаць у Акопы, дзе калісьці стаў хутар сям’і Луцэвічаў, які маці паэта Банігна ўзяла ў арэнду ў 1909 годзе. Праз сціплую разную брамку з надпісам “Акопы” падыходзім да падмуркаў былых пабудоў. Сёння цяжка нават уявіць, што тут жыў і плённа працаваў Янка Купала. І ўсё ж менавіта тут была напісана знакамітая “Паўлінка” — бессмяротны шэдэўр беларускай драматургіі. Тут нарадзіліся паэмы “Гарыслава”, “Бандароўна”, “Магіла льва”. Адсюль пайшлі ў свет п’есы “Раскіданае гняздо”, “Прымакі”, “Тутэйшыя”...

Мы пакідалі Акопы моўчкі, пад уплывам убачанага, з пытаннем без адказу: “Чаму лёс так жорстка вынішчыў амаль усе матэрыяльныя сведчанні жыцця Янкі Купалы?”

“Мужык”, што надрукавала газета “Северо-Западный край” за подпісам Я. Купала. Так ў Бараўцах адбылося другое нараджэнне Янкі — паэта.

Адразу ўзнікла пытанне: а дзе ж тая сядзіба Луцэвічаў? Уладзімір Содаль раскаваў — нічога не захавалася. А стаяла яна ў даліні канцы Бараўцоў на так званай Папкоўскай гары. Гэта

расказала, што а паэта не помніць, а вось яе бацька, вясковы музыка, сябраваў з Янкам, і яны часта разам бавілі час.

Развітваючыся з Бараўцамі, хачу дадаць, што тут Янук Купала (так ён у той

Уважлівае к вольнаму жыццю!”

А трохі далей — помнік паэту: малады Купала прысеў на камень, павярнуўшыся тварам насустрач ветру, які раздзімае крысы лёгкага паліто, накінутага на плечы. Кветкі ля помніка

“Боб параны — заместа

хлеба,
Забелены — заместа
круп,
А пражаны — як манка
з неба,
Цукерка на галодны
зуб”.

Дзеці слухалі ўважліва, бралі аўтографы ў паэта, але адчувалася (і дзякуй Богу!), што ім сёння цяжка нават

НА ЗДЫМКАХ: 1. Музей “Акопы” ў Харужанцах. 2. Каля крынічкі. 3. Удзельнікі вандроўкі каля помніка Я.Купале ў Харужанцах. 4. Уладзімір СОДАЛЬ і Марыя БАРАВЕЦ. 5. Вершы Я. Купалы чытае Насця БУРБОЎСКАЯ. 6. Купалінкі. 7. У Акопах 8. Спявае Алег ЖУК. 9. Маша РАВЯКА прыехала на свята з вёскі Саўдзеньвічы.

Фота аўтара.

Беларусь

у фантастычным вымярэнні Раісы Баравіковай

У 2006 годзе ў Мінску выйшлі "Казкі астранаўта. Касмічныя падарожжы беларусаў". Аўтар гэтай цудоўнай кнігі для дзяцей школьнага ўзросту — Раіса Баравікова, рэдактар часопіса "Маладосць", цікавы, энергічны, творчы чалавек. У Беларусі Раіса Баравікова вядома ў першую чаргу як паэт. Яе кніга вершаў "Люстэрка для самотнай" атрымала Дзяржаўную прэмію Рэспублікі Беларусь. Кніга лірыкі "Каханне" была адзначана літаратурнай прэміяй імя А. Куляшова. За том паэзіі "Сад на капляюшыку каханай" у афармленні выдатнага беларускага мастака Міколы Селешчука Раіса Андрэеўна атрымала Спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Гэта было лепшае выданне мастацкай літаратуры ў 1998 годзе. Кніг паэзіі Раісы Баравіковай налічваецца больш дзесятка. Яны перакладаліся на рускую, украінскую, польскую і іншыя мовы. Ёсць і проза. Гэта кніга апавяданняў "Вячэра манекенаў", напісаная ў стылі фэнтэзі. Сама аўтар умоўна называе яе сацыяльнай фантастыкай. Апавяданні ў прычыце жыццёвыя, але разам з тым у іх ёсць тое, чаго ў рэчаіснасці няма...

— Раіса Андрэеўна, як з'явілася патрэба пісаць творы для дзяцей?

— Што тычыцца твораў для дзяцей, кожны пісьменнік марыць напісаць нешта для маленькіх, таму што, з аднаго боку, гэта вельмі ўдзячная аўдыторыя, а з другога боку, літаратура для дзяцей — гэта жанр спецыфічны. Як сцвярджалі класікі, для дзяцей трэба пісаць гэтаксама, як для дарослых, але трошкі лепш. Таму, напэўна, не кожнаму ўдаецца. У наш час дзіцячая літаратура ва ўсім свеце запатрабаваная, і, на вялікі жаль, яе не так многа. Прыярытэтам застаюцца творы сусветнай класікі, гэта "Прыгоды Бураціна", "Прыгоды Нязнайкі", паэтычныя творы таго ж Карнея Чукоўскага. А з сучаснай літаратуры для дзяцей сусветна вядомым, на маю думку, стаў толькі "Гары Потэр".

Калі гаварыць пра маю кнігу для дзяцей, то да яе я прыйшла паступова. У 1990 годзе ў мяне выйшла кніга казак "Галенчыны "Я", альбо Планета цікаўных хлопчыкаў". Кніга гэта мела вялікі тыраж, 80 тысяч экзэмпляраў, і разышлася па нашай краіне. Потым у 1996 годзе ў мяне выдавалася кніга "Дзве аповесці пра міжпланетнага Пажарніка і Казка пра жабяня Квыш-квыш". І вось нядаўна выйшла мая новая кніга прыгоднічкіх казак "Касмічныя падарожжы беларусаў".

— Кніжка фантастычная, неверагодная... Якія асноўныя ідэі ў ёй закладзены?

— Нехта з класікаў сцвярджаў, калі з'яўляюцца касмічныя кнігі, гэта гаворыць пра тое, што наша пачынае імкнуцца ў сваю будучыню. Хто не марыць пра палёты да іншых сусветаў? Адзінае, што мяне асабіста не задавальняе, гэта тое, што ў нашы дні існуе шмат фільмаў, якія расказваюць пра зоркавыя войны, пра крывавае бітвы, заваёвы сусветаў, іншых планет. На-

ша Зямля — таксама частка космасу, а калі з часам прыляцяць да нас іншапланецяне, мы будзем для іх толькі гуманоідамі. Сусвет і Зямля ў ім я асабіста разглядаю як вялікую гармонію. І мы павінны думаць пра тое, як гэту гармонію не парушыць. Мае казкі, мае "Касмічныя падарожжы" не дзеля заваёў, зоркавых войнаў, яны пра вельмі добрыя на чалавечым узроўні кантакты, добразычлівы позірк у космас, пошук гармоніі, пошук прыязных сустрэч.

Па стылістыцы казкі сучасныя, таму што яны ўлісваюцца ў сучаснае жыццё, у той фантастычны свет, якім жывуць нашы падлеткі. Больш таго, кніга "Касмічныя падарожжы беларусаў" уся дыхае Беларуссю. Любы чалавек, кім бы ён ні быў: ці то англічанін, ці то амерыканец, ці то рускі — адразу пачынае, што гэта кніга беларускага аўтара, кніга пра Беларусь. Такім чынам, чытач адкрые для сябе не толькі загадкавы касмічны свет, але і свет нашай краіны.

— Казкі вапшы вельмі прыгожа аформлены. Скажыце, хто ўзяўся за пэндзаль, каб так фантастычныя ілюстрацыі?

— Мне вельмі прыемна, што мая літаратурная ідэя і мастацкае афармленне супалі. Кнігу ілюстравалі цудоўныя беларускія мастакі Мікола Казлоў і Наталія Сустава. Гэта выключна цудоўнае афармленне, вельмі яркае. Стылія яно супадае. Мастакі ўчыталіся ў тэксты, таму знешні выгляд кнігі атрымаўся таксама касмічна-фантастычны, што для дзіцячай кнігі вельмі важна. Наколькі ведаю, казкі чытаюць не толькі дзеці, але і дарослыя не супраць пачытаць. Я лічу вельмі гэта кнігу сваёй удачай. Мне тую задуму, якую я задала сабе тры гады назад (недзе каля года я працавала над сюжэтам, потым казкі пісала два гады), удалося здзейсніць так, як я гэта ўяўляла.

— Вы не толькі творчая асоба,

вы яшчэ арганізатар, да вас прыходзіць шмат моладзі. Чаму вы стараецеся яе навучыць і як распазнаваць таленты?

— Таленты распазнаваць не трэба. Усё адразу бачна. Іншая справа, што сучаснай творчай моладзі бракуе як жыццёвага, так і літаратурнага вопыту. Але вопыт даецца працаю. На тое, каб дапамагчы, накіраваць, правіць, існуюць рэдактары. І мне як рэдактару часопіса "Маладосць" вельмі прыемна, што ў нашу літаратуру ідзе шмат таленавітай моладзі. Але ёсць адна рэч, якая мяне засмучае. У апошні час з'явіўся тэрмін "раскрутка". Гэта з'ява часова, таму што наша краіна, як і многія краіны СНД, доўгі час жыла ў "пераходны перыяд", калі адбыўся развал адной дзяржавы на некалькі самастойных краін. Практычна ўсё грамадства займалася пабудовай сваёй самастойнай дзяржавы. Былі сацыяльныя, эканамічныя цяжкасці, якія адцягвалі ўвагу ад літаратуры. Але апошнім часам літаратурнае жыццё істотна наладжваецца, і людзі пачалі чытаць літаратуру. Я спадзяюся, што гэтая цікаўнасць адкрые чытачам некалькі пакаленняў пісьменнікаў, якія несправядліва незаўважаныя. Ім цяпер і патрэбна гэта "раскрутка", іншымі словамі, інтэнсіўная рэклама, каб іх імёны сталі вядомы шырокаму колу грамадства.

— Якая менавіта моладзь прыходзіць да вас у рэдакцыю?

— Прыходзіць студэнты. У нас з'явілася рубрыка, якая хутка стала пастаяннай. Гэта "Партрэты нашых вну", дзе мы расказваем пра навучальныя ўстановы. Трэба сказаць, у кожнай: ці гэта педагогічны

універсітэт, ці радыётэхнічны, ці медуніверсітэт — усюды ёсць літаратурны гурток, і маладыя людзі пішуць вершы. А мы іх друкуем. Наш часопіс — надзвычай цікавае літаратурнае выданне. І мне прыемна, што гэта заўважыла грамадства, — "Маладосць" у ліку першых адзначана прэміяй "Залатая ліцэра".

— Часопіс друкуе вершы толькі на беларускай мове?

— У прычыце, так. "Маладосць" — беларускамоўнае выданне. Але калі нас цікавіць верш, напрыклад, на рускай мове, калі ён вельмі таленавіта напісаны, мы робім пераклад на беларускую. Перакладаем і з іншых моў: з польскай, украінскай.

— У мяне паняцце "маладосць" асацыюецца з "вечнасцю". Скажыце, праца ў часопісе, з моладдзю які адбітак адклала на адчуванні вамі часу?

— Час бяжыць вельмі імкліва. У свеце столькі інфармацыі, што жыццё наша стала вельмі хуткасным. Мы не заўважаем, як праліта-

юць дні, тыдні. А гэта, ведаеце, уласціва і маладосці. Таму трэба цаніць жыццё, цаніць кожны дзень. Я люблю жыццё, сваю сям'ю, працу і стараюся жыць з добрымі пачуццямі і добразычлівым светлым позіркам на свет. Я лічу, што ўсё чалавецтва павінна імкнуцца жыць у гармоніі. Пра гэта я і пішу ў сваіх кнігах.

— Якія ў вас творчыя планы?

— Калі пераканаюся, што мае "Казкі астранаўта" будуць карыстацца поштытам, будуць цікавымі для падлеткаў, у маіх планах напісаць "Касмічныя падарожжы беларусаў — 2", і гэта будуць казкі пятага вымярэння. Мы жывём у чатырох вымярэннях, але гэта не мяжа, тым болей не мяжа чалавечай фантазіі. Мне хацелася б у будучым напісаць нешта яшчэ больш цікавае.

— Спадзяюся, так і атрымаецца. Дзякуй за цікавую гутарку, Раіса Андрэеўна. Паспежыце вам!

Гутарыла Марына ГАБРЫЯНІК.
НА ЗДЫМКУ: Раіса БАРАВІКОВА.
Фота БелТА.

Вандроўка ў часе Віктара Шніпа

"Пра што мае вершы?"

Пра тое, як мы

Ідзем, адзіночкі, з вечнай зімы

І ў снезе знікаем, нібыта ў вяках,

Нібыта паэзія ў чарнавіках."

Віктар Шніп, задаўшыся пытаннем, якое носіць вызначальны для мастацкага светапогляду характар, усё ж адстойвае сваё права на паэтычную таямніцу:

"Пра што мае вершы?"

Пра што я пішу?

Я Богу за вершы свае адкажу,

А вам не скажу,

А вам не скажу..."

Новую кнігу таленавітага майстра — "Балада камянёў" — складаюць паэзія і проза. У першым раздзеле — балады. Жанр гэты даўно і плённа засвоены Віктарам Шніпам. Другую частку паэт адвёў аповесці ў празаічных мініяцюрах і вершах "Дарога да храма". Між іншым, чытаецца нязмушана, лёгка, літаратурна на адным дыханні. Трэці раздзел — вершы розных настрояў і

розных інтанацый, аб'яднаныя назвай "У дзень сонечнага зацмнення". Завяршае кнігу "Балада і чорнае" — белыя вершы, верлібры, дзе паэт пакінуў словы без знакаў прыпынку. Ёмістая кніга, дзе ўмясціліся ці не ўсе вышукі творцы за апошні час.

Мы пражылі дваццаце стагодддзе,

Як дзень адзін, самотны, нібы сон,

І светлы, нібы зорка ў мёртвым

ледзе,

І чорны, як на рэштках Храма

звон.

Мы аддалі дваццаце стагодддзе

Вятрам, якія падымалі пыл,

І пыл стаў, нібыта крыж прыродзе,

І на крыжах трымаўся небасхіл.

У Віктара Шніпа сваё, выразна акрэсленае месца ў сучаснай беларускай паэзіі. Праўда, неяк так здарылася, што крытыка не спяшаецца гэта заўважыць. Прычына, магчыма, і ў тым, што літаратар не марнуе час на эпітажныя гульні, не хаваецца за шматколёрнасны мадэрнісцкіх выкрутасяў, якія усё ж

пры ўважлівым разглядзе з'яўляюцца пустотамі. Эстэтыка аўтара "Балады камянёў" грунтуецца на асэнсаванні краевуольных "камянёў" жыцця: Хата, Айчына, сям'я, якія скіраваны на фарміраванне адказнай грамадзянскай асобы.

Да выбару балады як ці не галоўнай жанравай формы Віктара Шніпа падштурхоўвае жаданне разглядаць сучаснасць па вялікім рахунку праўды, беручы гісторыю, яе легенды і міфы ў найгалоўнейшыя дарадцы. Як быццам стрэлы гісторыі вастрынёй сваёй прасякаюць рэчаіснасць, прымушаючы нас пільна ўледзецца ў саміх сябе і акаляючы нас свет.

Віктар Шніп да цыкла "Балады Вялікага княства" дадае балады-партрэты. У ролі герояў — Уладзіслаў Сыракомля, Францішак Багушэвіч, Янка Купала, Тарас Шаўчэнка, Уладзімір Дубоўка, Адам Станкевіч, Паўлюк Трус... Асобна вылучаецца

"Балада 29 кастрычніка 1937 года".

За кратамі пачаўся дзень для ўсіх з пагрозамі, з надзеямі, з крывёю, Бясконцы і кароткі, нібы міг, Нібыта куля, што цябе з зямлёю Зрадніць і куляй чорнай застанецца, І вершы ўжо, нібы анёлы, з сэрца Ніколі не ўзлятуць, як раньш было...

29 кастрычніка 1937 года — крывы дзень у гісторыі беларускай літаратуры, культуры. Дзень, калі Беларусь у адначасе страціла гэтулькі няздзейснага патэнцыялу, што вельзарная шкода ад таго адчуваецца і зараз — лічы, амаль праз 70 гадоў. 29 кастрычніка 1937 года сталінскія рэпрэсіі знішчылі пісьменнікаў, якія з'яўляліся элітай беларускай літаратуры.

З блізкіх да нас сучаснікаў героямі балад з'яўляюцца Іван Шамякін, Міхась Стральцоў, Рыгор Семашкевіч, Мікола Купрэў, Алесь Пільмяноў, Алесь Асташонак, Анатоль Сыс, Васіль Гадулька, Уладзімір Мулявін, Ула-

дзіслаў Чарняўскі, Мікола Селяшчук...

З вялікай цікавасцю чытаюцца старонкі аповесці "Дарога да храма". Усё ж гэта не зусім проза. Хутчэй — паэзія ў прозе. Да таго ж асобныя раздзелы перабіваюцца вершамі як ілюстрацыямі. А што да раздзелаў, то пра многае гавораць самі назвы: "Храм", "Камяні", "Лес", "Жанчыны", "Каханне", "Тэатр", "Снег", "Кнігарня", "Агонь", "Грошы", "Школа", "Вада", "Поле", "Вакзал", "Бальніца", "Бібліятэка", "Сцяжыны", "Дарога". Паэт гаворыць ад першай асобы, ён імкнецца быць гранічна шчырым, максімальна адкрытым. Чытаючы мастацкую біяграфію паэта, пачынаеш разважаць над нечым сваім, выключна інтымным. Мусіць, адна з мастацкіх задач якраз у гэтым і заключаецца — прымуціць разважаць, сумняваюцца над нечым сваім, асабліва ў саміх сабе.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ, член Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Там, дзе Пастаўшчына

Кожная эпоха і кожная мясціна пакідаюць свой след у паэзіі. У 1900 годзе ў азёрным Пастаўскім краі ў вёсцы Агароднікі нарадзіўся Уладзімір Дубоўка. А праз 60 гадоў у Паставах нарадзіўся пісьменнік і краязнавец Ігар Пракаповіч. Менавіта ён праводзіць на радзіме У.Дубоўкі літаратурныя чытанні "Даўжанскія вечары", выдае сіламі мясцовых паэтаў альманах "Рунь". Уладзімір Дубоўка ў вершы "О Беларусь, мая шыршына", напісаным у 1926 годзе, прадбачыў будучыню ("У ветры дзікім не загінеш, // чарнобылем не зарасцеш."). А праз 60 гадоў у 1986 пачаў друкавацца Ігар Пракаповіч, і ў яго вершах прагучаў боль за знявечаную Чарнобылем Беларусь... Паэзія Уладзіміра Дубоўкі вельмі музычная, што адчуваў і сам паэт, бо словы "песня", "спеў", "спяваць" сустракаюцца ледзь не ў кожным вершы. Ігар Пракаповіч піша і выконвае бардаўскія песні. Кожная мясціна яднае сваіх паэтаў, раскрывае ім свае таямніцы, а праз іх і таямніцы свету. Паэма У.Дубоўкі "Там, дзе азёры" не магла не натхніць І.Пракаповіча на краязнаўчую кнігу "Адкуль паходзяць назвы. Назвы рэк і азёр Пастаўскага краю" (2000). Там, дзе азёры, — Пастаўшчына. Там, дзе Пастаўшчына, — паэты. Там, дзе паэты, гучыць голас Радзімы.

Уладзімір Дубоўка нарадзіўся 15 ліпеня 1900 года. У 1918-м скончыў Нава-Вілейскую настаўніцкую семінарыю і прыехаў у Маскву, дзе бацька працаваў рабочым-інструментальшчыкам на 1-м участку службы шляхоў Беларускай чыгункі. Нейкі час таксама працаваў на чыгуны, а потым паступіў на гісторыка-філалагічны факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. З-за матэрыяльных праблем кінупі вучобу і пачаў настаўнічаць. У 1920 годзе служыў у асобнай тэлеграфна-будаўнічай роце Чырвонай Арміі. Пасля дэмабілізацыі ў 1921-м працаваў у Народным камісарыяце асветы РСФСР метадыстам і інспектарам беларускіх школ. 28 мая 1921 года надрукаваў першы верш "Сонца Беларусі". У 1924-м скончыў элітную навучную ўстанову — Вышэйшы літаратурны інстытут імя В.Брусава. Быў навуковым сакратаром "кабінета паэтыкі" (старшыня В.Брусаў). Працаваў у Прадстаўніцтве БССР пры ўрадзе СССР. З'яўляўся сябрам літаратурна-мастацкіх аб'яднанняў "Маладняк" і "Узвышша". Выдаў кнігі паэзіі "Строма" (1923), "Трысьце" (1925), "Credo" (1926), "Наля" (1927). У 1930-м быў арыштаваны. Трыццаць гадоў не пісаў. Вярнуўся з высылкі толькі ў 1958 годзе, застаўся жыць у Маскве, дзе і памёр у 1976 годзе.

Уладзімір ДУБОЎКА

О, БЕЛАРУСЬ, МАЯ ШЫПШЫНА

О, Беларусь, мая шыршына,
ззялены ліст, чырвоны цвет!
У ветры дзікім не загінеш,
чарнобылем не зарасцеш.

Пялёткамі тваімі стану,
на дзіды сэрца накало.
Тваіх вачэй — пад колер
сталі, —
праменне яснае люблю.

Ніколі пройме з дзікім ветрам
не развіваць дзявочых кос.

Ігар ПРАКАПОВІЧ

Ты мой узвышаны Анёл
у гэтым свеце пачарнелым.
У гэтым свеце падрабелым
ты мой узвышаны Анёл.
Я прагу вечную святла
табой штодзённа наталюю.
Табой штодзённа адкрываю
я тайну вечную святла.
Мы ў думках злучаны навек,
нам у расстанні — не расстайца.
Нам у расстанні — сустракацца,
мы ў думках злучаны навек.

Ты мой узвышаны Анёл...

Свет без каханай,
як неба без сонца:
многа прасторы,
няма дзе падзецца.
Глянеш направа —
там поле бясконца,
глянеш налева —
там рэчка ўцеца.

Неба без сонца
плача дажджамі,
бяжлівы фарбамі
мажа ваколле.
Сэрца тады
падывае з вятрамі

дзікія песні
вячэрняга болю.

Голае неба.
Чыгунныя хмары.
Ростань наўсцяж
разляглася расою.
Як ваяўніча
тады уладарыць
чорная баба
з касою...

Свет без каханай —
без сонца нябёсы:
многа прасторы,
ды вельмі сцюдзёна.
Падае сэрца
ў халодныя росы
і астывае
ў тузе і праклёнах...

Валянціна ГРЫБОВІЧ
нарадзілася ў 1964 годзе ў г.п. Лынтупы Пастаўскага раёна. Скончыла БДУ імя У.І.Леніна (1984). Працуе настаўніцай беларускай мовы ў Балаёўскай БШ.

САМАЕ ЗЯМНОЕ

Усё зямное жыццё — чаканне...
Чаканне дзіцяці,
Першага зуба,
Першага кроку,

Імкнешся да Камуны Свету,
каб радасць красавала скрозь.
Варожасць шляху не зачыніць:
у перашкодах дух расце.
О, Беларусь, мая шыршына,
ззялены ліст, чырвоны цвет!

АБЕРУЧ ПРЫЦІСНУЎ СКРОНІ

Аберуч

прыціснуў

скроні

і свідруеш дол

вачыма.

Пагалоска

дзіка

звоніць,

як аб згвалчанай

дзяўчыне.

Што было,

што будзе —

гэта

кайданы

жабрацкай долі.

Беларускага

паэта

толькі жвір і
супакоіць.

Дык журбу —
на вір прадонны,
дык туту — на ніцы лозы!
Шлях наш бойны,
шлях наш торны,
і імпуту засталася.

Спавіём надзеі песняй,
можа гэта толькі дрвіны...
Будзем думкі рытмам песціць;
што загіне — то загіне...

Будзем слухаць, як гамоняць
каласы ў купальскай хвілі.
Нечаканыя пагоні
капытамі жытга збілі...

Прылажы да долу вуха:
аж зямля дрыжыць і стогне.
Скогат, скарга, скелзы скрухі
дасталіся на сягоння...

Дык няхай бражджыць
навала,
троп-у-троп, пакуль
не згаснем.

Нас бяда пасынкавала,
гадавала перагаса.

Жыць аднойчы давялося:
налівай атруты корац!
"Калупаць не трэба ў носе",
бо у вочы пальцам пораць.

1924

Першага слова,
Першай адзнакі.

Калі вырастае — чакаем дадому,
А ён на спатканні,
На дыскатэцы.
Ён вучыцца,
Служыць,
Кахае.

І бусел у небе высока лунае.
Бацькі зноў чакаюць:
Чакаюць унука,
Першага зуба,
Першага кроку,
Першага слова,
Першай адзнакі.

Калі вырастае — чакаем у гасці.
Калі бусел развучыцца лётаць,
То знікне зямное чаканне.
І што ж тады нас чакае?
Бязлікае выміранне?

Марына СВЯЦКАЯ
нарадзілася ў 1983 годзе.
Выпускніца Балаёўскай БШ Пастаўскага раёна (1999).

ПЛАЧ ДЗЯДОЎ

Смерць свой шлях не прыпыняе.
Курганы ля рэк сівых.
На зямлі — планеце нашай —

КАРМАЗЫНАМ АСМУЖАНЫ
Ведаеш добра: ты вельмі
прыгожая,
вусны твае кармазынам
асмужаны.
Вочы нянацкам жыццё
устрывожылі
і агарнулі сукрыстасцю
кужалю.

Чуў ды не верыў — спатканне
на ростані.
Што ж, будзе сумная песня,
мінорная.
Наша каханне звычайнае,
простое, —
гэта туга футаралам агорнута.

Хвалямі ў хвалях, пакуль не
загінулі,
нас калыхала шалёная Азія.
Можа і мы на акрайках
дэльфінавых,
быццам хлапчук Рафаэльвай
фантазіі.
2.4.1925

ЛЕТУЦЕННЕМ ПРАХАДЖУ НАД КРАЕМ

Летуценнем праходжу над
краем
і загіну быццам летуценне.
Я сумлення не прадаў у краме,
у той бок і вочы не глядзелі.

Свайго сэрца здрадай не
запляміў,
услаўляў каханне, працу,
дружбу.
Мае песні водараць, як язмін,
мае песні — як пялёсткі ружы.

Разам з моцнымі у думцы
смелай
маё сэрца песнямі гаворыць.
Калі свет пад засцілаю
белай —
мы па ім рассыпім жменяй
зоры.

У змаганні многа нас загіне,
у змаганні за Камуну Свету.
Загалосіць вецер пры даліне,
месяц будзе паглядаць, як
сведка...

А пакуль у жылах кроў
іграе —
нам каханне не варожасць
сцэле.
Летуценнем праходжу над
краем
і загіну быццам летуценне.
10.1.1926

"Хада падзей" Да Купалы ў Вязынку

З 1972 года кожны беларус мае магчымасць адзначыць Дзень народзінаў Янкі Купалы на радзіме паэта ў вёсцы Вязынка. Усе жадаючыя могуць далучыцца да свята паэзіі і песні.

Свята сталее, і ўжо на ім выступаюць паэты, якія нарадзіліся пазней за само свята, — Віктар Жыбуль, Рагнед Малахоўскі, Аксана Спрынчан, Віка Трэнас. Свята сталее, але тыя, хто нарадзіўся раней за яго, не перастаюць здзіўляць сваімі вершамі і песнямі — Эдуард Акулін, Анатоль Бутэвіч, Станіслаў Валодзька, Навум Гальпяровіч, Леанід Дранько-Майсюк, Уладзімір Някляеў, Людміла Рублеўская, Уладзімір Скарынкін, Віктар Шніп. Свята сталее, але па-ранейшаму збірае людзей, якія любяць паэзію жыцця і неабьякавыя да жыцця паэзіі.

Яна ПАЎЛЮКАВЕЦ.
НА ЗДЫМКУ: Эдуард АКУЛІН на сваяце паэзіі і песні ў Вязынцы.
Фота Аксаны ЛУНІНЕЦ.

Васількі для Веранікі, валошкі для Максіма

Дзяўчына прадстаўляецца Веранікай, і ўгадаеш... Максіма. Бачыш нябесную кветку васілька, і ўгадаеш... Максіма.

Максіма, які збіраў васількі для Веранікі. Максіма, які ў ліпені-жніўні 1911 года ствараў сваю "Вераніку". Ствараў у Ракуцёўшчыне, дзе 19-гадовы паэт адпачываў пасля заканчэння гімназіі, дзе побач з "Веранікай" узніклі цыклы "Старая Беларусь" і "Места". Дзе ў апошняю нядзелю ліпеня 2006 года маленькая дзяўчынка несла валошкі для Максіма, і не хацелася пытацца яе імя, каб не расчаравацца ў "Ракуцёўскім леце" — леце паэзіі і песні. Леце, у якім сустрапіліся "Жывое слова" (тэатр) і "Роднае слова" (часопіс) у прадстаўленні галоўнага рэдактара Міхася Шавыркіна). Леце, у якім Леанід Дранько-Майсюк ці не ўпершыню не чытаў вершаў пра каханне. Леце, у якім страсны голас Сержа Мінскевіча, здавалася, спыняў дождж. Леце, у якім "Зорка Венера" святліла і ўдзень. І ўсё ж такі Вераніка несла валошкі для Максіма...

Аксана СПРЫНЧАН.
НА ЗДЫМКУ: дырэктар Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Таццяна ШЭЛЯГОВІЧ адкрывае "Ракуцёўскае лета-2006".
Фота Аксаны ЛУНІНЕЦ.

Мёртвых болей, чым жывых.

Боль сціскае маё сэрца.
Што рабіць? Куды ісці?
Паміраюць часта людзі
І без смерці, пры жыцці.

У жыцці нядобрым нашым
Мёртвых болей, чым жывых.
Душы нашы паміраюць —
Ў іх няма крыніц святых.

Віка ШАЎЧЭНКА

нарадзілася ў 1988 годзе.
Выпускніца Балаёўскай БШ (2003).
Дыпламант абласнога конкурсу
юных паэтаў Віцебшчыны.

ПОЛАЦКАЯ АСВЕТНІЦА

Сівыя даўнія гады...
Княжна — прыгожая дзяўчына.
Дзявоцтва хуткія часіны...
Свой шлях ты пракладзеш куды?

Душа хілілася да Бога.
У манастыр вядзе дарога.
Спакойна, ціха у Прыдзвінні.
Княжна названа Ефрасіння.

О, подзвіг велічны дзяўчыны,
Прыгожай, дзіўнай Ефрасінні!
Нязгаснае святло дабра
Прынесла людзям ты, сястра.

Мікола Купава — мастак беларускай гісторыі

Нарадзіўся 31 студзеня 1946 года ў Оршы. Скончыў Мінскае мастацкае вучылішча (1968), Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут (1976). Сябар Беларускага саюза мастакоў. У выставачнай дзейнасці Купава бярэ ўдзел з 1972 года. Плённа працуе ў галіне кніжнай і станковай графікі, акварэлі, жывапісу. У творах распрацоўвае тэму гістарычнай і мастацкай спадчыны беларускага народа. Асноўныя творы: серыя лінарытаў “Выдатныя дзеячы гісторыі і культуры Беларусі”, альбом лінарытаў “Шляхамі Янкі Купалы”, альбом літаграфій “Родны бераг песняра (Якуба Коласа)”, “За радкамі паэта (Міколы Гусоўскага)”, “Міндоўг”, “Вітаўт Вялікі”, “Кастусь Каліноўскі”, “Паўстанне 1794 года (Прывітанне Т. Касцюшкі)”, серыя акварэляў, прысвечаная Язэпу Драздовічу і Фердынанду Рушчыцу. Творы Міколы Купавы захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Музеі Вялікай Айчыннай вайны, Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы, Мемарыяльным музеі Якуба Коласа, у музейным комплексе “Гісторыя і культура Аршаншчыны”, прыватных зборах і галерэях Літвы, ЗША, Польшчы, Швецыі, Вялікабрытаніі... 2006 год — год асабістага і творчага юбілею.

Кароль Міндоўг

ДАЛІНА ПАМ'ЯЦІ

Тэматыка паўстанняў займае вельмі важнае месца ў творчасці Міколы Купавы. А пачаў ён з асобы і дзейнасці Кастуса Каліноўскага. Партрэт нацыянальнага героя (1976), створаны паводле кнігі Генадзі Кісялёва “Сейбіты вечнага”, “З думай пра Беларусь”, з'яўляецца дыпломнай працай мастака. З таго часу прайшло шмат гадоў, але спыніцца на дасягнутым ён не мог. Гэта тэма глыбока запала ў душу мастака, таму яшчэ двойчы рабіў партрэт Каліноўскага (1977 і 1979 гады). Дапамог яму здымак К. Каліноўскага, зроблены перад паўстаннем у 1862 годзе, які дае поўнае ўяўленне пра гэты вобраз і які паслужыў крыніцай натхнення для многіх беларускіх мастакоў. “І мы будзем жыць і ўсведамляць, што гэта наш волат, гэта наш нацыянальны бог”, — лічыць Мікола Купава. Паўстанне 1794 года пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі, разбітае, задуманае, таксама адгукаецца праз смугу часу ў трышціху “За Волю, Роўнасць, Незалежнасць”. Сім-

воліка ў творах даволі багатая, шматгранная, але індывідуальная. У пошуках вобраза Мікола Купава грунтоўна вывучае гісторыю, таму мікракосмас яго твораў не проста жывы, гэта жывая і праўдзівая гісторыя.

ВЫСТАВЫ, ВЫСТАВЫ...

Буйную выставу беларускі мастак плануе толькі праз год. Яшчэ не ўсё падрыхтавана, наперадзе шмат працы. Да юбілею арганізавана невялікая выстава ў фальварку “Добрыя мыслі”, дзе прадстаўлены самыя значныя творы. А вось па восні запланавана выстава ў музеі імя М. Багдановіча, прысвечаная 100-годдзю “Нашай нівы” і “Нашай долі” і 40-годдзю творчай працы Міколы Купавы. Гэта ў будучым. А зусім нядаўна творы мастака складалі арганічную частку буйной выставы “Зямля пад белымі крыламі”, якая была прысвечана

на 75-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Караткевіча. Яны землякі, але не толькі. Яшчэ ў студэнцкія гады Купава ілюстравалі творы У. Караткевіча і зразумеў, якая глыбіня ў гістарычных тэм і колькі трэба часу і сіл, каб пранікнуць у яе нетры.

ШМАТ РАЗОЎ ПРА БЕЛАРУСЬ

Мікола Купава аформіў звыш 30 кніг і альбомаў, напрыклад, “Фрэскі” Сяргея Тарасава. Ён з'яўляецца ўкладальнікам кнігі, прысвечанай беларускаму мастаку Язэпу Драздовічу. Самай жа галоўнай працай — мастацкім афармленнем энцыклапедычнага даведніка “Францыск Скарына і яго час”

(1988) — заслужыў дыплом і медаль імя Ф. Скарыны.

З адумак толькі прыбаўляецца, каб іх рэалізаваць, трэба яшчэ сто гадоў. Але хто сказаў, што гэта не магчыма? Патрэбна моцнае жаданне ды натхненне.

Шмат можна сказаць пра Беларусь. Гэта Купава зразумеў на вуліцах Рыма. Так, творы мастака падарожнічаюць па замежжы, каб раскажаць пра краіну льянных строяў і мужных воінаў, а мастак вандруе

Талант рук і душы

У вагу наведвальнікаў Дзятлаўскага гісторыка-краязнаўчага музея адразу прыцягвае калекцыя мастацкай керамікі Мікалая Несцярэўскага. Тэма — керамічныя пано і посуд, дэкаратыўныя скульптуры і пласты. Творы М. Несцярэўскага кранаюць сваёй дасканаласцю і прыгожасцю.

“Вельмі прыемна, што шэраг маіх работ застанецца ў Дзятлаве, горадзе майго юнацтва. Няхай дакрананне да прыгожага сцвярджае ўсё лепшае, самае добрае ў людзях, дорыць ім радасць”, — сказаў Мікалай Лаўрэнцэвіч у час перадачы сваіх твораў музею (больш за 60 работ). Вось такі ён, гэты чалавек шчодрой душы і вялікага таленту.

Сёлета вядомаму ў Беларусі мастаку-керамісту, члену Саюза мастакоў СССР Мікалаю Лаўрэнцэвічу Несцярэўскаму споўнілася 75 гадоў. Нарадзіўся ён 31 ліпеня 1931 года ў невялікай вёсцы каля Беластанка ў беднай сялянскай сям'і.

У сем гадоў пайшоў у школу. Выкладанне вялося на польскай мове. Дома гаварылі па-беларуску, “па-простама, таму што бацькі лічылі сябе беларусамі, праваслаўнымі.

У 1945 годзе сям'я пераехала ў Дзятлава.

Прызначэнне мастака прывяло Мікалая Несцярэўскага ў Івянец, на фабрыку мастацкай керамікі і вышывіні, дзе яму пашчасціла пераняць у вядомых майстроў цудоўнае і старажытнае ганчарнае майстэрства.

Мастацтва керамікі стала для Мікалая Несцярэўскага энкам жыцця. Тут ён знайшоў сябе, свой мастацкі стыль. Дэкаратыўныя пласты, зробленыя мастаком, упрыгожваюць інтэр'еры многіх грамадскіх устаноў рэспублікі. Мінчанам добра вядома кафэ “Бульбяная” на праспекце Незалежнасці. Уся кераміка тут выканана М. Несцярэўскім. Мікалаем Лаўрэнцэвічам адзін з аўтараў дэкаратыўных керамічных пластоў, якія ўпрыгожваюць станцыю метро “Плошча Якуба Коласа” ў Мінску.

М. Несцярэўскі займаўся афармленнем магазіна “Мінск” у Валгаградзе, кафэ ў Светлагорску і Салігорску. Працаваў над афармленнем будынка аэрапорта “Мінск-2”. Сцены Гродзенскага тэатра лялек, дзятлаўскай гімназіі таксама ўпрыгожаны творамі М. Несцярэўскага.

Іосіф ЗАЯЦ.

па далёкіх куточках, каб лепш спазнаць сваю радзіму. Рым стаў тым натхненнем, якое патрэбна, каб глядзець глыбей, чым сягае ўяўленне. І творчы юбілей мастака з'яўляецца не фінальнай рысай, падведзенай пад працамі і поспехамі, а новым этапам у творчым жыцці Міколы Купавы, падзеяй у культурным жыцці Беларусі.

Марына ГАБРЫЯНІК.

Шкляная Вяселка

ўраджаюць і здзіўляюць.

За кошт чаго дасягаецца такая прыцягальнасць? Па-першае, майстар вельмі ўважлівы да формы. Разам з гэтым мастак здольны “ажыўляць” свае малыя шкляныя скульптуры, надаючы ім дынаміку, пераўтвараючы рухавых сабак ці птушак у дзейныя удзельнікі быцця, што разгортваецца на невялікай выставачнай прасторы. Па-другое, уражае выкарыстаная майстрам палітра колераў. За гэ-

у Барысаве ў чарговы раз прайшла выстаўка майстра дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Аркадзія Новіка. Творца працуе над маленькімі формамі шкляных вырабаў. Амаль што мініяцюрыя кветкі і жывёлы

тым вопытам адчуваюцца вялікая практыка (са шклом Аркадзь Новік працуе ўжо ці не паўвека) і фундаментальная мастацкая школа. Наш зямляк закончыў Ленінградскае Вышэйшае мастацка-прамысловае вучылішча імя В. Мухінай. — Дыпломную работу я рабіў у кераміцы, — згадвае Аркадзь Патапавіч. — Заказчыкам стала кавярня “Марское дно”. Зрабіў насценныя дэкаратыўныя талеркі, насценныя кашпо для кветак і два наборы распісных кукляў для піва.

Увесь час мастака цягнула на радзіму. З

1984 года Новік стала жыве і працуе ў Барысаве. І хаця майстар шкляных спраў меў за плячыма ўдзел у 17 самых розных выстаўках у Санкт-Пецярбургу, не знайшлося Аркадзію Патапавічу месца на Барысаўскім камбінаце прыкладнага мастацтва. Не змог паўплываць на сітуацыю і Саюз мастакоў.

І ўсё ж Новік не здаецца. І больш як 22 гады вырабляе сувеніры, якія разыходзяцца па ўсяму свету, знаходзяць месца ў прыватных зборах калекцыянераў розных краін. А яшчэ — выставы... У 1989 годзе — у Доме прыроды ў Траецкім прадмесці. Праз год — у Палацы мастацтва. У 1998 — у музеі сучаснага выяўленчага мастацтва ў Мінску. У 2006 — у музеі Максіма Багдановіча.

Шкадуе мастак, што яшчэ ніводнага разу не бачылі яго творы ў Гомелі, Мазыры, Калінкавічах (нарадзіўся Новік у Калінкавіцкім раёне). А ўвогуле майстар марыць пра перасоўную выставу. Ды самастойна яму гэтакі праект не адолець. Але можна толькі ўявіць, колькі б радасці юным і дарослым глядачам даставілі персанажы са шкла, зробленыя Аркадзем Новікам.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.
НА ЗДЫМКАХ: Аркадзь НОВІК з сям'ёй; работы майстра.

Ірына ГЛУСКАЯ (Расія, Самара):

"Садзейнічаем умацаванню сувязяў паміж Самарскай вобласцю і Беларуссю"

Летась Самарская абласная грамадская арганізацыя беларусаў "Руска-Беларускае Брацтва 2000" адзначыла 5 гадоў з часу свайго заснавання. Арганізацыя мае прадстаўніцтвы ў такіх расійскіх гарадах, як Тальяці, Сызрань, Нафтагорск, з 2001 года з'яўляецца актыўным членам Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі". З дня заснавання арганізацыі яе прэзідэнтам з'яўляецца Ірына Глуская, жанчына вельмі энергічная і дзелавая. Мае дзве вышэйшыя адукацыі — юрыдычную і эканамічную. Падчас свайго нядаўняга візіту ў Мінск Ірына Глуская завітала ў "Голас Радзімы" і пагутарыла з нашым карэспандэнтам. Ірына Глуская расказвае:

— Наша арганізацыя першапачаткова стваралася не толькі як культурна-асветніцкае таварыства, а шукала самыя розныя шляхі супрацоўніцтва з гістарычнай радзімай. Канешне, мы адзначаем беларускія дзяржаўныя, нацыянальныя святы, значныя юбілейныя даты. Але галоўным лічым усталяванне кантактаў з Беларуссю. У Самары ёсць два гарады-пабрацімы — Віцебск і Гомель. З Віцебскім гарвыканкам мы ўжо падпісалі дагавор аб супрацоўніцтве. Бываем на фестывалі "Славянскі базар у Віцебску". На XV фестываль ездзілі па запрашэнні прэм'ер-міністра Беларусі Сяргея Сідорскага. Вазілі харэаграфічныя калектывы "Сонейка", які цікавы тым, што яго ўдзельніцы, дзяўчынкі розных нацыянальнасцей, танцуюць беларускія танцы.

— **Нараджэнне арганізацыі было вашай ідэяй, што спрыяла яе рэалізацыі?**

— Ведаеце, я часам думаю —

адкуль у мяне такая грамадская актыўнасць? Бацька быў ваенны, нарадзілася ў Арэнбургу. Потым мы бяжонца пераязджалі. Але я добра ведала, што мая прабабуля Еўдакія Міхайлаўна Луцкевіч жыла пад Барысавым, у вёсцы Забашэвічы. Яна стала адным з арганізатараў Першага Усебеларускага з'езда жанчын-грамадскіх работніц, які праходзіў у горадзе Мінску ў 1924 годзе. Я захоўваю сямейную рэліквію — фатаграфію маеі сваякі на гэтым з'ездзе. Можна, мая грамадская актыўнасць ідзе менавіта ад яе.

У Самарскай вобласці жыве каля 14 тысяч беларусаў. Калі мы толькі думалі аб'яднацца ў арганізацыю, у Самарскай вобласці ўжо былі суполкі мардвы, чувашоў, яўрэяў, іншых нацыянальных меншасцяў. Падчас выбараў губернатара я займала пасаду кіраўніка аддзела па ўзаемадзеянні з нацыянальнымі цэнтрамі, такім чынам да-

вялося больш дзесяці гадоў пра іх дзейнасць. І стала неяк крыўдна, што беларускай суполкі няма. Так у 2000 годзе і з'явілася "Руска-Беларускае Брацтва 2000".

— **Што робіцца дзеля захавання беларускасці ў вашай арганізацыі?**

— Для таго, каб захаваць і перадаць дзецім традыцыі беларускай культуры, мы ў асноўную праграму музычнай школы ўнеслі беларускі кампанент. Дзеці спяваюць на беларускай мове і выконваюць беларускія песні — народныя і сучасныя. Касцюмы нам дапамаглі атрымаць супрацоўнікі Дома дружбы народаў, які працуе ў Самары. Абласны Дом дружбы народаў згуртоўвае 20 нацыянальных цэнтраў. Менавіта там маем пакой для работы.

Захаванню беларускасці спрыяе сувязь з Радзімай. Я, напрыклад, прыязджаю ў Беларусь штогод. Аднак не ўсе могуць гэта сабе даз-

воль. У такіх умовах становіцца асабліва важным значэнне газеты "Голас Радзімы" і як крыніцы інфармацыі, і як крыніцы беларускай мовы.

— **А якая мэта вашага прыезду на гэты раз?**

— Цяпер наша задача нумар адзін — наладжанне дзелавых сувязяў паміж Самарскай вобласцю і Беларуссю. І я сустрэлася з беларускімі вытворцамі, кіраўнікамі канцэрнаў, з якімі адбылося падпісанне пратакола аб намерах. Мы плануем стварэнне Гандлёвага дома "Самара — Беларусь", але ўзнікаюць пэўныя праблемы. Адна з асноўных — у беларускай эканоміцы вельмі важкі дзяржаўны кампанент, а ў расійскай — рыначны.

Аднак з аптымізмам глядзім на ажыццяўленне праекта. Нездарма ж С. Сідорскі падпісаў пагадненне аб прамым супрацоўніцтве Самарскай вобласці і Рэспублікі Беларусь.

— **Якія беларускія тавары могуць зацікавіць самарскіх спажывцоў?**

— У Самарскай вобласці зусім не прадстаўлена беларуская кандытарская, лікёра-водочная, малочная прадукцыя, дзіцячае харчаванне. Думаю, карыстаўся б попытам беларускі тэкстыль. Вось зараз на мне касцюм беларускай вытворчасці. Ды і большасць адзення я купляю ў Беларусі ці знаходжу беларускую прадукцыю ў Расіі. Прыбыліваюць і добрая якасць, і даступны кошт. Нам, этнічным беларусам, вельмі хацелася б завесці ў наш рэгіён прадукцыю, якая б была канкурэнтаздольнай і па асартыменце, і па цэнах. Адна справа, калі яе вызупі карабейнікі, іншая — створана адно аптовае звязно для прасоўвання беларускіх тавараў ці гандлёвы цэнтр.

**Гутарыла Алена СПАСЮК.
НА ЗДЫМКУ: Сяргей СІДОРСКИ і
Ірына ГЛУСКАЯ.**

Раман ВАЙНІЦКІ (Літва, Вільнюс):

"З дзяржаўнымі органамі ў нас партнёрскія адносіны"

— **Спадар Раман, важным пытаннем для беларусаў Літвы з'яўляецца магчымасць паступлення выпускнікоў школы імя Ф.Скарыны ў вуну Беларусі. Як яно вырашылася сёлета?**

— На сённяшні дзень, дзякуючы Міністэрству адукацыі Беларусі, і ў першую чаргу начальніку аддзела замежных сувязяў Генадзіу Пяцігору, пытанне аб навучанні ў Рэспубліцы Беларусь вырашылася станоўча. Падпісана пагадненне аб тым, што да першага мая кожнага навучальнага года беларускія арганізацыі замежжа маюць магчымасць падаваць спіс выпускнікоў, жадаючых паступіць у вуну Беларусі. Потым вызначаецца форма іспытаў, праводзіць якія спецыяльная камісія з Мінска. У гэтым годзе было тэсціраванне па беларускай мове. З 26 выпускнікоў 16 выказалі жаданне паступаць у беларускія вуну. Сярод іх былі не толькі вучні нашай школы, але і дзеці з Клайпеды і Вісагінаса, якія вывучалі мову на базе суполак, таму ім было дазволена прайсці тэсціраванне па рускай мове.

У сярэдзіне ліпеня мы здалі дакументы ў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, адкуль яны былі разасланы па навучальных установах. Сёння ўжо да-

кладна вядома, што 16 нашых выпускнікоў з'яўляюцца студэнтамі вуну Беларусі. Многія паступалі ў навучальныя ўстановы Літвы. У канцы жніўня — пачатку верасня будзе складзены рэйтынг паспяхоўнасці школ. У мінулым годзе мы займалі сёмае месца сярод усіх літоўскіх школ па паказчыках здачы дзяржаўных і выпускных іспытаў, паступлення, узроўню выкладання замежных моў.

— **На якой стадыі зараз пытанне аб спрашчэнні пераходу мяжы ў Варэнскім раёне?**

— Адрозна пасля III з'езда Згуртавання члены Рады напісалі лісты з просьбай разгледзець пытанне спрашчанага пераходу мяжы для памежнага насельніцтва ў пагранічныя службы Літвы і Беларусі. На наш зварот звярнулі ўвагу, і ўжо зараз на святы адкрываюць ўсе прапускныя пункты. Гэта першы крок, за якім, спадзяемся, будуць і іншыя, больш значныя.

— **Якія намаганні прыкладаюць беларусы Літвы па ўзнаўленні трансляцыі канала "Беларусь-ТБ"?**

— Ад імя ўсёй беларускай меншасці (у Літве, па афіцыйных звестках, беларусаў больш за 40 тысяч) звярталіся ў Камісію па ра-

дзё і тэлебачанні Літвы з просьбай дазволіць вяртанне беларускага тэлебачання. Тым больш, што вельмі станоўчыя водгукі аб праграмах "Беларусь-ТБ" даюць і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей — рускія, палякі. З задавальненнем глядзелі гэты канал і літоўцы. Да сённяшняга дня адказу не было, як не было і суда па гэтай справе. Але мы верым ў тое, што ў хуткім часе зноў будзем глядзець перадачы і выпускі навін з Беларусі, штодзень дзесяці гадоў аб тым, як жыве наша Радзіма.

— **Як складваюцца адносіны ў Згуртаванні з дзяржаўнымі органамі Літвы?**

— Пры Дэпартаменце нацыянальных меншасцяў і эміграцыі пры ўрадзе Літоўскай Рэспублікі існуе Каардынацыйная Рада нацыянальных меншасцяў, беларускую прадстаўляем прэзідэнт Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый Лявон Мурашка і я. Галасы прадстаўнікоў беларускай супольнасці ўлічваюцца пры абмеркаванні правоў нацыянальных меншасцяў у Літве, прыняцці закона аб грамадзянстве. Часта ўздымаюцца праблемы, якія датычацца не толькі пытанняў нацыянальнасцяў, але і палітычнага, сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, яе наву-

На старонках "Голасу Радзімы" часта з'яўляюцца матэрыялы, прысвечаныя жыццю нашых суайчыннікаў у Літве. Узгадаем, што беларуская дыяспара ў гэтай краіне — адна з самых згуртаваных за мяжой. 18 суполак уваходзяць у галоўны кіруючы цэнтр — Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве. Важнай падзеяй у дзейнасці аб'яднання стаў III з'езд Згуртавання, які адбыўся ў красавіку бягучага года. На ім ўзнімаўся пытанні наконт паступлення дзяцей этнічных беларусаў у вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі, аб адключэнні ў Літве канала "Беларусь-ТБ", аб адкрыцці на мяжы Беларусі і Літвы спрошчанага пункта пераходу для насельніцтва памежжа. Як вырашаюцца гэтыя праблемы, расказвае віцэ-прэзідэнт Згуртавання, намеснік дырэктара беларускамоўнай школы імя Ф. Скарыны, старшыня віленскага гарадскога клуба "Сябрына" Раман ВАЙНІЦКІ.

ковага патэнцыялу. На апошніх пасяджэннях, напрыклад, разгледзена ўступленне Літвы ў НАТА і Еўразону. Нас запрашаюць на пасяджэнні Сойма, сустрэчы з Прэзідэнтам краіны, мэрам горада Вільнюса. З дзяржаўнымі органамі Літвы ў нас склалася і зваротная сувязь: члены Сойма, прадстаўнікі Дэпартаменту і ўрада прысутнічаюць на мерапрыемствах, якія праводзіць Згуртаванне.

— **Наколькі насычанае жыццё беларусаў сёлета?**

— Традыцыйна адсвяткавалі заканчэнне навучальнага года, пры фінансавай падтрымцы Дэпартаменту нацыянальных меншасцяў і эміграцыі адзначылі Дзень Незалежнасці Беларусі, арганізавалі фотавыставу, правялі Купалле. У гэтым годзе працяг атрымаў праект вучняў і настаўнікаў школы "Шляхамі Ф. Скарыны". Распачаўся ён у 2003 годзе і быў прысвечаны дзейнасці першадрукара ў Вільнюсе. На гарадскім конкурсе дзеці занялі з ім 3-е месца, прадставілі праект у Клайпедзе. Сёлета ажыццявілі праект "Шляхамі Ф. Скарыны: пражскі перыяд": 46 чалавек — пяць дзён адправіліся ў Прагу. Хочацца падзякаваць Дэпарта-

менту за сродкі, што выдзелены на выданне літоўска-беларускага слоўніка (кіраўніком гэтага праекта з'яўляецца наша актывістка, намеснік дырэктара школы імя Ф. Скарыны Данута Базар).

Зараз рыхтуемца да пачатку навучальнага года: рамантум будынак, абнаўляем бібліятэку. Безумоўна, усе беларусы Літвы з нецярплівацю чакаюць Свята песні, якое плануецца правесці ў гэтым годзе ў Вільнюсе 1 кастрычніка. Прысвечана яно будзе юбілею Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый. Як звычайна, прыедуць усе мастацкія калектывы Літвы, запысуць артыстаў з Беларусі, прадстаўнікоў дзяржаўных і грамадскіх устаноў абедзвюх краін.

Вельмі ўдзячны за падтрымку Пасольству Рэспублікі Беларусь у Літве і асабліва новаму паслу Уладзіміру Дражыну, які адрозна пазнаёміўся з кіраўнікамі Згуртавання, наведваў беларускамоўную школу, сустрэўся з беларусамі ў Каўнасе, Друскінінкай, Клайпедзе, Вільнюсе. У канцы жніўня запланавана сустрэча ў пасольстве, на якой будуць абмеркаваны ўсе хвалючыя пытанні, што можна вырашыць агульнымі намаганнямі.

**Гутарыла
Кацярына НЕМАГАЙ.**

Україна, Ізяслаў

Ад перакладчыка

Дзень добры!

Скончыў працу над перакладам навелы майго любімага пісьменніка Андрэ Маруа "Мірына". Працаваў з перапынкамі амаль 9 месяцаў, насалоджаваючыся мілагучнасцю французскай мовы, якую імкнуўся заўсёды практыкаваць у сваім жыцці, як і дзве іншыя: беларускую і польскую... Навела класіка французскай літаратуры "Мірына" пралівае святло на некаторыя малавядомыя бакі творчага працэсу пісьменнікаў. Мы, чытачы, не задумваемся над тымі абставінамі, якія дапамаглі аўтару твора ствараць той ці іншы вобраз героя. Таму навелу А. Маруа я лічу проста ўзорным творам, які ярка раскрывае ўсе перытеты стварэння вобраза Мірыны, герайні п'есы Крысціяна Менэтрые, якую "нарадзілі" выпадковыя абставіны... Якім чынам?! Калі ласка, чытайце ўважліва тэкст навелы — і вы самі знойдзеце адказ на пытанне...

Пятрусь КАПЧЫК.

Творчасцю Крысціяна Менэтрые захапляліся знакамідыя пісьменнікі нашага пакалення. Шчыра кажучы, было ў яго і нямала ворагаў, часткова таму, што дзе поспех — там і ворагі, часткова таму, што да Менэтрые прызнанне прыйшло позна, і да гэтай пары яго паплечнікі па пляру і крытыкі літаратуры ўжо прызвычаліся бачыць у ім паэта для абранага кола людзей, які выклікае павагу, але няздатны стаць пестуном грамады, а таму захапляцца яго творамі было і прыстойна, і бяспечна. Пачатак кар'еры Менэтрые паклала яго жонка Клер, кабетна славалюбівая, палкая і дзейная, якая ў 1927 годзе пераканала кампазітара Жана-Франсуа Мантэля напісаць музыку для лірычнай драмы "Мэрлін і Вівіяна". Але канчатковым ператварэннем Крысціяна ў аўтара сцэнічных п'ес, якія не сыходзяць з падмосткаў тэатраў, мы абавязаны акцёру Леону Ларану. Гэтая гісторыя амаль нікому невядома і, на мой погляд, заслугоўвае ўвагі, таму што пралівае святло на некаторыя малавядомыя, ці, лепш сказаць, маладаследаваныя бакі яго творчасці.

Леон Ларан, які адыграў такую жыватворную ролю ў адраджэнні французскага тэатра паміж дзюма войнамі, на першы погляд, менш за ўсё нагадваў "камедыянта". Цалкам пазбаўлены самаўлюбёнасці, заўсёды гатовы без усялякае карысці садзейнічаць поспеху лоблага шэдэўра, ён у літаральным сэнсе слова быў жрацом тэатральнага мастацтва, і пры гэтым выдзяляўся незвычайнай адукаванасцю. Усё, што ён любіў у мастацтве, было сапраўды вартае ўвагі, але гэтага мала: ён ведаў і разумеў самыя складаныя і непапулярныя творы. Стварыўшы сваю ўласную труп, ён наважыўся ажыццявіць пастаноўку эсхілавага "Праметэя", еўрапідавага "Вахханкі" і шэкспіраўскага "Навальніцы". Яго Праспера і Арыель у выкананні Элен Месер запамніліся многім з нас. Як акцёр і пастаноўшчык, Ларан удыхнуў новае жыццё ў творы Мальера, Мюса і Марыва ў той час, калі пагружаны ў спячку Тэатр Камедзі Франсэз яшчэ толькі чакаў з'яўлення Эдуарда Бурдэ, якому было наканавана разбудзіць яго. Нарэшце, сярод нашых сучасных пісьменнікаў Ларан змог знайсці тых, хто быў варты працягнуць цудоўную традыцыю паэтычнага тэатра. Французская драматургія абавязана яму школай і цэлай плеядай аўтараў.

Я ўжо казаў, што з першага погляду Ларана было цяжка

прыняць за акцёра. На самой справе — яго інтанацыя, манеры, мова хутчэй выдавалі ў ім настаўніка або лекара. Але такое ўражанне захоўвалася нядоўга. Варта было на працягу пяці хвілін паназіраць яго ігру на сцэне, каб узлётніцца, што перад вамі вялікі акцёр, надзелены надзвычайным дарам пераўвасаблення, які з роўным поспехам здольны быць велічным Аўгустам у "Цыне", трагікамічным Базыльём у "Севільскім цырульніку" або цешыць глядачоў у ролі абата з камедыі "Няма патрэбы біцца аб заклад".

Крысціян Менэтрые быў у захапленні ад Ларана, не прапускаў аніводнай прэм'еры з яго ўдзелам, але, па ўсёй верагоднасці, паміж пісьменнікам і акцёрам ніколі б не адбылося асабістага знаёмства, таму што яны абодва былі сарамлівымі, не ўмяшайся ў гэту справу Клер Менэтрые. Клер падзяляла захапленне мужа Леонам Ларанам, яна марыла, каб Крысціян пісаў для тэатра, і пры гэтым цудоўна разумела, што падштурхнуць яго ў гэтым кірунку творчасці можа толькі па-сапраўднаму культурны акцёр. Таму яна вырашыла абавязкова ўвесці Леона Ларана ў кола сваіх інтымных сяброў, і ёй гэта ўдалося. Клер усё яшчэ была прыгажуняй з матавай скурай і аквамарынавым вачамі, а Ларан ніколі не мог утрымацца перад жаночай прыгажосцю. У дадатак да ўсяго, з тае хвіліны, як знаёмства адбылося, мужчыны не маглі нагаварыцца пра тэатр. У Крысціяна было мноства розных ідэй на гэты конт, і большасць з іх супадала з поглядамі знакамітага акцёра.

— Самая вялікая памылка рэалістаў, — гаварыў Крысціян, — у тым, што яны на сцэне па-рабску капіруюць паўсядзённую мову... А глядзяч якраз шукае ў тэатры зусім іншае... Нельга забывацца пра тое, што драма нарадзілася з абраду, што шэсці, выхадзі і хоры займалі ў ёй вялікае месца... Ды і ў камедыі гэтакасама... Нам нагадваюць, што Мальер жа прыслухоўваўся да мовы кручнікаў моста мянялаў... Магчыма, нават бясспрэчна, аднак жа ён прыслухоўваўся да гэтай мовы з тым, каб потым яе стылізаваць.

— Вы маеце рацыю, — адказаў Леон Ларан. — Вы абсалютна маеце рацыю. Вось чаму мне і хочацца, Менэтрые, каб вы пісалі для тэатра. Вашы лірычныя тырады, вашы вобразы... Насуперак павярхоўнаму ўражанню, яны — надзвычайны матэрыял для акцёраў. Ускладзіце ж на сябе ролю скульптара. Мы дадзім жыццё вашым статуям, — Ларан прамаўляў кароткі-

Андрэ МАРУА

Мірына

мі фразамі, якім яго цудоўны голас надаваў глыбокую выразнасць.

— Дык жа я і так пішу для тэатра, — адказаў Крысціян.

— Не, даражэнькі! Не! Вы пішаце паэмы-дыялогі, гэта тэатр на канапе каля каміна, але вы ж ніводнага разу не рызыкнулі паўстаць перад публікай.

— Мае п'есы не ставяць.

— Скажыце лепш, што вы ніколі не імкнуліся да таго, каб іх ставілі. Вы ніколі не лічыліся з законамі сцэны. А без гэтага няма тэатра... Калі вы ўбачыце, што такое рэпетыцыя... А гэта лепшая школа... Разумеце, вы яшчэ не пазбавіліся — на мой погляд, гэта ваш адзіны недахоп — ад нейкай хадульнасці сімвалізму... Дык вось, як толькі вы пачуеце свой тэкст са сцэны, вы самі заўважыце ўсе свае хібны. Тэатральны падмосткі для драматурга — тое ж самае, што для аратара пласцінка з запісам яго голасу. Ён чуе свае памылкі і выпраўляе іх.

— Вось гэтыя самыя словы я "барабаню" Крысціяну ад світаня да змяркання, — сказала Клер. — Ён створаны для тэатра.

— Не ведаю, — прагаварыў Крысціян.

— Але што вам не дае паспрабаваць?! Я вам паўтараю: напішыце п'есу для мяне.

— На які сюжэт?

— Ды іх у вас сотні, — сказаў Леон Ларан. — Божа мой, кожны раз, калі мы сустракаемся, вы апаўвадаеце мне першую дзею якой-небудзь п'есы, якая амаль заўсёды бліскучая. Сюжэт! Ды вам трэба толькі сесці за стол і запісаць тое, што вы мне ўжо апаўдалі... І ўвогуле, гэта ўсё вельмі проста. Я з заплюшчанымі вачамі вазьму любую п'есу, якую вы мне прынесце.

Крысціян на нейкі момант задумаўся.

— Бадай, у мяне ёсць адна ідэя, — прамовіў ён. — Вы ведаеце, як я імкнуся прыцягнуць увагу французцаў да пагрозы вайны з боку вар'ятаў, якія зараз правяць у Нямеччыне...

— Я чытаў вашы артыкулы ў "ФІГАРА", — сказаў Леон Ларан. — Яны красамоўныя і карысныя. Але толькі, вы самі ведаеце, занадта сучасная п'еса...

— Ды не, я зусім не збіраюся прапаноўваць вам п'есу з сучаснага жыцця. Я хацеў бы перанесці дзею п'есы зусім у іншую эпоху. Памятаеце, як паводзілі сябе афіняне, калі Піліп Македонскі патрабаваў жыццёвай прасторы і заваёўваў адну за другой маленькія грэцкія дзяржавы? "Сцеражыцеся, — гаварыў афінянам Дэмасфен. — Сцеражыцеся! Калі вы не прыйдзеце на дапамогу Чэхаславакіі, вам таксама не пазбежыць пагібелі". Але афіняне былі даверлівыя, лёгкадумныя, а ў Піліпа была пятая калона... Дэмасфен пацярпеў паражэнне... А

потым аднойчы прыйшла чарга Афіна... Гэта будзе другая дзея.

— Цудоўна! — з натхненнем выгукнуў Ларан. — Вось вам і сюжэт! А зараз не адкладайце яе надоўга і за работу!

— Пачакайце, — сказаў Крысціян. — Мне яшчэ патрэбна сёе-тое перачытаць. Але я ўжо ўяўляю, якім вы будзеце бліскучым Дэмасфенам. Не сумняваюся, што ролю Дэмасфена возьмеце вы?!

— Безумоўна!

Зачараваная Клер да пятай гадзіны раніцы цешылася іх спрэчкамі пра будучую п'есу. Калі Ларан і Менэтрые разышліся, асноўныя сцэны былі ўжо намечаны. Крысціян нават прыдумаў фінальную рэпліку. Пасля мноства падзей раптоўная смерць Піліпа здаецца цудоўна, калі рагуе Афіны. Але Дэмасфен не верыць у цуды, у тое, што афіняне можа выратаваць што-небудзь іншае, апроч іхняй уласнай волі, мужнасці і стойкасці. "Так, — гаворыць ён, — я чую... Піліп памёр... Але як завучу сына Піліпа?" І чыйсьці голас адказвае: "Аляксандр!"

— Выдатна! — выгукнуў Леон Ларан. — Выдатна! Я ўжо ўяўляю сабе, як я гэта скажу... Менэтрые! Калі вы не закончыце п'есу на працягу месяца, вы не варты тэатра.

Праз месяц п'еса была напісана. Зараз мы ведаем, што яна апраўдала ўсе спадзяванні Клер і Ларана. Але калі пасля чыткі п'есы ў тэатры, якая стала сапраўдным трыумфам аўтара, Ларан заявіўся да Крысціяна, каб дамовіцца пра падзел роляў, тэрмінах пастаноўкі і рэпетыцыях, выгляд у акцёра быў заклапочаны і збянтэжаны. Крысціяну, хваравіта надумліваму, як усе мастакі, калі справа тычыцца іх твораў, здалася, што Ларан не зусім задаволены.

— Не, — сказаў ён жонцы пасля адыходу Леона Ларана. — Не, штосьці яго не радуе. Але што?.. Ён мне не сказаў... Але нешта няўлоўнае... Я не буду казаць, што п'еса яму не падабаецца... Наадварот, ён зноў гаварыў пра сваю ролю з захапленнем, у шчырасці яго немагчыма ўсумніцца... Але ў яго засела нейкая патаемная думка... У чым справа... Не разумею...

Клер усміхнулася.

— Крысціян, — сказала яна. — Вы — вялікі пісьменнік, і я ад усёй душы захапляюся вамі. Але вы чуліліва наіўны ва ўсім, што закранае самыя простыя чалавечыя адносіны. Паверце мне, я абсалютна цвёрда ведаю, што адбылося.

— Што ж?

— Праўдзівей сказаць — чаго не адбылося. Чаго не хапае... А не хапае ў вашай п'есе, даражэнькі мой, ролі для Элен Месер... Прызнавайцеся па справядлівасці, што я вас пра гэта пацярэдвала.

— Заканчэнне будзе. —

Асабістае
Час, які спыніўся

Студэнцкія гады — гэта самы цікавы час у жыцці. А ў мастацкім інстытуце зусім іншыя ўмовы, як у іншых навучальных установах. Хто можа ўтрымаць мастака, калі яму патрэбна свабода творчасці? Нельга стаць мастаком без любові да сваёй справы і мастацтва, без натхнення. Калі такі цяжар ляжыць на плячах студэнта, то патрэбна нейкая разрадка.

Прышла пара сесіі. Калі паглядзець на студэнта-мастака, здаецца — нічога не робіць, толькі малое нейкія кампазіцыі з фігурамі, выстаўляе іх на прагляд. Гэта ж не формулы па матэматыцы ці фізіцы. І не тое, што трэба ведаць студэнту-медыку, каб стаць сапраўдным урачом.

Калі быў здадзены апошні экзамен, хлопцы сабраліся адзначыць гэту нагоду. Сабраліся ў інтэрнаце на трэцім паверсе, дзе жылі студэнты-мастакі. На другім паверсе — акцёры, а на першым — магазін. Вось там і куплялі сухое сталовае віно "Эрэці", якое каштавала рубель і восем капеек. Потым неяк стала даражэй на чатыры капейкі, дык трэба было бачыць і чуць, як усе абураліся.

Прайшоў нейкі час, і ўсе заўважылі, што не хапае дзяўчат. Усе паглядзелі на мяне. "Хвілінку. Зараз".

Далёка не трэба было хадзіць, таму што ў гэты час будавалі метро, і ўсе прыпынкі былі пад вокнамі мастацкага інтэрната. На вуліцы пачало змярканца, людзей шмат, цяжка ў натоўпе ўбачыць прыгажунь. Я пачуў незвычайны тэмбр голасу. Вось яна! І падыйшоў да дзяўчат.

Адна з іх прапанавала білет на оперу "Дон Паскуале". Ну як не згадзіцца, калі цябе запрашае дзяўчына! І вось я ў тэатры оперы і балету.

Пасля тэатра пайшоў у інтэрнат. Усе сядзяць, глядзяць на мяне і пытаюцца: "Дзе дзяўчатчы?" Усім здалася, што я толькі выйшаў і зайшоў. Калі паказаў праграму трохактавай оперы, мне ніхто не паверыў.

Быццам два паралельныя сусветы былі побач. Доўгі час тэатральная праграма вісела ў нашым пакоі, як напамін пра час, які спыніўся.

Ігнат СТУДЗЕНЬ.

Юлія МАРОЗАВА

Беларускі Златавуст

Памяці Кірылы Тураўскага

Наш Златавуст

Лагоднасці людской, о дзіва!

і гонару за дар свой

Не шукаў,

А славіў Бога на сваёй радзіме

І слова Божа ён вучням перадаў.

Кірыл — імя асветніка

славянаў —

Так нараклі ў манахстве яго,

І Златавустам, як Царградскім

Іаанам,

Назваў народ за прыгажосць

дзівосных слоў.

Па ім

Жыццё святое выяўлялася,

Як промень сонца,

Свеціць ён і зараз, праз гады.

Кірылам Златавустам

Златаславам

Ты ў памяці сыноў твайг зямлі

Жыві —

У прапаведзях, мудрых павучаннях,

У творах паэтычных моцы "слоў",

Якія і цяпер не страцілі ні моцы,

ні значэння,

Усіх твайг сыноў.

Давалася мне пазнаёміцца з чароўнай жанчынай, спявачкай Вольгай Сотнікавай. Але гэта сустрэча атрымалася і амаль развітальнай. Склалася так, што Вольга хутка выедзе за межы Беларусі, чакіе яе прыемнае і пакуль што невядомае падарожжа. І раней былі стажыроўкі, гастролі ў розных краінах свету, але цяпер у дарогу заве не лёс спявачкі, а лёс жанчыны. Хаця несправядліва я падзяліла — проста лёс.

Вольга СОТНИКАВА:

“Мексіка — гэта не так ужо і далёка”

атрам “Амадэй” оперы “Вайна і мір”. Сотнікава выконвала ролю Ахросімавай. У Англіі Вольга выконвала партыю Вольгі і маці Ларынай ў оперы “Яўген Анегін” на рускай і на англійскай мовах. І такім чынам яна навучала англічан спяваць гэту оперу на рускай мове.

ны спектакль, дакладней перформанс, акустычная медытацыя. Ажыццяўленню гэтага праекта спрыяў Японскі цэнтр культуры ў Беларусі, які ўзначальвае Масако Тацумі. Яна і перавяла тэкст вершаў на рускую мову. Гэты спектакль неаднаразова паказваўся на сцэне філармоніі і ў зале камернай музыкі. Выйшаў дыск з запісам выступлення, які вельмі ўразіў японскіх слухачоў. З Японіі прыйшло па Інтэрнэце запрашэнне паказаць музычны праект у іх. Шмат добрых водгукаў выказана наконт “Песень Басэ” ў японскіх часопісах. Для Вольгі гэта бязмерна прыемна. Ад канцэрта ў яе самой засталіся надзвычай моцныя ўражанні.

спявае. Як лічыць Вольга, спяваць музыку — гэта мастацтва. Аказваецца, чым прасцей фанетыка мова, тым лягчэй яна кладзецца на оперу. Сама Вольга добра гаворыць на англійскай, італьянскай мовах, крышку слабей валодае нямецкай, вучыць французскую і іспанскую, упэўнена, адолее і японскую. Галоўнае, сур’ёзна за гэту справу ўзяцца.

А вось апрацаецца Вольга з беларускім шармам. У пачатку творчага шляху ёй у гэтым дапамагала маці: раіла і купляла ўбранні. На сцэну трэба прыгожай выходзіць. Тут працуе ўсім вядомае выказванне “сустрэкаюць па адзенні”. Артгуст ён на тое і аргыст, ён павінен працаваць над сваім вобразам, выпрацоўваць артыстычную індывідуальнасць. Творчы лёс звёў Вольгу з беларускіх дызайнерамі са студыі Аляксандра Варламава. Гэта Людміла Лабкова і Аляксандра Буднік. Яны працуюць з акцэнтам на індывідуальнасць. І тыя сукенкі, што створаны для Вольгі, створаны сапраўды для яе.

ЖЫЦЦЁ ЗМЯНЯЕЦЦА...

Вольга Сотнікава з’яўляецца саістай Беларускай дзяржаўнай філармоніі. А яшчэ Вольга Сотнікава зусім нядаўна стала жонкай абаяльнага мексіканца Марко Антоніа Рамаса, які цудоўна спявае пад гітару. Хутка педзе за мужам, але спявачкай быць не перастане. Пакідаючы філармонію, Вольга Сотнікава спадзяецца на далейшае супрацоўніцтва, на сумесныя праекты ў Беларусі. Дзверы не зачыняюцца, проста змяняецца жыццё.

Марына ГАБРЫЯНІК.

КАРАНІ І ТАЛЕНТ

Мне было цікава даведацца, ці беларускага паходжання Вольга. Адказ не прымусіў сябе чакаць. Бацька Вольгі рускі, ды і прозвішча Сотнікаў гучна гаворыць пра гэта. Праўда, бабуля па бацькавай лініі нарадзілася на Сахаліне, на беразе акіяна, мае японскія карані. А вось маці напалову беларуска і палячка. Разгалінаваны радавод атрымаўся. Сама ж Вольга нарадзілася ў Мінску. Тут закончыла музычную школу па класе фартэпіяна, затым музычнае вучылішча імя Глінкі па класе харавое дырыжыраванне, а ў Акадэмію музыкі паступала як вакалістка.

На гэтым навучанне не спынілася. Вольга прайшла аспіранцкі курс у Каралеўскім северным каледжы музыкі ў Манчэстэры (Англія). Затым выйграла конкурс і пры падтрымцы Фонду Моцарта (Аўстрыя, 1998-1999) працягнула навучанне, адначасова спяваючы на сцэнах краін Еўропы. Пашчасціла таксама стажыравацца ў Італіі ў Опернай акадэміі ў горадзе Рыміні і ў Еўрапейскім інстытуце ў Фларэнцыі. Шмат давалася вучыцца, але гэта прыемны і каштоўны багаж. Талент і праца давалі свой плён: Вольга стала лаўрэатам трох міжнародных конкурсаў. У 1998-м — 3-е месца ў конкурсе маладых оперных спевакоў, арганізаваным Міжнароднай летняй акадэміяй “Прага — Вена — Будапешт” у Бадэне. У жніўні 2001-га заняла 1-е месца на Міжнародным фестывалі ў Ланголене (Уэльс) у намінацыі фальклорныя сольныя спеў. А ў 2003-м — перамога на 6-м Міжнародным конкурсе на оперную ролю ў Фларэнцыі (опера “Сястра Анжэліка” Пучыні, роля цёткі Прынцэсы).

Вялікае значэнне для опернай артысткі скажу шчыра, для мяне нястомны рух “БМАgroup” у развіцці творчай ініцыятывы надзвычай паказальны. Сваім імпульсам яны прымусілі мяне зацікавіцца нават такімі гуртамі, да творчасці якіх раней ставіўся іранічна. Сярод такіх і гомельскія англамоўныя металу “Gods Tower”, тэхнічныя здольнасці якіх я запрымкеў яшчэ напачатку іх шляху, але банальнасць падыходу да сродку выяўлення зместу сваёй творчасці расчароўвала надзвычайна. І вось “БМАgroup” вырашыла чар-

мае праца з канцэртмайстрам ці акампаніятарам. Спачатку Вользе давалася выступаць з піяністкай Таццянай Старчанкай, заснавальніцай і гаспадыняй “Музычнай гасцёўні”. Яна была ў нейкай ступені настаўніцай для спявачкі, у яе можна было шмат чаму навучыцца. Цяпер Вольга спявае пад акампанемент Алены Лузан. Гэта вельмі тонкі піяніст і музыкант. Усе дуэтныя праграмы і праграмы сучаснай музыкі праходзяць з яе ўдзелам.

МУЗЫКА, ПРАЦА І ПРАЕКТЫ

Вольга Сотнікава — спявачка класічная, рэпертуар яе разнастайны і насычаны. Падрыхтавана некалькі камерных сольных праграм, з якімі яна выступала на канцэртах у Беларусі, Англіі, Германіі, Італіі, Манака, Расіі, ва Украіне, у Францыі і іншых краінах. Спявачка выступае з праграмай камерных вакальных дуэтаў. Напрыклад, дуэт Вольгі Сотнікавай і Святланы Старадзеткі з’яўляецца гарманічным творчым саюзам. Яны выконваюць романсы Глінкі, Варламава, Грачанінава, Шумана і іншых.

У Вольгі багаты не толькі камерны, але і оперны рэпертуар. Гэта грандпраекты, не менш. Напрыклад, да юбілею Л. Талстога ў Яснай Палыне спявачка ўдзельнічала ў пастаноўцы з ім ім’ем “Gods Tower”, якім усё ж удалося скарыць сваімі песнямі метал-фэнаў розных краін Еўропы, дзе выдаваліся іх дыскі нават тады, калі ў Беларусі музычна-выдавецкая дзейнасць яшчэ драмала. І калі першыя беларускія трыб’юты абмяжоўваліся акурат межамі краіны, дык пераасэнсавачы творчасць славуных гамельчан пажадалі гурты не толькі з Беларусі, але і з Расіі, Украіны. Тут былі цікавымі самі падыходы творчых асоб.

Памятаючы, як на гастроях мінскага “Тэаўруса” ў Расіі тамтэйшыя метал-фэны зайздросцілі акурат моўнай вабнасці нашых музыкаў (“Як вам шанцуе: у вас ёсць мова, якая робіць гурт проста непаўторным”, нібыта ў іх мовы горшыя магчымасці), я не здзіўіўся, што гурты з Масквы, Пензы, Санкт-Пецярбурга прасіліся дазваліць ім паспрабаваць сябе ў беларускамоўі. Дзіўна, што нашы часам з-за нейкай банальнай ляюты разыгрывалі з сябе пільных захавальнікаў першакрыніцы (“Soulsides” з Мінска, “MLA” і “Rasta” з Гомеля ды іншыя (сярод іх, на жаль, і новы гурт Ножы-

Вользе належыць ідэя, якая стала потым грандыёзным праектам: паставіць у Беларусі оперу Расіні “Золушка”. Раней яна ніколі не гучала з беларускай сцэны, і вось, дзякуючы ініцыятыве маладой спявачкі і маэстра, народнаму артысту Расіі Генадзю Праватарава, опера была пастаўлена. Гэта быў канцэртны варыянт з Вольгай у галоўнай ролі.

З кампазітарам Ганнай Казловай спявачка таксама давалася працаваць. Гэта была шыкоўная прэм’ера мюзікла “У замку Радзівілаў, ці Гісторыя вечага кахання”. Хутка гэты твор будзе пастаўлены ў Варшаве.

Яшчэ адзін праект, высокая ацэнены, — гэта “Песні Басэ”. Маюць Басэ — самы вядомы паэт Японіі XVII стагоддзя, які пісаў у стыле хайку. Ён быў вандроўнікам і за ўсё жыццё напісаў больш за дзесяць тысяч вершаў. Праект “Песні Басэ” ствараўся спецыяльна для Вольгі Сотнікавай сучасным беларускім кампазітарам Ганнай Кароткінай на вершы японскага паэта. Гэта незвычайны камерны музыч-

ВОБРАЗ ОПЕРНАЙ СПЯВАЧКІ

Гэта вобраз жанчыны ў шыкоўнай сукенцы, якая прыгожа

Слухай сваё

Не проста трыб’ют, а вяртанне

ка “Drago-Flame”). На ішчасце, такіх няшмат, але яны згубілі шанец прагучаць гэтак жа нечакана, як пензенскія “Янтарныя Слёзы”, маскоўскія “Навіі Сонм”. Нядзіўна, што менавіта яны маюць самыя таямнічыя і прыцягальныя назвы ў гэтым зборніку — гэта тапальныя покліч творчай душы.

Але найбольш здзіўля самай назвай Санкт-Пецярбургская “Athruta”, дзе ёсць нешта да болю знаёмае кожнаму беларусу. Я б не надта здзіўлюся такім беларускім ухілам ад пензенчан, якія нават запісваюцца ў студыі нейкага таямнічага Якуба, але ў складзе піцерцаў чацвёрта чыстакроўных расіян і толькі адзін армянізаваны паляк (Анджэй Асран).

Толькі не трэба думаць, што расійская мова свядома выціснута выдаўцамі з гэтага праекта. Парасійску намагаліся пераасэнсавачы сваіх землякоў знакамітыя “ТТ-34”, а які атрымалася? Скажу адно: іграць хлопцы ўмеюць лепш, чым рыфмы з чужога на чужое перакладаць.

Зрэшты, жанр альбомаў-трыб’ютаў рызыкуе неўзабаве атрымаць тытул альбомаў-сюрпрызаў. Вось жа і тут творы суровых паган-металістаў бяруцца асэнсоўваць не толькі калегі экстрэмальнага фрон-

ту (мінскія “Imprudence”, “Znich” і “Stod”, барысаўскія “Sonscarot” і “Arcanum”...). Вельмі ўражвае сваёй прыгажосцю неарамантычная версія ад “zIGZAG”, якая паспела сарваць апладысменты нават міжнароднага маладзёжнага семінара на Кіпры. І не бяда, што “Znich”, “zIGZAG” і “Навіі Сонм” абралі пад сваю ўвагу адну і тую ж песню “Rising Arrows”, бо гучыць яна ў кожнага па-рознаму, скарысталі яны нават розныя пераклады тэкста (дзе найбольш дакладным з пункту гледжання этнічных прыкмет мне падарыўся варыянт Алеся Таболіча).

А хто б у нас дадумаўся ў інструментальную кампазіцыю “Inis Afalon” уставіць пазычны фрагмент з “Ладзі распачы” нашага незабыўнага класіка Уладзіміра Караткевіча? Дык вось зрабіла гэта піцерская “Athruta”.

Яшчэ два чароўныя сюрпрызы дала нам песня “Twilight Sun”, якая гучыць тут па-беларуску і па-ўкраінску. Варыянт нашай “Камаедзіцы” вядомы тут усім, бо з іх “Сонца ў змроку” акурат і ўзнікла ідэя гэтага трыб’юта, як сведчыць у адным са сваіх інтэрв’ю шэф выдавецкага лэйбла Віталь Супрановіч. А вось украінскі гурт “Тінь Сонця” здолеў, захаваўшы праблематыку “Gods Tower”, загрузіць свой тэкст “Пісня Чугайстэра” і тэмай Чарнобыля. Да таго ж у буклеты хлопцы растлумачваюць, што Чугайстар — гэта міфічная істота, вядома яшчэ са старажытнааруцкіх часоў: герой застаецца адзін у забытым лесе і ўсё яшчэ, нягледзячы на згасанне сонца, чакіе вяртання людзей...

Сольныя эксперыменты Ігара Загум’яна і Сержука (Астра) Азарэні, гуртэн-кекс “Partyzone” і “Змяі”, англійская мова ад неанглічан, беларуская ад небеларусаў і расійская ад нерасійцаў — ці можаце вы ўявіць што-небудзь падобнае ў якім іншым праекце? А мінскі гурт “Massacre in Rosary” ушанаваў памяць легендарнага “Gods Tower” уласнай кампазіцыяй “Да сёмага неба”, у якой цікава развіваюцца матывы знакамитага альбома “The Eerie”. Але ж гэта не ўсе сюрпрызы. Альбом “Варта Вежы Багоў” стаў і першым беларускім выданнем, выпушчаным гуртамі з давоеным бокс-сэтам (2CD). Гэта таксама выйшла сталы рух “БМАgroup” наперад.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

Гамяльчанін — чэмпіён Еўропы па стоклетачных шашках

Гамяльчанін Андрэй Толчыкаў стаў чэмпіёнам Еўропы па стоклетачных шашках сярод моладзі.

Чэмпіянат праходзіў у Таліне (Эстонія). У ім прынялі ўдзел 34 шашысты з 15 краін. 16-гадовы гамяльчанін Андрэй Толчыкаў перамаг у групе кадзетаў, набраў 15 ачкоў з 18 магчымых.

Фестываль інваліднага спорту "Залаты леў"

У Магілёве прайшоў III міжнародны фестываль інваліднага спорту "Залаты леў".

У спаборніцтвах прынялі ўдзел каманды інвалідаў-калясачнікаў з чатырох краін — Беларусі, Расіі, Украіны і Літвы — усяго каля 100 чалавек. Яны змагаліся ў пяці відах спорту і ў эстафеце. Абыліся паказальныя выступленні на новым для Беларусі відзе інваліднага спорту — боча, з мэтай яго папулярызавання і развіцця ў нашай рэспубліцы. Дарэчы, гэты від спорту ўваходзіць у праграму паралімпійскіх гульняў, але ў Беларусі ён пакуль не вельмі распаўсюджаны.

Дзюдаісты з 16 краін павышалі майстэрства ў "Стайках"

У алімпійскім спорткомплексе "Стайкі" пад Мінскам на працягу месяца быў арганізаваны міжнародны спартыўны лагер па дзюдо.

У занятках па павышэнні майстэрства ўдзельнічалі трэнеры, судзі і спартсмены з 16 краін: Беларусі, Бельгіі, Бразіліі, Грузіі, Ізраіля, Казахстана, Кыргызстана, Нідэрландаў, Польшчы, Расіі, ЗША, Узбекістана, Украіны, Чэхіі, Францыі, Японіі.

Месяцам для гэтай свеасаблівай школы не выпадкова выбраны Мінск. Гэта з'яўляецца сведчаннем прызнання заслуг беларускіх дзюдаістаў на міжнароднай арэне. Нагадаем, што Ігар Макараў на Алімпійскіх гульнях-2004 упершыню ў гісторыі айчыннага дзюдо заваяваў вышэйшую ўзнагароду.

У ходзе работы лагера прайшлі тэарэтычныя заняткі, на якіх разглядаюцца тэндэнцыі развіцця дзюдо ў свеце і змены ў правілах судзейства спаборніцтваў. У практычнай частцы збораў спартсмены правалі серыі кантрольных паядынкаў.

Падрыхтавала Іна ФЯДОТКАВА.

Джып-трыял у Брэсце

У Брэсце прайшоў трэці этап Кубка на прызвы Нацыянальнага алімпійскага камітэта Рэспублікі Беларусь "Баброў — Джып-трыял", у якім спаборнічалі 16 экіпажаў з Беларусі і Масквы. Спаборніцтвы складаліся з двух этапаў: трыял па цяжкапраходных участках і карусельная гонка ў чатырох заездах па 13 кіламетраў.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

У Ратамцы, што пад Мінскам, прайшоў чарговы этап Кубка свету па выезды Цэнтральна-Еўрапейскага рэгіёна. Турнір складаўся з некалькіх спаборніцтваў, у тым ліку КЮР "Вялікага прыза". Шмат сабралася глядачоў. І невядкомка: акрамя спартыўнай праграмы, гасцям было прапанавана шмат забаў.

Ірына Ліс мяняе партнёра?

На Пробліску ці Рэдфардзе будзе выступаць беларуская спартсменка на Алімпіядзе?

Ужо на падыходзе да Рэспубліканскага цэнтра алімпійскай падрыхтоўкі коннага спорту і конегаддоўлі наведвальнікаў сустракалі драўляныя скакуны, якія "пасвіліся" побач са стылізаваным млынам. Спраўна хадзілі па крузе рабочыя конікі. Прычым каталіся на іх як дзеці, так і дарослыя. Акрамя гэтага, маленькія глядачы скакалі на батуте, навучаліся арыгамі. А зусім побач — рукой падаць — чатырохногія спартсмены адбівалі капытамі ў такт знаёмых мелодый — шлягераў пра вернага сябра чалавека.

У арганізацыі культурнай і забаўляльнай праграмы аказала дапамогу кампанія "MARUSYA", якая забяспечыла прызавы фонд турніру. Але галоўнае — гэта коні. У дзесяці турнірах рознага рангу 11-га па ліку этапу Кубка свету прынялі ўдзел тандэмы з пяці краін — Расіі, Украіны, Малдовы, Латвіі і Беларусі. Колеры нашай краіны адстойвалі Ірына Ліс, Святлана Еўшчык, Галіна Зотава, Ірына Жукава. Асабліва цю спаборніцтваў сталі юнацкія выступленні, у якіх разыгрываліся ліцэнзіі на чэмпіянат Еўропы.

Гаспадары спаборніцтваў па максімуму заявіліся ў юнацкія спаборніцтвы, якія, дарэчы, упершыню былі ўведзены ў праграму Кубка свету. Хаця старты паслужылі малым спартсменам добрай школай. Судзі адзначылі іх неаблагодую вывучку, пасадак. Былі сярод юных коннікаў тыя, хто ніколі не выступаў на

міжнародным узроўні. А была і абстраляная моладзь. Так, не могуць не радаваць вынікі Кацярыны Варчэні, якая выйграла ўсе тры язды. Беларуская атрымала палавіну ліцэнзіі на чэмпіянат Еўропы на папярэдніх турнірах у Галандыі і ва Украіне. А кваліфікацыйны нарматыў, якога не хопала, выканала ў родных сценах. Кампанію падчас паездкі ў Аўстрыю ёй павінны скласці Любоў Карэлая і Вікторыя Папова. Спадзяёмся, гэта тры належна прадставіць беларускую каманду на кантынентальным першынстве.

Што датычыцца нацыянальнай зборнай, то тут па-за канкурэнцыяй была Ірына Ліс на Пробліску. Судзілі аб'ектыўна, але гэта ведаюць лепш прафесіяналы. У судзейскую калегію ўваходзілі судзі з Вялікабрытаніі, Польшчы, Расіі і Беларусі. Нашым дасталіся самыя прэстыжныя ўзнагароды. Шкада толькі, што трэба думаць пра замену партнёраў. Хоць нядаўна Ірына з Пробліскам занялі першае месца ў КЮРы "Вялікага прыза" на кубкавым этапе ў чэшскім Брно, вялікія нагрукі яму ўжо не пад сілу. Па словах дзяржтрэнера па конным спорце Наталлі Юранавай, больш верагодна, што Пробліск уступіць сваё месца Рэдфарду.

— Гэты конь належыць грамадзяніну Расіі, які жыве ў Аўстрыі, мае від на жыхарства ў гэтай краіне. Яму вельмі падабаецца, як працуе Іра. Яна, магчыма, і выступала б на Рэдфардзе на ранейшых умовах, але з-за жорсткіх правілаў коннай Федэрацыі, яго неабходна купляць. За два гады да Алімпіяды конь павінен належаць краіне, за якую выступае коннік. Рэдфарду зараз дзевяць гадоў, сёлета ён пачаў прымаць удзел у праграме Гран-пры "Вялікага прыза". Апошнія яго выступленні — у Брно — мелі пяты вынік, у пераездцы — другі. Раней была заваявана ліцэнзія на сусветнае першынства. Мяркуючы па дынаміцы вынікаў, Іра зрабіла правільны выбар.

Дар'я АЛЯКСАНДРАВА. НА ЗДЫМКАХ: конна-спартыўнае свята ў Ратамцы; Ірына Ліс на Пробліску.

Між намі, еўрапейцамі

Неяк на вуліцах Мінска заўважыла я легкавы аўтамабіль, які вельмі адрозніваўся ад іншых. Не сказала б, што ён быў новы, што марка яго была самая "крутая". Усё звычайнае ў ім, акрамя галінкі сакуры і двух скрыжаваных мячоў, выйўленых на борце. За рулём сядзеў мужчына са славянскім тварам, але... у кімані!

Аэраграфія = паветра + маляваць + Я

З'ява цікавая. У Мінску такія машыны сустракаюцца не часта. Усе яны збіраюцца ў адным месцы, якое гучна называецца "Матор-Шоу", альбо гэта "Аўтааўтінг-шоу", ці экстрэмальныя вулічныя гонкі — Street Racing. Парады гэтых аўтаэкзоты становяцца ўсё больш папулярнымі. Так цікаўныя, нібы ў галерэі, удумліва разглядаюць контуры акулы, пратуберанцы магмы ці памастацку выкананыя складаныя кампазіцыі на легкавых аўтамабілях і матацыклах — гэта ёсць аэраграфія.

Тэхналогія, па якой фарба наносіцца на аўтамабіль, прыдумаў і запатэнтаваў у 1878 годзе амерыканскі ювелір Эбнер Пілер. З некалькіх старых трубак, швейнай іголки і самаробнага ручнога кампрэсара ён зрабіў першы распыляльнік фарбы. У якасці адпачынку ад сваёй ювелірнай працы ён з дапамогай гэтага інструмента маляваў пейзажы роднага штата Айова. Пры на вынаходства Пілера набыла кампанія Liberty Walkup, якая ў 1884 годзе пачала "раскручваць" новы від жывацісу — аэраграфію, і прадаваць спецыяльны інструмент airbrush, што значыць паветраны пэндзаль. З дапамогай безкантактнай тэхнікі рэтушыравалі фотаздымкі, малявалі афішы, рэкламныя плакаты і ілюстрацыі ў часопісы. Аэраграф стаў незамыняльным для стварэння тэхналагічных малюнкаў, дзе патрэбна фатаграфічная дакладнасць, асабліва пры паказе ўнутранай будовы нейкага механізма, а таксама для вырабу медыцынскіх ілюстрацый. Гэта быў метаад якаснага нанясення выявы. Пік запатрабаванасці аэраграфіі прыйшоўся на пачатак XX стагоддзя. З узнікнем поп-рэалізму аэраграф нібы зноў адкрылі, але ўжо для мастацтва.

Фота Андрэя БАРАДУНА.

Існуе прыгожая легенда, як аэраграфія прыйшла ў мастацтва. У рамане Курта Ванеугта "Сіняя Барада" расказваецца пра Джона Полака — лідэра амерыканскіх авангардыстаў. Ён ехаў з сябрам па дарозе, аўтамабіль зламаўся. Машыну дацягнулі да майстэрні, і там Джон убачыў, як майстар размалявае аўтамабіль фарбараспыляльнікам. Ён кутіў у малюна кампрэсар і пачаў ім пісаць карціны. Цяпер іх можна убачыць у Нью-Йоркскім Метрапалітэн музеі. Гэта версія, як аўтамабільная аэраграфія стала натхненнем для жывапісцаў. А ёсць гісторыя, як аўтамабільныя аматары пачалі прыўносіць у сваё жыццё мастацтва. Яна пачынаецца са з'яўлення на экраны фільма "Чужыя" рэжысёра Рыдлі Скота. Многія глядачы так захапіліся жахлівымі вобразамі, што не захацелі з імі развітацца. І тады іх стваральнік Ганс Рыхерд Гігер прапанаваў ажыццявіць "чужымі" дамы, бары і абавязкова аўтамабілі. Хваля роспісу "сродкаў перамяшчэння" пракацілася па ўсёй Амерыцы, затым перакінулася на Еўропу. Калі праз некалькі гадоў мода на выяўленне "чужых" прайшла, аэраграфія стала паўнацэнным відам жывапісу.

Так і не зразумееш, што было раней: аэраграфія як частка цюнінга, ці як мастацтва? Але гэта пытанне ўжо з разраду філасофскіх. Дарэчы, саму аэраграфію можна аднесці да філасофіі мужчынскага жыцця. Мужчыны ва ўсім свеце трапляліва адносіцца да тэхнікі. Для некаторых аўтамабіль — гэта дом, сябар і нават каханая. І не дзіўна зусім, што сваю "чатырохкалёсную раскошу" яны жадаюць упрыгожыць, разам з тым яны выяўляюць сваю сутнасць. Фантазія ўладальнікаў і майстроў бязмежна. Уявіце сабе агонь з-пад капота, альбо пантэру, млява зыходзячую з даху, або захап сонца на ўвесь борт. У модзе заўсёды былі агрэсіўныя малюнк: крыважэрныя драпежнікі і страшныя пачвары. Аказваецца, размаляваць можна не толькі кузаў, але і салон, рухавік і нават днішча аўтамабіля. Пытанне "навошта?" не да месца. Проста хочацца быць індывідуальнасцю нават за рулём. Толькі сапраўдных майстроў аэраграфіі можна знайсці ў прэстыжных салонах, і каштуе гэта адпаведна. Аднак не трэба думаць, што такім спосабам упрыгожваюць толькі шыкоўныя аўтамабілі. Сустракаюцца амаль што рарытэты, якія ззяюць і вабяць маляўнічым відовішчам.

У Беларусь мода на аэраграфію прыйшла з Расіі ў 1980-я гады, але і цяпер не набыла шырокіх маштабаў у адрозненні ад краіны-суседкі... Ёсць у слаўным беларускім горадзе Баранавічы аўтамабільны амаатар. Раней Вадзім сур'езна займаўся аэраграфіяй. Аўтарскія эскізы малюнка і якасць працы з аўтамабілем прываблівала ўладальнікаў самых розных "сродкаў перамяшчэння": усе яны жадалі нечага асаблівага. Сам гэты занятак вельмі цікавы. Але, на яго погляд, склаліся абставіны, якія не дазваляюць аўтааэраграфіі хутка развівацца. Аўтамабілістаў, што могуць сабе дазволіць у Беларусі зрабіць з машыны "бомбу", дзякуючы аэраграфіі, адзінікі. За тры грошы, што трэба дадаць на афармленне ўсёй машыны, можна купіць яшчэ адну, неаблагодую. Ды і заканадаўства Беларусі не дазваляе частковае змяненне колеру машыны, акрамя стварэння вобраза з рэкламнай мэтай і невялікіх тату. І ўсё ж выключэннем з агульных правілаў па дарогах нашай краіны імчаць аўто, непадобныя на іншыя.

